

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หมู่บ้านเล่าคือ หมู่บ้านเล่าเน็ง และหมู่บ้านเพชรดำ ตั้งอยู่ใน ตำบลเขาค้อเป็นพื้นที่ส่วนหนึ่งของอำเภอเขาค้อ เป็นหมู่บ้านชาวเขา 4 ชนเผ่า ได้แก่ ชนเผ่าม้ง ชนเผ่าลีซอ ชนเผ่าเย้า และชนเผ่ามูเซอ จากการลงพื้นที่ของนักวิจัย พบว่า ทั้ง 3 หมู่บ้าน ตั้งอยู่ที่ตำบลเขาค้อมีศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และเชิงประวัติศาสตร์ เป็นพื้นที่แหล่งทำกินของชนเผ่าดังกล่าว พื้นที่หลายแห่งเป็นสมรภูมิสู้รบเพื่อปกป้องแผ่นดินไทยให้พ้นจากการปกครองตามระบอบคอมมิวนิสต์ นอกจากนี้ยังมีวิวทิวทะเลภูเขาปกคลุมไปด้วยทะเลหมอกในฤดูฝนและฤดูหนาว มีจุดชมดาวบนดินยามค่ำคืน มีเขาหลังถ้ำเป็นเขตอุทยานทุ่งแสงหลวง มีความสมบูรณ์ทางชีวภาพสูงมาก นอกจากนี้ยังมีพืชผักปลอดภัยและอุดมไปด้วยสมุนไพรเพื่อสุขภาพมากมายหลายชนิด มีวิถีชนเผ่าหลากหลายเผ่าพันธุ์ ชนเผ่าเหล่านี้ ได้รับความวัฒนธรรมดั้งเดิมสมัยบรรพบุรุษไว้เป็นอย่างดี เช่น วันปีใหม่ของชนเผ่าที่มีการฉลองกันอย่างสนุกสนาน มีการเต้นระบำรื่นเริง มีการโยนลูกช่วงเพื่อหาคู่ เป็นต้น

ที่ตำบลเขาค้อซึ่งเป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยวมากขึ้นเรื่อย ๆ เพราะมีทะเลหมอกที่อ่างรัตนะ ซึ่งติดกับหมู่บ้านเล่าคือและเล่าเน็ง ที่พักรีสอร์ทในตำบลเขาค้อมีเป็นจำนวนมาก แต่ก็ไม่เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยวในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว (ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเมษายนของปีถัดไป)

จากงานวิจัยของ **เพ็ญจันทร์ สังข์แก้ว (25 52)** เรื่องการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนพื้นที่สูง ตำบลทุ่งสมอ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้นำชุมชนทั้ง 3 หมู่บ้านได้เข้าสังเกตการณ์และร่วมกิจกรรมในหลายกิจกรรม นำประสบการณ์ที่ได้มากระจายข่าวและวางแผนทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนขึ้น แต่ชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจและทักษะด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน จึงไม่สามารถสร้างพลังชุมชนได้ และจากการลงพื้นที่ของนักวิจัย พบว่า กิจกรรมหนึ่งที่ชุมชนต้องการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนคือการจัดการโฮมสเตย์ ทั้งนี้เพราะทั้งสามหมู่บ้านมีเขตพื้นที่ติดต่อเชื่อมโยงกัน มีแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นเชื่อมโยงกัน และเชื่อมโยงกับตำบลใกล้เคียง เช่น ตำบลทุ่งสมอ และหมู่บ้านอื่นในตำบลเขาค้อ ได้แก่ พื้นที่เขาหลังถ้ำ เส้นทางไปกังหันลมผลิตกระแสไฟฟ้าที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยขณะนี้ จุดชมทะเลหมอกอ่างรัตนะ และเจดีย์กาญจนาภิเษก เป็นต้น ชุมชนจึงเห็นพ้องต้องกันว่าควรทำการวิจัยเรื่อง .” การจัดการโฮมสเตย์โดยชุมชนบน

พื้นที่สูงจังหวัดเพชรบูรณ์” เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวให้เป็นการสร้างรายได้เสริมแก่ชุมชน และเป็นปัจจัยเกื้อหนุนผลสำเร็จในด้านการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนพื้นที่สูง อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อให้ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจและสามารถจัดการโฮมสเตย์ได้ด้วยตนเอง
2. เพื่อจัดรูปแบบโฮมสเตย์
3. เพื่อพัฒนากิจกรรมโฮมสเตย์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ หมู่บ้านเล้าลือ หมู่บ้านเล้าเน้ง และหมู่บ้านเพชรคำ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา คือ (1) การจัดการโฮมสเตย์ (2) รูปแบบโฮมสเตย์ และ (3) การพัฒนากิจกรรมโฮมสเตย์
3. ขอบเขตด้านเวลา 1 ตุลาคม 2553-กันยายน พ.ศ. 2554

นิยามศัพท์

โฮมสเตย์ (Home Stay) หมายถึง ที่พักชนิดหนึ่ง ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยหรือบ้านเรือนของชาวบ้าน นำมาให้นักท่องเที่ยวเข้าพักด้วยเมื่อมาท่องเที่ยวอำเภอเขาค้อ

บ้านรักษัชนเผ่า หมายถึง ศูนย์บำบัดบ้านร่มเย็นเขาค้อ ที่ประชาชนทั้ง 3 หมู่บ้านเลือกให้เป็นโฮมสเตย์ของชุมชน

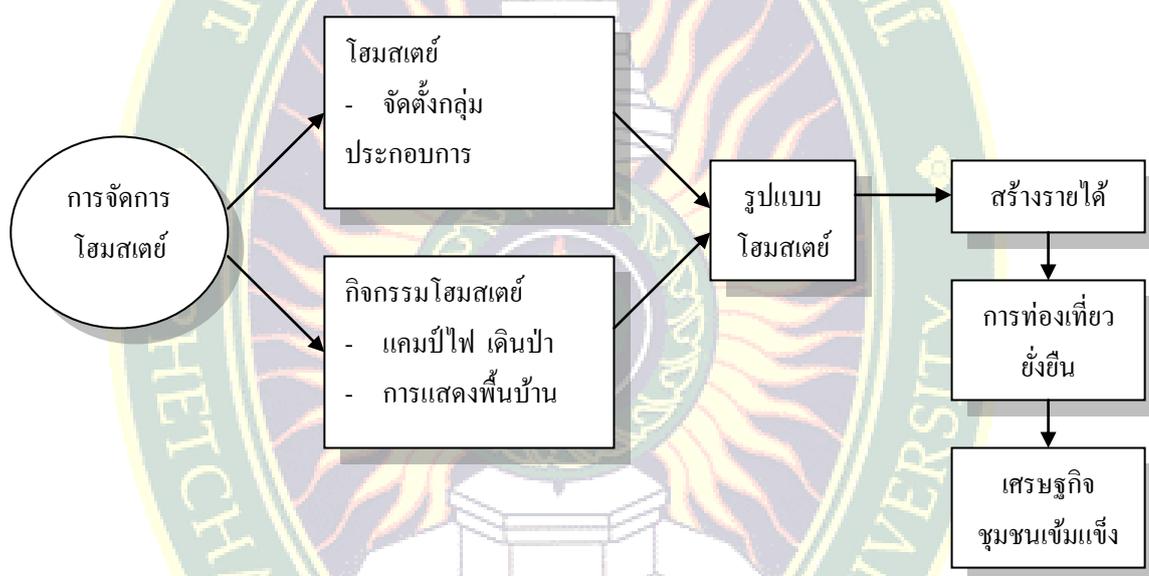
การจัดการโฮมสเตย์โดยชุมชนบนพื้นที่สูง หมายถึงการจัดการที่พักของชาวบ้านในชุมชนบ้านเล้าลือ บ้านเล้าเน้ง และบ้านเพชรคำ จัดให้แก่มั้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยว ด้วยความยินยอมและเต็มใจของเจ้าบ้าน บ้านพักที่ให้บริการต้องมีห้องพักหรือพื้นที่ที่สามารถรองรับ และสามารถให้บริการแก่มั้มาเยือน ได้ตามขีดความสามารถ การพักร่วมกับชาวบ้านในชุมชนจะก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ (learning process) ร่วมกันระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการสร้างความรู้ (knowledge) ความเข้าใจ (understanding) ในวิถีชีวิตชุมชนเกิดทัศนคติ (attitude) ที่ดีต่อชุมชนอันเนื่องมาจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน รวมถึงการที่ชุมชนและนักท่องเที่ยวประทับใจ และพึงพอใจ (appreciation and impression) จากวิถีชีวิตชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

คำสำคัญ

บ้านรักษ์ชนเผ่า และการจัดการโฮมสเตย์โดยชุมชนบนพื้นที่สูง

กรอบแนวคิดของการวิจัย

จากการศึกษาทฤษฎีและแนวคิดจากเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้ศึกษาและแบ่งกรอบแนวคิดเป็น 3 แนวคิด - และได้นำมาประยุกต์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้แก่ (1) การจัดการโฮมสเตย์กับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (2) ความสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับโฮมสเตย์และ และ (3) แนวคิดการจัดการโฮมสเตย์ของชุมชน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

รูปที่ 1.1 กรอบแนวคิดการจัดการโฮมสเตย์แบบยั่งยืน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยเรื่องการจัดการโฮมสเตย์โดยชุมชนบนพื้นที่สูงจังหวัดเพชรบูรณ์นี้ มีประโยชน์ต่อชุมชน ในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด และระดับประเทศดังนี้

1. ประโยชน์ด้านการพัฒนาทั่วไป
 - 1) เผยแพร่ผลงานวิจัยในราชภัฏเพชรบูรณ์สาร
 - 2) เป็นข้อมูลเอกสารสืบค้นงานวิจัยด้านธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชน
 - 3) เป็นข้อมูลพื้นฐานให้หน่วยงานที่ในการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมชนเผ่า
 - 4) เผยแพร่ผลงานวิจัยในวารสารงานวิจัยและสื่อออนไลน์ ในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ
2. ประโยชน์ในการเสนอแนะการทำวิจัย
 - 2.1 การจัดการโฮมสเตย์โดยชนเผ่าแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน
 - 2.2 การพัฒนาเครือข่ายธุรกิจโฮมสเตย์ตามแนวเศรษฐกิจสร้างสรรค์

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การจัดการ โฮมสเตย์โดยชุมชนบนพื้นที่สูงจังหวัดเพชรบูรณ์ ” ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยสาระสำคัญดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับโฮมสเตย์

ความเป็นมาของโฮมสเตย์

จากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ที่เน้นบทบาทการพัฒนาชุมชน และการที่รัฐบาลออกกฎหมายการกระจาย อำนาจสู่ท้องถิ่น เป็นแรงผลักดันให้องค์กร ท้องถิ่น และ หน่วยงานต่างๆ ให้ ความสำคัญกับ การสร้างรายได้ ให้กับชุมชน โดยใช้ การท่องเที่ยวเป็นจุดขาย จึงทำให้เกิดกิจกรรม การท่องเที่ยว หลากรูปแบบในชุมชน ซึ่งการจัดกิจกรรม Home Stay ก็เป็นรูปแบบ การท่องเที่ยวที่ ได้รับ ความสนใจมาก ทั้งจากองค์กรท้องถิ่น องค์กรเอกชน และหน่วยงานภาครัฐ จากการติดตาม ความเป็นมา พบว่า Home Stay ภายในประเทศไทย เกิดขึ้นมานาน แต่รูปแบบและกิจกรรมอาจ แตกต่างหลากหลาย หากวิเคราะห์จากอดีตที่ผ่านมา สามารถสรุปได้ตามยุคสมัย ดังนี้

ยุคเริ่มต้น (ปี 2503-2525) กระจายอยู่ในกลุ่มนิสิต นักศึกษา กลุ่มออกค่ายอาสาพัฒนา ชนบท ต้องเรียนรู้วิถีชีวิต รับทราบปัญหาในชนบท เพื่อนำมาพัฒนาสังคมตามอุดมคติ กระจายอยู่ในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ที่นิยมทัวร์ป่า โดยเฉพาะในแถบภาคเหนือ ของประเทศไทย นักท่องเที่ยว จะพักตามบ้านชาวเขา โดยจุดพักนั้นจะขึ้นอยู่กับเส้นทางเดินป่า

ยุคกลาง (ปี 2526-2536) กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่นิยมทัวร์ป่า เริ่มได้รับความนิย มมากขึ้น การพักค้างในรูปแบบ Home Stay ได้รับการพัฒนารูปแบบและกิจกรรม โดยกระจายไปยัง หมู่บ้านชาวเขา ที่กว้างขวางมากขึ้น ในระยะนี้ มีการท่องเที่ยวในรูปแบบทัวร์ป่าที่มีการจัด Home Stay เริ่มสร้างปัญหาสังคม อาทิ ปัญหายาเสพติด ปัญหาโสเภณี ปัญหาการปล้น ขโมย ปัญหาการ ฆ่าชิงทรัพย์

ยุคตั้งแต่ปี 2537 - ปัจจุบัน ยุคนี้เป็นการเน้นกระแส การพัฒนาสังคมสิ่งแวดล้อม ดังนั้นจะพบได้ว่า การท่องเที่ยว จะมีแนวโน้มที่จะเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ในระยะประมาณปี 2537-2539 ในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย เริ่มมีการท่องเที่ยวในรูปแบบ Home Stay โดยกลุ่มนำร่องคือ กลุ่มที่เป็นนักกิจกรรมสังคม ทั้งรุ่นเก่า และ รุ่นใหม่ เท่าที่สืบค้นพบว่า พื้นที่ที่ดำเนินการเรื่อง Home Stay ก็จะเป็นพื้นที่ ที่องค์กรพัฒนาเอกชนไทย เข้าไปดำเนินการ เช่น เกาะยาว จ.พังงา (กลุ่มประมงชายฝั่ง/อวนลาก อวนลูน) หลังจากพื้นที่เกาะยาว จ.พังงา ได้มีพื้นที่อื่นเพิ่มขึ้น อาทิ หมู่บ้านคีรีวง จ.นครศรีธรรมราช บ้านแม่ทา จ.เชียงใหม่ (กลุ่มเกษตรทางเลือก)บ้านผู้ใหญ่วิบูลย์ เขยเฉลิม (เกษตรยั่งยืน)

ปี 2539 เป็นต้นมา ได้มีการเคลื่อนไหวขึ้นในกลุ่มนักธุรกิจ ผู้ประกอบการ ด้านการท่องเที่ยว โดยนำเสนอรูปแบบ การท่องเที่ยวผสมผสานระหว่าง Adventure Ecotourism และ Home Stay จากการที่รัฐบาลได้ประกาศให้ปี 2541-2542 เป็นปีท่องเที่ยวไทย (Amazing Thailand) ทุกหน่วยงาน ของภาครัฐมีนโยบาย สนับสนุนกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการจัดการท่องเที่ยว ในแหล่งชุมชน และขยายกิจกรรม Home Stay เพิ่มมากขึ้น เช่น หมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทย บ้านโคกโก่ง อ.ภูฉิมรายณ์ จ.กาฬสินธุ์ บ้านทรงไทยปลายโพรงพง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม รวมทั้งพื้นที่ชนกลุ่มน้อย หมู่บ้านชาวเขาก็กมีการสนับสนุนการจัดการจัดกิจกรรม Home Stay ด้วยเช่นกัน

ในปัจจุบัน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น ทั้งในกลุ่มชาวไทยและ ชาวต่างประเทศ มีการจัดกิจกรรม การท่องเที่ยวในแหล่งชุมชน เพื่อศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรม ทัศนกรรมของท้องถิ่น โดยมี Home Stay ที่มีความหมายมากกว่า เป็นที่พัก เนื่องจากเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างหนึ่ง ซึ่งยึดเอารูปแบบ ที่พักเป็นศูนย์กลางและจัดให้มีกิจกรรมในด้านต่างๆ ตามความต้องการของ นักท่องเที่ยว อย่างหนึ่ง ซึ่งยึดเอารูปแบบที่พักเป็นศูนย์กลาง และจัดให้มีกิจกรรมในด้านต่างๆ ตามความต้องการของนักท่องเที่ยว รวมอยู่ด้วย

การมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายแบบสังคมชนบท เป็นจุดขายที่สำคัญ ที่นักท่องเที่ยว ให้ความสนใจ การจัดกิจกรรม ที่พักสัมผัส วัฒนธรรมชนบท จึงเป็นสิ่งอำนวยความสะดวก ให้กับนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน และเป็นทางเลือกในตลาดท้องถิ่น ที่ไม่ใช่คู่แข่งในเชิงพาณิชย์ ในพื้นที่ที่มีโรงแรม หรือรีสอร์ท จึงไม่ถือเป็นการประกอบการที่พักในเชิงธุรกิจ

กรมการท่องเที่ยวโดยสำนักพัฒนาบริการท่องเที่ยวได้ดำเนินการส่งเสริมและพัฒนา มาตรฐาน ที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบทหรือโฮมสเตย์ (Homestay) มาตั้งแต่ปี 2547 ปัจจุบันมี โฮมสเตย์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์แล้ว 156 แห่ง กระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ไทย ซึ่งนับเป็บการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน โดยเฉพาะในสังคมชนบทที่ยังคงดำรง

ไว้ซึ่งวัฒนธรรม ประเพณี ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ตลอดจนการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมให้กับสมาชิกในชุมชน (<http://guru.sanook.com/>)

ความหมายโฮมสเตย์

โฮมสเตย์ (Home Stay) เป็นที่พักชนิดหนึ่ง ซึ่งหมายถึงการจัดการที่พักของชาวบ้านในชุมชนให้แก่ผู้มาเยือนด้วยความยินยอมและเต็มใจของเจ้าบ้าน บ้านพักที่ให้บริการต้องมีห้องพักหรือพื้นที่ที่สามารถรองรับ และสามารถให้บริการแก่ผู้มาเยือนได้ตามขีดความสามารถ การพักร่วมกับชาวบ้านในชุมชนจะก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ (learning process) ร่วมกันระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการสร้างความรู้ (knowledge) ความเข้าใจ (understanding) ในวิถีชีวิตชุมชนเกิดทัศนคติ (attitude) ที่ดีต่อชุมชนอันเนื่องมาจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน และรวมถึงการที่ชุมชนและนักท่องเที่ยวได้รับความประทับใจและพึงพอใจ (appreciation and impression) จากวิถีชีวิตชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนอีกด้วย

อรพิมพ์ (2542,30 – 31) อธิบายลักษณะของโฮมสเตย์ว่า “เป็นบริการที่พักหน่วยที่เล็กที่สุด มีเพียงแห่งละหนึ่งหรือสองห้องนอน แต่ให้บริการมากกว่าการพักที่โรงแรมก็ตรงที่เจ้าของกิจการ และ นักท่องเที่ยวต่างเปิดใจเรียนรู้ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเรียนรู้วัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ซึ่งนักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์แปลกใหม่ที่เป็นมิตรไมตรี และเจ้าของบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากงานประจำวัน

การแบ่งห้องพักหนึ่งหรือสองห้องนอนในบ้านที่อยู่ในชุมชนให้นักท่องเที่ยว 2 หรือ 4 คน ฟานักอาศัยมากกว่าหนึ่งคืน เจ้าของบ้านทำอาหารเพิ่มและร่วมรับประทานอาหารด้วยกันร่วมวงสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ช่วงที่มีงานประเพณีก็พาไปร่วมงานประเพณี พร้อมทั้งนำชมหรือจัดรายการเที่ยวชม สถานที่ท่องเที่ยวในท้องถิ่นนั้นด้วย ทั้งนี้เจ้าของบ้านคิดราคา บริการเป็นราคามิตรภาพหรือราคาเหมาะสม การบริการท่องเที่ยวเช่นนี้รวมเรียกว่า โฮมสเตย์

บริการโฮมสเตย์หรือฟาร์มสเตย์แตกต่างจากการรับรองการต้อนรับเพื่อนบ้านต่างเมืองก็ตรงที่เจ้าของบ้านแจ้งรายละเอียดส่วนตัว ครอบครัวและการประกอบอาชีพ การบริการอาหารและนำเที่ยวพร้อมทั้งกำหนดราคาให้ทราบ นักท่องเที่ยวแจ้งรายละเอียดส่วนตัว และยอมรับกติกาการบริการ ยินดีจ่ายเงินตามที่เจ้าของบ้านกำหนดค่าบริการ นักท่องเที่ยวต้องใช้เวลาติดต่อสมัครเข้าพักแรมกับเจ้าของบ้าน โดยใช้เวลาติดต่อสมัครและตอบรับล่วงหน้าอย่างน้อย 2 – 3 อาทิตย์

เจ้าของบ้านจะต้องจัดเตรียมห้องพักและจัดห้องนอน (สะอาด) ให้นักท่องเที่ยวพักค้างแรมเป็นห้องส่วนตัว เพราะบางช่วงเวลานักท่องเที่ยวต้องการความเป็นส่วนตัว มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน จัดทำอาหารตามแบบชีวิตประจำวันปกติให้นักท่องเที่ยวแต่ละมื้อ วางแผน

หรือเรียกจัดการนำเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยว อาจ จะพาไปเที่ยวเองตามความเหมาะสมหรือแนะนำไปเที่ยวกับบริษัทนำเที่ยว ทั้งนี้ เจ้าของบ้านแต่ละแห่งต้องแจ้งการบริการรับโฮมสเตย์หรือฟาร์มสเตย์ให้กับผู้ประกอบการท้องถิ่น ปัจจุบันคือสำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล หรือ อบต. และหรือสำนักงานเทศบาลตำบล เพื่อฝ่ายปกครองท้องถิ่นจะได้ให้ความคุ้มครองดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้กับเจ้าของบ้านและนักท่องเที่ยว อีกทั้งช่วยเผยแพร่การบริการของลูกบ้านออกไปอย่างกว้างขวาง บางแห่งอาจช่วยประสานงานกับสำนักงานการท่องเที่ยวของภาคเอกชนและรัฐบาล โดยคิดค่าบริการ ค่าประสานงาน หรือค่าคอมมิชชั่นจากเจ้าของบ้าน โดยตกลงกันเป็นหลักการเท่ากันทุกบ้าน สำนักงานปกครองท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบล หรือเทศบาลตำบล นำเงินค่าบริการที่เรียกเก็บจากเจ้าของบ้านเป็นค่าใช้จ่ายในการประสานงาน เช่น ค่าจัดส่งเอกสารทางไปรษณีย์ ค่าโทรศัพท์ โทรสาร เป็นต้น ดังนั้นการจัดโฮมสเตย์หรือฟาร์มสเตย์ จึงเป็นธุรกิจบริการในชุมชน จัดเพื่อชุมชน เป็นการเพิ่มรายได้ให้กับท้องถิ่นโดยตรง”

มาตรฐานสากลของโฮมสเตย์ เติงนอนที่สบายในราคาสสมเหตุผล ห้องอาบน้ำและส้วมที่สะอาด อาหารพื้นบ้านง่ายๆแต่ปรุงมาอย่างดี ทิวทัศน์และธรรมชาติของชนบทที่สวยงาม ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของท้องถิ่น กิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่ ร้านค้าทั่วไปและร้านจำหน่ายสินค้าของที่ระลึก ความบันเทิง ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

โฮมสเตย์ (Home Stay) เป็นที่พักชนิดหนึ่ง ซึ่งหมายถึงการจัดการที่พักของชาวบ้านในชุมชนให้แก่ผู้มาเยือนด้วยความยินยอมและเต็มใจของเจ้าบ้าน บ้านพักที่ให้บริการต้องมีห้องพักหรือพื้นที่ที่สามารถรองรับ และสามารถให้บริการแก่ผู้มาเยือนได้ตามขีดความสามารถ การพักร่วมกับชาวบ้านในชุมชนจะก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ (learning process) ร่วมกันระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการสร้างความรู้ (knowledge) ความเข้าใจ (understanding) ในวิถีชีวิตชุมชน เกิดทัศนคติ (attitude) ที่ดีต่อชุมชนอันเนื่องมาจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน รวมถึงการที่ชุมชนและนักท่องเที่ยวได้รับความประทับใจและพึงพอใจ (appreciation and impression) จากวิถีชีวิตชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนอีกด้วย

มาตรฐานโฮมสเตย์

คำจำกัดความของโฮมสเตย์มาตรฐานไทย สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา มีความมุ่งหวังที่จะให้โฮมสเตย์มาตรฐานไทย คงความเป็นเอกลักษณ์ และสามารถเชื่อมโยงกับกิจกรรมอื่นที่ก่อให้เกิดรายได้ของชุมชน เช่น สินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) เป็นต้น อีกทั้งเพื่อให้โฮมสเตย์เป็นกิจกรรมที่เสริมรายได้เพิ่มเติมจากอาชีพหลักของชุมชน โดยก่อให้เกิดประโยชน์และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนอย่างแท้จริง

โสมสเดย์มาตรฐานไทย หรือที่พักสัมผัสนวัตกรรมชุมชนบทมาตรฐานไทย หมายถึงบ้านที่อยู่ในชุมชนชนบทที่มีประชาชนในชุมชนเป็นเจ้าของและเจ้าของบ้านหรือสมาชิกในครอบครัวอาศัยอยู่ประจำ หรือใช้ชีวิตประจำวันอยู่ในบ้านดังกล่าว นอกจากนี้ บ้านดังกล่าวต้องมีความพร้อมในการเป็นโสมสเดย์ กล่าวคือ

- 1) เจ้าของบ้านและสมาชิกในครอบครัวต้องถือว่าการทำโสมสเดย์เป็นเพียงรายได้เสริม นอกเหนือรายได้จากอาชีพหลักของครอบครัวเท่านั้น
- 2) มีพื้นที่ใช้สอยภายในบ้านเหลือและไม่ได้ใช้ประโยชน์ สามารถนำมาดัดแปลงให้นักท่องเที่ยวเข้าพักได้
- 3) นักท่องเที่ยวต้องเข้าพักค้างแรมในบ้านเดียวกับที่เจ้าของบ้านอาศัยอยู่ โดยมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตระหว่างกัน
- 4) สมาชิกในครอบครัวต้องมีความยินดีและเต็มใจที่จะรับนักท่องเที่ยวให้เข้ามาพักค้างแรมในบ้าน พร้อมทั้งถ่ายทอดวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นนั้นแก่นักท่องเที่ยว
- 5) เจ้าของบ้านและสมาชิกในครอบครัวให้ความร่วมมือกับชุมชนในการจัดการโสมสเดย์เป็นอย่างดี
- 6) บ้านนั้นควรเป็นสมาชิกของกลุ่ม ชมรม หรือสหกรณ์ ที่ร่วมกันจัดการโสมสเดย์ของชุมชนนั้น

ปี 2546 สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เริ่มต้นมีบทบาทในการจัดทำมาตรฐานบริการด้านการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว มาตรฐานโสมสเดย์ไทยถูกริเริ่มดำเนินการตรวจประเมิน และให้การรับรองมาตรฐานโสมสเดย์ไทยเป็นประจำทุกปี นับจากปี 2547 เป็นต้นมา โดยมีกรอบระยะเวลาของการดำรงอยู่ของมาตรฐานคราวละ 3 ปี หลังจากนั้นจะต้องถูกประเมินมาตรฐานใหม่ จนกระทั่งวันนี้มี 115 แห่งทั่วประเทศ ภายใต้กรอบคำจำกัดความ ของมาตรฐานโสมสเดย์ไทย หรือ ที่พักสัมผัสนวัตกรรมชุมชนบทมาตรฐานไทย ที่ว่า บ้านที่อยู่ในชุมชนชนบทที่มีประชาชนในชุมชนเป็นเจ้าของ และเจ้าของบ้าน หรือสมาชิกในครอบครัวอาศัยอยู่เป็นประจำ หรือ ใช้ชีวิตประจำวันอยู่ในบ้านดังกล่าว โดยบ้านดังกล่าวนี้ต้องมีความพร้อมในการเป็นโสมสเดย์ และยอมรับคุณสมบัติ 6 ประการ อันประกอบด้วย

ประการแรก เจ้าของบ้านและสมาชิกในครอบครัวต้องถือว่า การทำโสมสเดย์เป็นเพียงรายได้เสริม นอกเหนือรายได้จากอาชีพหลักของครอบครัวเท่านั้น

ประการที่สอง มีห้องพัก หรือ พื้นที่ใช้สอยภายในบ้านเหลือ และไม่ได้ใช้ประโยชน์ สามารถนำมาดัดแปลงให้นักท่องเที่ยวเข้าพักได้

ประการที่สาม นักท่องเที่ยวต้องเข้าพักค้างแรมในชายคาเดียวกับที่เจ้าของบ้านอาศัยอยู่ โดยมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตระหว่างกัน

ประการที่สี่ สมาชิกในครอบครัวต้องมีความยินดีและเต็มใจที่จะรับนักท่องเที่ยวให้เข้ามาพักค้างแรมในชายคาเดียวกับเจ้าของบ้าน พร้อมทั้งถ่ายทอดวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นนั้นแก่นักท่องเที่ยว

ประการที่ห้า เจ้าของบ้านและสมาชิกในครอบครัวให้ความร่วมมือกับชุมชน ในการจัดการโฮมสเตย์เป็นอย่างดี

ประการที่หก บ้านนั้นต้องเป็นสมาชิกของกลุ่ม ชมรม หรือสหกรณ์ ที่ร่วมกันจัดการโฮมสเตย์ของชุมชนนั้น เมื่อจะเข้าร่วมโครงการมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย เจ้าของโฮมสเตย์จะต้องยอมรับในมติหลักเกณฑ์การพิจารณาโฮมสเตย์ของคณะกรรมการมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ใน 5 หลักเกณฑ์ด้วยกัน นั่นคือ

- หลักเกณฑ์แรก ต้องมีคุณสมบัติโฮมสเตย์เบื้องต้น 6 ประการครบถ้วน
- หลักเกณฑ์ที่สอง จำนวนหลังคาเรือนที่เป็นสมาชิกของกลุ่ม ชมรม สหกรณ์โฮมสเตย์อย่างน้อย 3 หลังคาเรือนขึ้นไป
- หลักเกณฑ์ที่สาม บ้านที่ขอรับการประเมินทุกหลัง ต้องมีเลขที่บ้านที่ส่วนราชการ ปล่อยให้
- หลักเกณฑ์ที่สี่ ที่ตั้งของชุมชน หรือ กลุ่มโฮมสเตย์ หรือ บ้านพัก ต้องไม่อยู่ในพื้นที่อนุรักษ์ เช่น อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เป็นต้น ยกเว้น ได้รับอนุญาตจากเจ้าของพื้นที่เป็นลายลักษณ์อักษรแล้ว
- หลักเกณฑ์ที่ห้า ดำเนินการจัดทำโฮมสเตย์ตามข้อกำหนดมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวไม่ต่ำกว่า 6 เดือน ซึ่งหากโฮมสเตย์รายใด ผ่านการประเมินมาตรฐาน จะได้รับมอบตราสัญลักษณ์โฮมสเตย์ที่ต้องติดตั้งในจุดที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน โดยมีอายุคราวละ 3 ปี เมื่อครบวาระแล้วจะต้องยื่นขอรับการประเมินใหม่

ปี 2553 มีโฮมสเตย์จากทั่วทุกภาครวม 33 จังหวัดจาก 66 โฮมสเตย์ยื่นขอตรวจรับการประเมินจากคณะกรรมการมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย อันประกอบด้วย

ภาคใต้ 5 จังหวัด 6 แห่ง มี กลุ่มเกาะมุกด์โฮมสเตย์ อำเภอกันตัง ตรัง , กลุ่มท่องเที่ยวเชิงนิเวศโฮมสเตย์บ้านคลองเรือ อำเภอพะโต๊ะ ชุมพร , กลุ่มโฮมสเตย์บ้านเกาะกลาง อำเภอเมือง กระบี่ , กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านพุมเรียง อำเภอไชยา สุราษฎร์ธานี , ละอูโฮมสเตย์ อำเภอหัวหินและกลุ่มโฮมสเตย์เชิงอนุรักษ์บ้านรวมไทย อำเภอกุยบุรี ประจวบคีรีขันธ์

ภาคเหนือ 9 จังหวัด 17 แห่ง มี โสมสเดย์บ้านจะแล อำเภอเมืองเชียงราย ,โสมสเดย์ไทยบ้านสันป่าม่วง,โสมสเดย์ไทยบ้านร่องไฮ,โสมสเดย์ไทยบ้านฮวกแห่งทุ่งผาหม่น พะเยา ,โสมสเดย์บ้านห้วยห้อม อำเภอแม่ลาน้อย แม่ฮ่องสอน ,โสมสเดย์ค้อยปู้หมื่น อำเภอฝาง ,สมสเดย์บ้านเมืองกี้ด ,โสมสเดย์แม่ใจบ้านดิน อำเภอแม่แตง เชียงใหม่ โสมสเดย์บ้านเริงกะพง,โสมสเดย์เที่ยง เวียงทอง อำเภอปางศิลาทอง กำแพงเพชร โสมสเดย์บ้านเมะหลวง อำเภอแม่เมะ โสมสเดย์จำปี อำเภอ เถิน,ท่ามะโอโสมสเดย์ อำเภอเมือง ลำปาง ,โสมสเดย์บ้านสวนสวย โสมสเดย์มะขามทอง อำเภอเขาค้อ เพชรบูรณ์ และศิลาเพชร โสมสเดย์ อำเภอบ้านาน

ภาคกลาง 5 จังหวัด 16 แห่ง มี กลุ่มโสมสเดย์บ้านบางพลับ อำเภอบางคนที ,กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเรือนไม้หอม อำเภอเมือง กลุ่มโสมสเดย์บ้านหัวหาด กลุ่มท่องเที่ยวเชิงนิเวศสวนหลวง ,กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเกิดไทร่วมใจ อำเภออัมพวา สมุทรสงคราม โสมสเดย์บ้านไร่ไทรงาม อำเภอสวนผึ้ง ราชบุรี ห้วยเขย่งโสมสเดย์ อำเภอทองผาภูมิ กาญจนบุรี ภูมิธรรมโสมสเดย์ อำเภอเมือง,นวัตน์โสมสเดย์ อำเภอลานสัก ,ลุงทองโสมสเดย์ ไร่ไชเบอร์ อำเภอบ้านไร่ อุทัยธานี ,ท่าด่านโสมสเดย์,ทำชัยโสมสเดย์ อำเภอเมือง โสมสเดย์หมู่บ้านไม้ดอกไม้ประดับคลอง 5 อำเภอองครักษ์ บึงเข้โสมสเดย์ อำเภอปากพลี และสำราญโสมสเดย์ อำเภอเมืองนครนายกและลำไทร โสมสเดย์ เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

ภาคตะวันออก 3 จังหวัด 8 แห่ง มี บ้านต้นโสมสเดย์ อำเภออรัญประเทศ ,ปางสีดาโสมสเดย์ อำเภอเมือง,คลองพระสทิงโสมสเดย์ อำเภอวังน้ำเย็น ,ลานหินตัดโสมสเดย์ อำเภอเมือง,แม่สมหวัง โสมสเดย์ อำเภอเขาฉกรรจ์ สระแก้ว โสมสเดย์บ้านน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ ตราด โสมสเดย์บ้านปูวังปลา อำเภอแหลมสิงห์ ,ชากไทยโสมสเดย์ จันทบุรี

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 10 จังหวัด 19 โสมสเดย์ มี โสมสเดย์บ้านสระบัว อำเภอนาคู นครราชสีมา,กลุ่มโสมสเดย์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตำบลเตาไห อำเภอเพ็ญ ,บ้านเดิมโสมสเดย์ อำเภอกุมภวาปี อุดรธานี ,โสมสเดย์บ้านกอก อำเภอมัธยจักษ์รี ขอนแก่น ,โสมสเดย์บ้านนาหอม้า อำเภอเมือง,โสมสเดย์นาอุดม อำเภอเสนางคณิคม อำนาจเจริญ , นาอ้อโสมสเดย์ อำเภอเมือง ,โสมสเดย์บ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน เลย ,บ้านท่าเรือโสมสเดย์อำเภอนาหว้า นครพนม ,โสมสเดย์ การท่องเที่ยวตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ ,กลุ่มโสมสเดย์บ้านโพน อำเภอคำม่วง กาฬสินธุ์ ,โสมสเดย์บ้านเป่า อำเภอหนองสูงโสมสเดย์บ้านหนองหล่ม อำเภอคอนสาร มุกดาหาร ,โสมสเดย์ย่านเมืองเก่าบ้านสิงห์ท่า,โสมสเดย์หมู่บ้านวัฒนธรรมภูไทห้องแซง,โสมสเดย์ตำบลศรีฐาน ยโสธร โสมสเดย์วังคำแคน อำเภอเมือง,โสมสเดย์เก่ายาดิ และภูสองชั้น โสมสเดย์ อำเภอแก้งคร้อ ชัยภูมิ

ประกาศโสมสเดย์ที่ยื่นขอเข้ารับการประเมินทั้งหมด จะต้องเข้ารับการฝึกอบรมมาตรฐานโสมสเดย์ไทยภายใต้หัวข้อ การบริหารจัดการโสมสเดย์ตามมาตรฐานโสมสเดย์ไทย ที่จะชี้ให้เห็น

สถานการณ์การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในประเทศไทยและการพัฒนาเครือข่ายโฮมสเตย์ พร้อมทั้งกระบวนการตรวจประเมินมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยและทดสอบตนเองจนกระทั่งเกิดความมั่นใจว่าผ่านการประเมินร้อยละเจ็ดสิบจึงจะมีการคัดเลือกผู้ที่ผ่านการประเมินเพื่อมอบตราสัญลักษณ์ในช่วงเดือนกันยายนของทุกปี นี่คือนักท่องเที่ยวทางเลือกอีกทางหนึ่งของนักท่องเที่ยวที่ต้องการมุ่งเน้นสัมผัสวัฒนธรรมและวิถีแห่งการเรียนรู้วัฒนธรรมพื้นบ้านผ่านชาวบ้านอย่างแท้จริง (โฮมสเตย์ทางเลือกท่องเที่ยวไทย ปี 2553 โดย ASTV ผู้จัดการออนไลน์ 23 พฤษภาคม 2553 17:32 น.) และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดโฮมสเตย์ไว้(สงวนลิขสิทธิ์ สังกัแก้ว 2552

เกณฑ์มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	วิธีการวัด/ ประเมิน
1. ที่พัก	1.1 ลักษณะบ้านพักที่เป็นสัดส่วน	1. เป็นบ้านที่มีลักษณะมั่นคง 2. เป็นบ้านที่เจ้าของบ้านแบ่งพื้นที่นอนหรือห้องนอน อย่างเป็นสัดส่วนหรืออาจปรับปรุงต่อเติมที่พักที่ติดกับบ้านเดิมเพื่อใช้เป็นพื้นที่นอนหรือห้องนอน
	1.2 ที่พักที่นอน สะอาดและสบาย	1. มีที่นอนและเครื่องนอนสำหรับนักท่องเที่ยว เช่นเตียง พูก ผ้าปูหมอน ผ้าห่ม หรือเสื่อ 2. ที่นอนและเครื่องนอน ได้รับการทำความสะอาดอยู่เสมอ มีการเปลี่ยนเครื่องนอนสำหรับนักท่องเที่ยวเข้าพักใหม่ทุกครั้งหรือตามความเหมาะสมมีมุ้งหรือมุ้งลวดเพื่อป้องกันยุง และแมลง 3. มีราวตากผ้าหรือที่เก็บเสื้อผ้าในหมู่บ้านเดียวกันควรมีสภาพของการให้บริการเครื่องนอนที่ไม่มีความแตกต่างกันมากนัก 4. ราวตากผ้าหรือที่เก็บเสื้อผ้าในหมู่บ้านเดียวกันควรมีสภาพของการให้บริการเครื่องนอนที่ไม่มีความแตกต่างกันมากนัก

เกณฑ์มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	วิธีการวัด/ ประเมิน
	1.3 ห้องสุขาและห้องอาบน้ำที่สะอาด	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีความมิดชิดปิดดักภัย 2. ที่ลื้อคประตูในสภาพใช้งานได้ดี มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก 3. มีขนาดของห้องน้ำที่เหมาะสมไม่คับแคบหรือมีหลังคาต่ำเกินไปจนก่อให้เกิดอันตรายแก่นักท่องเที่ยว 4. มีการแยกกันสำหรับตักอาบน้ำ 5. น้ำที่ใช้มีความสะอาดอาจเป็นนประปาหมู่บ้าน ประปาภูเขา หรือน้ำดิบที่ปล่อยไว้ระยะหนึ่ง 6. มีถังขยะในห้องน้ำ มีที่แขวนหรือราวตากผ้าในบริเวณห้องน้ำ
	1.4 สถานที่พักผ่อนภายในบ้านหรือบริเวณชุมชน	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีพื้นที่พักผ่อนภายใน บ้านหรือบริเวณ โดยรอบ ที่สามารถนั่งหรือนอน และมีบรรยากาศผ่อนคลาย เช่น ลานบ้าน ใต้ต้นไม้ ศาลาหน้าบ้าน 2. มีการรักษาความสะอาดบริเวณรอบบ้าน สวนครัว ต้นไม้ ไม้ดอกไม้ประดับ ร่องน้ำ อยู่เสมอ
2. ด้านอาหาร	2.1 ชนิดของอาหาร และวัตถุดิบที่ใช้ประกอบอาหาร	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีปริมาณ และประเภทอาหารที่เหมาะสม 2. มีการปรุงอาหารอย่างถูกสุขลักษณะโดยใช้วัตถุดิบส่วนใหญ่จากท้องถิ่น
	2.2 น้ำดื่มที่สะอาด	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีภาชนะที่สะอาดไว้เก็บน้ำ มีฝาปิดมิดชิด 2. มีน้ำดื่มที่สะอาดผ่านกระบวนการทำความสะอาดมาแล้ว ไม่มีตะกอน

เกณฑ์มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	วิธีการวัด/ ประเมิน
	2.3 ภาชนะที่บรรจุอาหารที่สะอาด	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีภาชนะใส่อาหาร เช่น ถ้วย ชาม จาน ช้อน ช้อนกลาง ทัพพี โถข้าวหรืออาจเป็นวัสดุธรรมชาติ อยู่ในสภาพที่สะอาดและปลอดภัย ไม่มีคราบ กลิ่นคาว และกลิ่นอับ
	2.4 ห้องครัว และอุปกรณ์ที่ใช้ในครัวถูกสุขลักษณะ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครัวอาจอยู่ในบ้าน หรือแยกจากตัวบ้านก็ได้ และมีการดูแลความสะอาดอยู่เสมอ 2. มีภาชนะหรืออุปกรณ์การเก็บเครื่องปรุง วัตถุดิบ ที่สะอาด สามารถป้องกันเชื้อโรคและสิ่งสกปรก เช่น มีที่เก็บมิดชิด ที่แขวน หรือมีฝาชีครอบ หรือคลุมผ้าสะอาด 3. มีการจัดการขยะที่ถูกสุขลักษณะ
3.ด้านความปลอดภัย	3.1 การเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการปฐมพยาบาลเบื้องต้น	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีการอบรมการปฐมพยาบาลเพื่อช่วยเหลือนักท่องเที่ยวในกรณีที่เกิดเจ็บป่วย หรือได้รับอุบัติเหตุ 2. มียาสามัญประจำบ้าน ที่อยู่ในสภาพพร้อมใช้(ยังไม่หมดอายุ) 3. มีข้อมูลสุขภาพของนักท่องเที่ยว เช่น โรคประจำตัว หรือภูมิแพ้ มีข้อมูลการประกันสุขภาพ และญาติหรือผู้ดูแล
	3.2 การจัดระบบ ดูแลความปลอดภัย	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีการแจ้งให้ผู้ใหญ่บ้านหรือกำนัน รับทราบ ขณะมีนักท่องเที่ยวในบ้าน 2. มีการจัดระบบการดูแลรักษาความปลอดภัย ในชีวิตและทรัพย์สินสำหรับนักท่องเที่ยว 3. มีเครื่องมือสื่อสารที่สามารถติดต่อกับหน่วยงาน ที่รับผิดชอบ

		ได้ในกรณีฉุกเฉิน
เกณฑ์มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	วิธีการวัด/ ประเมิน
4. อธิยาศัยไมตรีของเจ้าของบ้าน และสมาชิกในครัวเรือน	4.1 การต้อนรับและ สร้างความคุ้นเคย	1. การแนะนำนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับ สมาชิกในครัวเรือนทุกคน เพื่อ รู้จักและเรียนรู้วิถีชีวิตของเจ้าของ บ้านผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เก็บ ผักสวนครัวร่วมกัน ทำกับข้าว ร่วมกัน รับประทานอาหารร่วมกัน
	4.2 การสร้างกิจกรรมแลกเปลี่ยน เรียนรู้ในวิถีชีวิตของชุมชน	เจ้าของบ้านมีการใช้รูปภาพหรือ กิจกรรมต่าง ๆ เช่น การไปไร่-นา ออกทะเล เก็บใบชา ทอผ้า จักสาน เป็นต้น เพื่อนำไปสู่การแลกเปลี่ยน เรียนรู้ในวิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรม กับนักท่องเที่ยว อย่างเหมาะสม
5. รายการนำเที่ยว	5.1 มีรายการนำเที่ยว ที่ชัดเจนซึ่ง ต้องผ่าน การยอมรับจากชุมชน	1. มีการวางแผนโปรแกรมและ กิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มโฮมส เตย์ร่วมกับกลุ่มอื่นของชุมชนเพื่อ การกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม สู่ ชุมชนและกลุ่มกิจกรรมอื่น 2. มีรายการนำเที่ยวที่สามารถเผยแพร่ ให้นักท่องเที่ยวได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ของชุมชน
	5.2 ข้อมูลกิจกรรมการท่องเที่ยว	1. มีข้อมูลรายละเอียดกิจกรรมใน รายการท่องเที่ยวที่หลากหลาย แตกต่างกันตามภูมิศาสตร์ ฤดูกาลและสภาพสังคมวัฒนธรรม ของท้องถิ่น เพื่อให้นักท่องเที่ยว ตัดสินใจเลือกได้
6. ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม	6.1 แหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน หรือบริเวณใกล้เคียง	มีแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรม หรือวิถี วัฒนธรรมที่ดึงดูดความสนใจของ นักท่องเที่ยวซึ่งอาจเป็นแม่น้ำ ภูเขา วัด เจดีย์ สวนผลไม้ แปลงผัก การ

		ทำนา เป็นต้น
เกณฑ์มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	วิธีการวัด/ ประเมิน
	6.2 การดูแลรักษา แหล่งท่องเที่ยว	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีกฎกติกาการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ชัดเจนเพื่อให้ การใช้ประโยชน์เป็นไปอย่างยั่งยืน เช่น ปริมาณนักท่องเที่ยวที่ ชุมชนรองรับได้ การไม่นำเอาพันธุ์พืช สัตว์ป่าและของป่าออก จากพื้นที่ ตามกฎหมายรัฐ และตามข้อตกลงของชุมชน 2. กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานการฟื้นฟู การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว เช่น การปลูกป่า การจัดค่ายอนุรักษ์สำหรับเยาวชน เป็นต้น
	6.3 แผนงานหรือมาตรการลดผลกระทบด้านลบทางสิ่งแวดล้อม	<ol style="list-style-type: none"> 1. ข้อกำหนดและแนวทางปฏิบัติในการลดผลกระทบด้านลบ ทางการท่องเที่ยวอย่างถูกวิธี เช่น การแยกขยะ ไม่เผาขยะ
7. ด้านวัฒนธรรม	7.1 การดำรงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรม ประเพณี ท้องถิ่น	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีสถาปัตยกรรม หรือ สิ่งที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของวัฒนธรรม วิถีชีวิตดั้งเดิม เช่น เรือนพื้นถิ่น ครัวกระเดื่อง บ่อน้ำ 2. มีการรวบรวมองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อนำสู่การเผยแพร่ แก่นักท่องเที่ยว 3. มีแนวทางในการฟื้นฟู อนุรักษ์ และถ่ายทอดวัฒนธรรม ศิลปะ และการละเล่นพื้นบ้าน 4. ผู้แสดงทางวัฒนธรรม และผู้เกี่ยวข้องเข้าใจ และรับรู้ในกระบวนการการนำเสนอ หรือรูปแบบมีส่วนร่วมในการ

เกณฑ์มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	วิธีการวัด/ ประเมิน
	7.2 การรักษาวิถีชีวิต ชุมชนคงไว้ เป็นกิจวัตรปกติ	1. เป็นการดำเนินวิถีชีวิตที่เป็นปกติ เช่น การประกอบอาชีพ การทำกิจกรรม ทางศาสนาหรือตามความเชื่อ ไม่มีการตัดแปลง หรือจัดทำขึ้นใหม่ เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว
8. ด้านรายได้เสริม และการเชื่อมโยงกับธุรกิจชุมชน	8.1 การท่องเที่ยวให้เพียงรายได้เสริมโดยไม่กระทบต่ออาชีพหลักของตนเอง	1. มีความรู้ความเข้าใจว่าการท่องเที่ยวเป็นรายได้เสริม โดยไม่มุ่งเน้นจำนวนนักท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มผลกำไร หรือมี การลงทุนเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวฝ่ายเดียว
	8.2 ผลผลิต/ผลิตภัณฑ์จากชุมชน เพื่อเป็นของที่ระลึก หรือของฝาก	1. มีผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ชุมชนหรือชุมชนใกล้เคียงนำมาจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวได้ ทั้งเป็นของบริโภค สิ่งประดิษฐ์ สิ่งทอ ของที่ระลึก โดยใช้วัสดุ และวัตถุดิบท้องถิ่นเป็นหลัก
9. การบริหารของกลุ่มโฮมสเตย์	9.1 การรวมกลุ่มของชาวบ้าน	การบริหารจัดการ ต้องรวมกลุ่ม โดยการมีส่วนร่วม ของชุมชน สมาชิกกลุ่ม และชุมชน ต้องมีความรู้ ความเข้าใจ แนวคิด หลักการ วัตถุประสงค์ วิธีการของโฮมสเตย์
	9.2 คณะกรรมการกลุ่มโฮมสเตย์	1. มีการเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารงาน ได้แก่ ประธานรองประธาน เภรัญญิก และกรรมการฝ่ายต่างๆ ตามความเหมาะสมของแต่ละชุมชน 2. คณะกรรมการทุกคน ต้องมีความรู้ ความเข้าใจในปรัชญา หลักการ ขั้นตอน วิธีการทำงานของโฮมสเตย์ ตามบทบาทหน้าที่

		ที่แต่ละคนได้รับ
เกณฑ์มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	วิธีการวัด/ ประเมิน
	9.3 กฎกติกการทำงาน ของคณะกรรมการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีกฎ กติกา วาระการทำงาน การทำงานร่วมกันของ คณะกรรมการ เช่น การจัด ประชุมอย่างต่อเนื่องก่อนจะรับ นักท่องเที่ยว และหลังรับ นักท่องเที่ยว หรือจัดประชุม ประจำเดือน 2. มีการจัดสรรเงินรายได้เข้า กองทุนส่วนกลางของชุมชนเพื่อ สาธารณประโยชน์ของชุมชน 3. มีแนวทางในการทำงานของ คณะกรรมการตามหลักเกณฑ์นี้ <ol style="list-style-type: none"> 1) มีหลักเกณฑ์การเปิดรับ สมาชิก โสมสเดย์ 2) มีการกำหนดขีดความสามารถ ในการรองรับนักท่องเที่ยว 3) มีแนวปฏิบัติในหมุนเวียน การให้บริการ เช่น บ้าน รถ เรือ มัคคุเทศก์ เป็นต้น 4) มีแนวปฏิบัติในการคิดราคา ที่เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม
	9.4 ระบบการจอง การลงทะเบียน และการมัดจำล่วงหน้า	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีแนวปฏิบัติในการจองล่วงหน้า 2. มีข้อปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยว 3. มีการลงทะเบียนนักท่องเที่ยวเพื่อ เป็นข้อมูลสำหรับการเตรียมการ และให้บริการแก่นักท่องเที่ยว 4. มีการชำระเงินล่วงหน้าใน อัตราส่วนที่ทางกลุ่มเป็นผู้กำหนด 5. มีการจัดทำสถิตินักท่องเที่ยว

เกณฑ์มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	วิธีการวัด/ ประเมิน
	9.5 รายละเอียดของค่า ธรรมเนียมและบริการต่างๆ	1. มีการระบุค่าธรรมเนียมและค่าบริการต่างๆที่ชัดเจน และเป็นปัจจุบัน ไว้ในข้อมูล การประชาสัมพันธ์ เช่น ค่าที่พัก ค่าอาหาร ค่าน้ำดื่ม ซึ่งอาจคิดเป็น รายหัวหรือคิดในลักษณะเหมาจ่าย เป็นต้น
10.ด้านประชาสัมพันธ์	10.1 เอกสาร สื่อสิ่งพิมพ์ การท่องเที่ยว	1. มีละเอียดแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน หรือบริเวณใกล้เคียง และกิจกรรม การท่องเที่ยวผลิตออกเป็นเอกสาร เช่น แผ่นพับ แผนที่การเดินทาง ค่าใช้จ่ายและสถานที่ติดต่อ
	10.2 แผนการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์	1. มีเป้าหมาย แผนงานและ การประสานงานการ เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์

กระทรวงท่องเที่ยวฯ นำเสนอ 10 มาตรฐานจัดเกณฑ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทยใหม่ ที่หวังยกระดับให้ดียิ่งขึ้น พร้อมแจ้งผู้ดำเนินการโฮมสเตย์ขอรับป้ายแสดงมาตรฐานใหม่ได้ นายปัญญา ไกรทัศน์ ประชาสัมพันธ์สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เปิดเผยว่า ในปี 2551 ได้จัดเกณฑ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทยเพิ่มเติมจากเดิม ขอให้ผู้ที่ประสงค์จะดำเนินการจัดแจ้งเพื่อขอรับมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ดำเนินการดังต่อไปนี้

- 1) มาตรฐานด้านที่พัก ต้องเป็นลักษณะบ้านที่เป็นสัดส่วน ที่พักที่นอนสะอาดและสบาย มีห้องอาบน้ำและห้องส้วมที่สะอาดมีคิซิด มีมุมพักผ่อนภายในบ้านหรือชุมชน
- 2) มาตรฐานด้านอาหารและโภชนาการ ต้องคำนึงถึงชนิดของอาหารและวัตถุดิบที่ใช้ประกอบอาหาร มีน้ำดื่มสะอาด ภาชนะที่บรรจุอาหารสะอาด มีห้องครัวและอุปกรณ์ที่ใช้ในครัวถูกสุขลักษณะ
- 3) มาตรฐานด้านความปลอดภัย มีการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการปฐมพยาบาลเบื้องต้น มีการจัดเวรยามดูแลความปลอดภัย

4) มาตรฐานด้านอรรถศาสตร์ไมตรีของเจ้าของบ้านและสมาชิก ต้องมีการต้อนรับและการสร้างความคุ้นเคย มีการสร้างกิจกรรมและเปลี่ยนความรู้ในวิถีชุมชน

5) มาตรฐานด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ต้องมีรายการนำเที่ยวที่ชัดเจน ซึ่งต้องผ่านการยอมรับจากชุมชน มีข้อมูลกิจกรรมการท่องเที่ยว และเจ้าของบ้านเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น หรือประสานงานให้มัคคุเทศก์ท้องถิ่นนำเที่ยว

6) มาตรฐานด้านทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม ต้องมีแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียง มีการดูแลแหล่งท่องเที่ยว มีแผนงาน หรือมาตรการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อลดผลกระทบจากการท่องเที่ยวและลดสถานะโลกร้อน

7) มาตรฐานด้านวัฒนธรรม มีการดำรงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น รักษาวิถีชุมชนให้คงไว้เป็นกิจวัตรปกติ

8) มาตรฐานด้านการสร้างคุณค่าและมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชน มีการสร้างผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อเป็นของที่ระลึกหรือจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว ต้องมีผลิตภัณฑ์ที่สร้างคุณค่าและมูลค่าที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน

9) มาตรฐานด้านการบริหารของกลุ่มโฮมสเตย์ ต้องมีเอกสาร สิ่งพิมพ์ เพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนและ

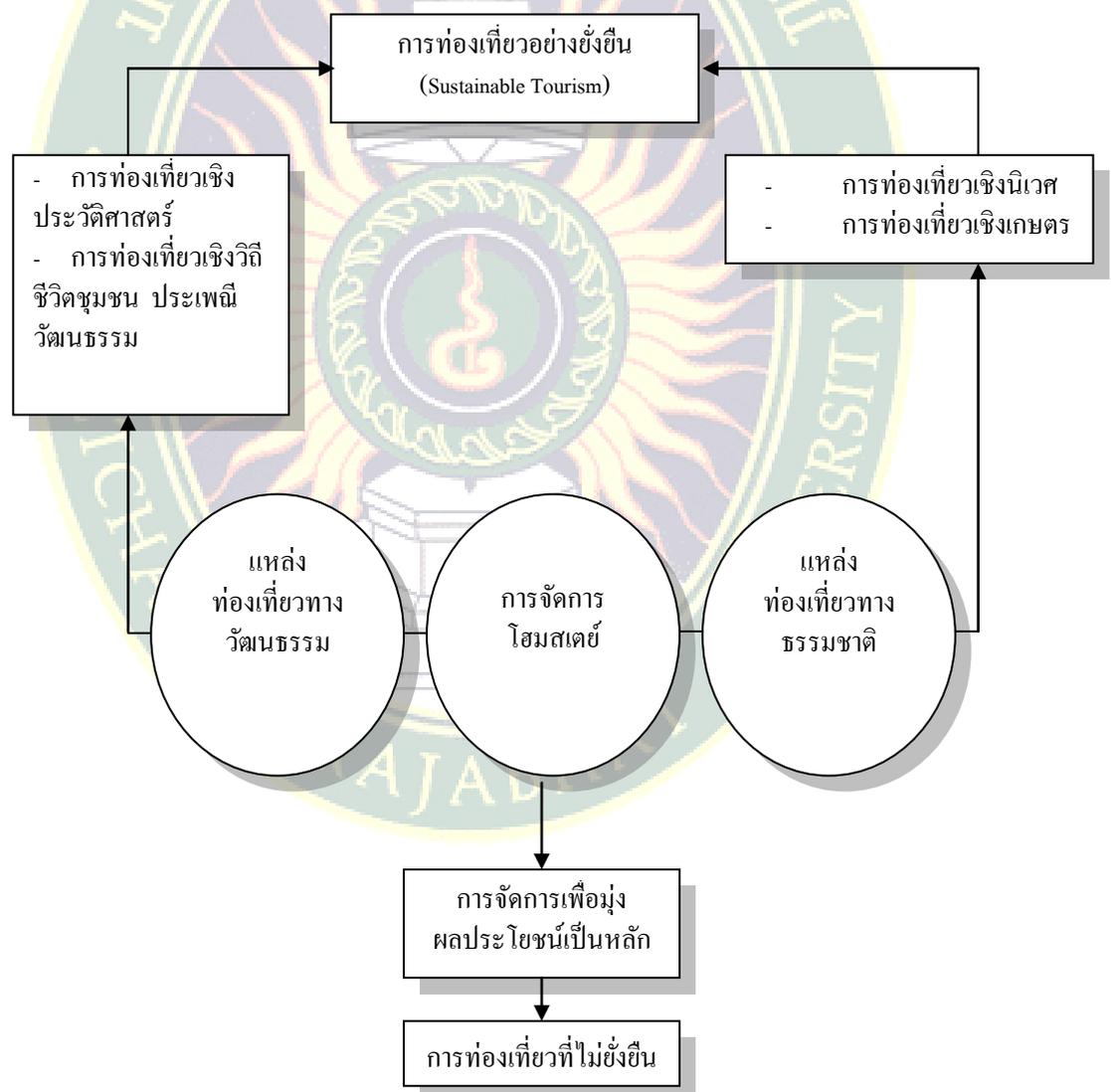
10) ต้องมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

นายปัญญา กล่าวต่อว่า หากชุมชนใดคิดว่ามีมาตรฐานทั้งหมด และต้องการเข้ารับการอบรมหรือสมัครเข้าเป็นโฮมสเตย์มาตรฐานเพื่อขอรับป้ายแสดงมาตรฐาน (มาตรฐานใหม่โฮมสเตย์ไทย วันที่ 27/10/2008 กลุ่มประสานการพัฒนาบริการท่องเที่ยว สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว)

ตอนที่ 2 การจัดการโฮมสเตย์

การจัดการ โฮมสเตย์กับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย อ้างใน รัตนภรณ์ มหาศรานนท์ 2546 : 5) กล่าวว่า โฮมสเตย์ (Home Stay) หมายถึงการจัดการที่พักของชาวบ้านในชุมชนให้แก่ผู้มาเยือนด้วยความยินยอมและเต็มใจของเจ้าบ้าน บ้านพักที่ให้บริการต้องมีห้องพักหรือพื้นที่ที่สามารถรองรับ และสามารถให้บริการแก่ผู้มาเยือนได้ตามขีดความสามารถ การพักร่วมกัน ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ (learning process) ร่วมกัน ซึ่งเป็นการสร้างความรู้ (knowledge) ความเข้าใจ (understanding) ในวิถีชีวิตชุมชน เกิดทัศนคติ (attitude) ที่ดีต่อชุมชน เนื่องมาจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน รวมถึงได้รับความประทับใจและได้รับความพึงพอใจ (appreciation and impression) จากวิถีชีวิตชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนอีกด้วย

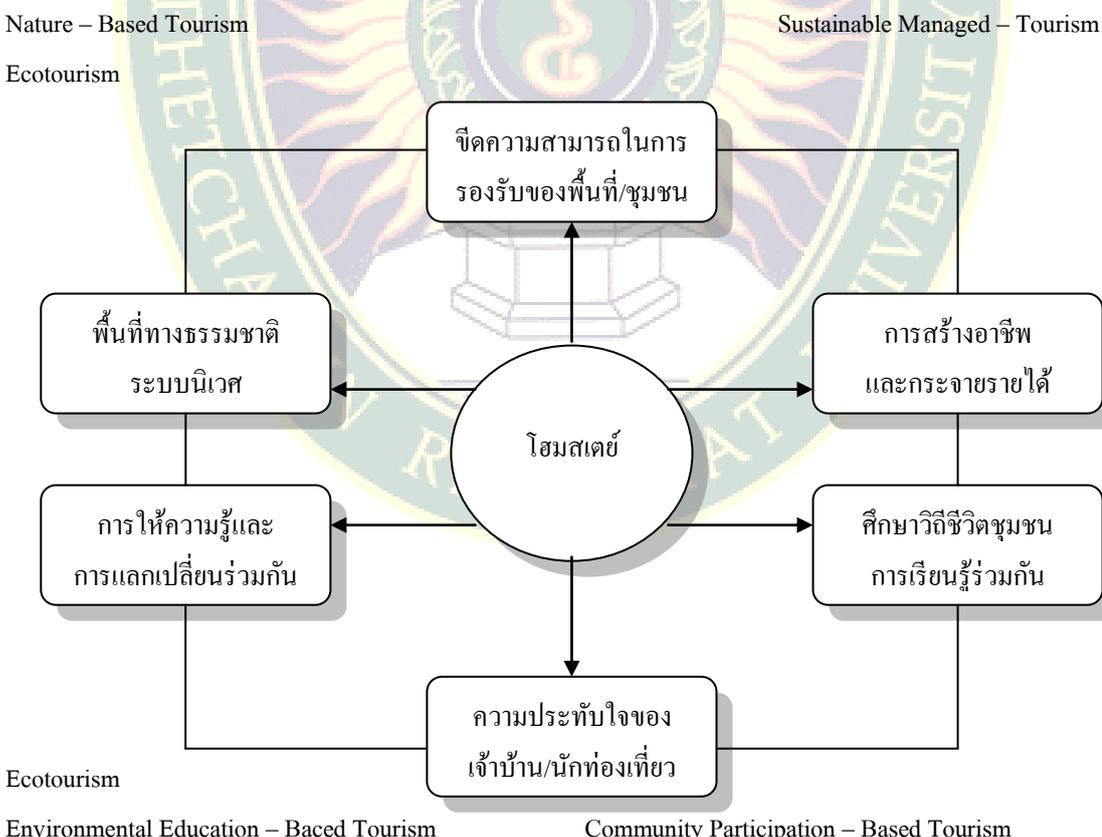
การจัดการ โฮมสเตย์ที่สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการในแหล่งท่องเที่ยวข้างต้นเป็นการจัดการที่สามารถนำไปสู่ความยั่งยืนทางการท่องเที่ยวได้ โดยชุมชนผู้เป็นเจ้าของบ้าน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดการจัดสรรผลประโยชน์อย่างยุติธรรม โดยอาศัยความเกื้อกูลและความผูกพันในทรัพยากรที่ชุมชนมีอยู่ให้เป็นสิ่งจูงใจความต้องการดักดวงผลประโยชน์เฉพาะด้านรายได้แต่เพียงอย่างเดียว รวมทั้งการที่คนในชุมชนเห็นคุณค่าของทรัพยากรที่มีใช้สนองต่อเฉพาะความต้องการของคนในปัจจุบันหรือตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก แต่ยังไม่รวมถึงการเล็งเห็นผลกระทบที่จะเกิดขึ้น และส่งผลไปยังคนในชุมชนรุ่นอนาคตถ้าหากว่าชุมชนไม่สามารถหาแนวทางการจัดการที่ถูกต้องและเหมาะสมได้ (ดังรูปที่2.1)

รูปที่ 2.1 การจัดการโฮมสเตย์กับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ความสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับโฮมสเตย์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นแนวคิดที่เชื่อว่าสามารถทำให้เกิดความยั่งยืนทั้งทรัพยากรธรรมชาติและชุมชนซึ่งประกอบ 4 อย่างและต่างสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

การจัดการโฮมสเตย์ที่อยู่ภายใต้พื้นฐานการคิดที่เข้าใจระบบนิเวศ ความเข้าใจ ในลักษณะธรรมชาติของพื้นที่ (Nature – Based Tourism) การไม่คิดทำลายสมดุลของธรรมชาติด้วยการคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่และชุมชนเอง ใช้ทรัพยากรอย่างระมัดระวัง และรอบคอบให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว การสร้างอาชีพและการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง ในขณะเดียวกันการพักอาศัยอยู่ในชุมชนได้เปิดโอกาสให้เกิดการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน ทั้งความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมความเป็นอยู่ การเรียนรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ทำให้ชุมชนสามารถหาทางออกในการจัดการ ทั้งเชิงรับ และเชิงรุกเกี่ยวกับโฮมสเตย์เพื่อปกป้องทรัพยากรและผลประโยชน์ของชุมชนโดยรวม (ดังรูปที่.2)

รูปที่ 2.2 ความสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับโฮมสเตย์

8.1.3 แนวคิดการจัดการโฮมสเตย์ในงานวิจัยของเพ็ญจันทร์ สังข์แก้ว เรื่อง การพัฒนาการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนทุ่งสมอ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ (2547 : 103) พบว่า การจัดการ Home stay ของชุมชนทุ่งสมอมี ดังนี้

- 1) ข้อพิจารณาเลือกบ้านเข้าเป็นสมาชิก
 - (1) สมาชิกหนึ่งคนต่อบ้านหนึ่งหลัง
 - (2) สมาชิกเป็นคนท้องถิ่น
 - (3) สภาพบ้านมีความพร้อมด้านความปลอดภัยมิดชิด
 - (4) สภาพบ้านมีความเป็นสัดส่วน มีห้องนอนสำหรับแขกโดยเฉพาะ
 - (5) สภาพบ้านมีความสะอาด เช่น มีห้องน้ำ และห้องส้วมที่ถูกสุขลักษณะ
 - (6) ทางเดินเข้าบ้านมีความปลอดภัย
 - (7) มีบริเวณบ้านที่ร่มรื่น และหากดำเนินการแล้วสมาชิกจะต้องปฏิบัติ

ตามมาตรการ 5 ต้อง ได้แก่ (1) ต้องสะอาด หมายถึง บริเวณในบ้านและภายนอกบ้านต้องสะอาดน่าอยู่และน่าอาศัย (2) ต้องปลอดภัย หมายถึง อาหารไม่มีสารพิษทางเคมีและทางธรรมชาติเจือปนอยู่ หลับนอนได้อย่างปลอดภัยไม่มีเหตุการณ์ร้ายๆ เกิดขึ้น (3) ต้องสร้างบรรยากาศการและเปลี่ยนเรียนรู้ หมายถึง จัดร่วมกิจกรรมประเพณีท้องถิ่น (4) ต้องให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง มีป้ายชื่อบ้าน ป้ายบอกข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยว การปฐมพยาบาลเบื้องต้น และแผนที่เดินทาง (5) ต้องให้ความเป็นมิตรไมตรี หมายถึง เจ้าบ้านต้อนรับผู้มาเยือนอย่างเต็มใจ

2) มาตรการ 4 ห้าม ได้แก่

- (1) ห้ามฉกฉวยโอกาส หมายถึง ไม่ขอขึ้นราคาที่พัก ขึ้นราคาสินค้า และค่าสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ
- (2) ห้ามแย่งลูกค้าหรือมีข้อขัดแย้งกับคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว
- (3) ห้ามหลอกลวงนักท่องเที่ยวทุกกรณี
- (4) ห้ามทิ้งขยะมูลฝอยเร็วราคาตามบริเวณบ้านและถนนหนทาง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากงานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ (2548) โครงการพัฒนาการท่องเที่ยว อำเภอเขาค้อ ที่ได้จากการประชาคม พบว่าโครงการที่สำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอเขาค้อ ได้แก่ โครงการกำจัดขยะ โครงการพัฒนาภูมิทัศน์สองข้างทาง โครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการ

บริโภค อุปโภคและการเกษตร โครงการการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่และปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวเดิม โครงการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โครงการปลูกป่าเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โครงการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และโครงการหน้าบ้านนำมอง และแนวทางการพัฒนาในภาพรวม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในอำเภอเขาค้อให้มีความยั่งยืน คือ ส่งเสริมและพัฒนาพื้นที่ป่าเพิ่มขึ้น สร้างความเข้มแข็งของหมู่บ้าน ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว จัดตั้งเครือข่าย ผู้ประกอบการร่วมพัฒนาการท่องเที่ยว กำหนดมาตรฐานการบริการผลิตภัณฑ์เกษตรให้มีมาตรฐานและปลอดภัย พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเดิมและแหล่งท่องเที่ยวใหม่ พัฒนาเส้นทางให้ได้มาตรฐานสำหรับการท่องเที่ยว ปรับปรุงภูมิทัศน์ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทนจัดระบบ กำจัดของเสียในชุมชนสีอร์ท/ที่ปัก และแหล่งท่องเที่ยว

รัตนกรณ์ มหาสารานนท์ (2546) ได้วิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดโฮมสเตย์ในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์ที่จะวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัด โฮมสเตย์ในประเทศไทย พบว่า กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่ร้อยละ 97.8 เป็นคนไทย มีวัตถุประสงค์ที่จะพักผ่อนโดยระยะเวลาของการพัก ณ โฮมสเตย์ คือ 1 วัน 1 คืน ความต้องการของกลุ่มตัวอย่างเรียงจากคะแนนสูงสุด ได้แก่ การต้อนรับที่เต็มใจ ความซื่อสัตย์ การไม่หลอกลวงเอาเปรียบนักท่องเที่ยว ความปลอดภัยจากโจรผู้ร้าย ความเป็นกันเอง ความเอื้อเฟื้อ ความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ ความต้องการที่จะได้รับประสบการณ์ที่แปลกใหม่ ผู้ประสานงานรู้ข้อมูลเป็นอย่างดี ต้องการเรียนรู้วิถีชีวิต การนำชมสถานที่ท่องเที่ยว การติดต่อสื่อสารที่เข้าใจ ตัวแปรซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ภูมิฐานะ อายุ

ธนศ ศรี สถิตและคณะ ได้ทำการ ศึกษาแนวทางการพัฒนาบ้านโฮงกุดหวาย จังหวัดมหาสารคามให้เป็นโฮมสเตย์ ในปี พ.ศ.2550 มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อต้องการศึกษายบทบาทของชุมชนในท้องถิ่นบ้านโฮงกุดหวาย ตำบลแก้ง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เพื่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีการจัดการที่แพแบบโฮมสเตย์ (Home Stay) ศึกษาความคาดหวังของนักท่องเที่ยวต่อการเลือกเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่บ้านโฮงกุดหวาย ตำบลแก้ง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม และเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาบ้านโฮงกุดหวายให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีการจัดการที่แพแบบโฮมสเตย์ พบว่าหมู่บ้านโฮงกุดหวายมีความพร้อมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีการจัดการที่แพแบบโฮมสเตย์ได้เพราะ (1) เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ได้แก่ อุทยานมัจฉา สวนสมุนไพร หัตถกรรมพื้นบ้าน ทำให้สามารถต้อนรับนักท่องเที่ยวได้หลายกลุ่ม (2) สักยภาพในท้องถิ่นมีความพร้อมให้ความร่วมมือต่อการพัฒนาบ้านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีการจัดการที่แพแบบโฮมสเตย์ (3) หมู่บ้านโฮงกุดหวายมีคุณสมบัติที่เหมาะสมต่อการเป็นโฮมสเตย์ และจากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปได้ว่าประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่อยู่ในวัยผู้ใหญ่ที่มีวุฒิ

ภาวะในการให้ความร่วมมือได้ บางส่วนยังมีการศึกษาน้อย ซึ่งสามารถจัดการอบรมพื้นฐานความรู้ ด้านการรักษาสังแวดล้อมของและนักท่องเที่ยวและให้ความรู้เพิ่มเติมด้านการท่องเที่ยวได้ ในหมู่บ้าน โขงกุดหวายยังมีหน่วยงานระดับท้องถิ่นที่เป็นศูนย์กลางการประสานงานการจัดการ

ธนศ ศรีสถิต จรินทร์ พิภประไพ อรุพร มูลศิลป์ และเปรมจิต ทาบุรี ทำการวิจัย เรื่อง การศึกษาแนวทางการพัฒนาบ้านโขงกุดหวาย จังหวัดมหาสารคามให้เป็นโฮมสเตย์ ในปี 2550 มีวัตถุประสงค์ เพื่อต้องการศึกษาบทบาทของชุมชนในท้องถิ่นบ้านโขงกุดหวาย ตำบลเกิ้ง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เพื่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ (Home Stay) ศึกษาความคาดหวังของนักท่องเที่ยวต่อการเลือกเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่บ้านโขงกุดหวาย ตำบลเกิ้ง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม และเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาบ้านโขงกุดหวาย ตำบลเกิ้ง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ (Home Stay) การวิจัยเป็นการค้นคว้าเอกสารและเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนทั่วไปและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวบ้านโขงกุดหวาย จำนวน 500 คน แล้วทำการประมวลและวิเคราะห์ข้อมูล อีกทั้งจัดทำเวทีชาวบ้านเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความเที่ยงตรงใกล้เคียงความเป็นมากที่สุด ผลการวิจัยพบว่าหมู่บ้าน โขงกุดหวาย มีความพร้อมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ได้เพราะ เป็นแหล่งท่องเที่ยว ที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ได้แก่ อุทยานมัจฉา สวนสมุนไพร หัตถกรรมพื้นบ้าน ทำให้สามารถต้อนรับนักท่องเที่ยวได้หลายกลุ่มศักยภาพในท้องถิ่นมีความพร้อมในการให้ความร่วมมือต่อการพัฒนาบ้านโขงกุดหวายให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ .หมู่บ้านโขงกุดหวายมีคุณสมบัติที่เหมาะสมต่อการเป็นโฮมสเตย์ จากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปได้ว่า ประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่อยู่ในวัยผู้ใหญ่ที่มีวุฒิภาวะในการให้ความร่วมมือได้ บางส่วนยังมีการศึกษาน้อยซึ่งสามารถจัดการอบรมพื้นฐานความรู้ด้านการรักษาสังแวดล้อมของและนักท่องเที่ยว ให้ความรู้เพิ่มเติมด้านการท่องเที่ยวได้ บ้านโขงกุดหวายยังมีหน่วยงานระดับท้องถิ่นที่เป็นศูนย์กลางการประสานงานในการจัดโครงการต่างๆได้ ตลอดจนการสนับสนุนจากภาครัฐบาลในการกระจายอำนาจให้กับระดับท้องถิ่นก็มีส่วนร่วมในการผลักดันให้บ้านโขงกุดหวาย สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวที่ได้จากการมีส่วนร่วมจากประชาชนในท้องถิ่นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ ปัญหาที่พบจากการวิจัยครั้งนี้ คือนักท่องเที่ยวยังไม่ค่อยประทับใจต่อการเข้ามาเที่ยวที่บ้านโขงกุดหวาย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมักขาดความต่อเนื่องในการให้ความสนับสนุน ในการทำวิจัยครั้งนี้ได้มีแนวทางในการแก้ไขปัญหา ดังนี้

1. การจัดให้มีการอบรมพื้นฐานความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวเพิ่มเติมแก่ท้องถิ่นทั้งในระดับผู้นำและผู้ที่เกี่ยวข้อง

2. การพัฒนาภูมิทัศน์บริเวณโดยรอบบ้านโงกหวายให้มีความสวยงาม
3. การปลูกจิตสำนึกของคนในท้องถิ่นให้เกิดความรักในทรัพยากรท้องถิ่น
4. การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนในการให้ความร่วมมือที่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

คณะวิจัยได้เสนอโครงการต่างๆประกอบข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างความร่วมมือจากท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมที่จะพัฒนาบ้านโงกหวายให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์

ชลีจันทร์ ทองคำ (2549) วิจัยเรื่อง การสร้างภาพลักษณ์ของธุรกิจการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ผ่านการโฆษณาทางอินเทอร์เน็ตและแผ่นพับ โดยเลือกเก็บรวบรวมข้อมูลเฉพาะการโฆษณาทางอินเทอร์เน็ตและแผ่นพับ ตั้งแต่ มีนาคม 2548 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2549 โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูล 2 วิธี คือ การเข้าเว็บไซต์ และการส่งจดหมาย ซึ่งสามารถเก็บข้อมูลได้ 40 ชุด

ผลการวิจัยพบว่า การสร้างภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวโฮมสเตย์เกิดจากองค์ประกอบ 3 ประการ คือ การคัดเลือกวัตถุประสงค์ในท้องถิ่น (ต้นทุนของชุมชน) ที่มีอยู่แล้วมาเป็นภาพลักษณ์ของธุรกิจการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ การส่งเสริมทางการตลาดของธุรกิจการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ และกลวิธีการใช้ภาษาเพื่อการท่องเที่ยวโฮมสเตย์

ดังนั้นผู้วิจัยพบว่าเมื่อองค์ประกอบทั้ง 3 มารวมกันจึงทำให้การท่องเที่ยวโฮมสเตย์มีการสร้างภาพลักษณ์ต่างๆ ขึ้น คือภาพลักษณ์ความเป็นท้องถิ่นนิยม ภาพลักษณ์ความเก่าแก่ และภาพลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ ส่วนในด้านการส่งเสริมการตลาดมีส่วนช่วยในการสร้างภาพลักษณ์ให้เกิดขึ้นต่างๆ คือ ภาพลักษณ์ความอบอุ่น ภาพลักษณ์ความสะดวกสบาย ภาพลักษณ์ความปลอดภัย ภาพลักษณ์ความน่าเชื่อถือ ภาพลักษณ์ของกิจกรรมการท่องเที่ยว ภาพลักษณ์ของการส่งเสริมการขาย และภาพลักษณ์ของภาษาโฆษณาที่มีความเด่นและจูงใจนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ซึ่งภาพลักษณ์ต่างๆ เหล่านี้ล้วนทำให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีต่อองค์กรการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างมาก ช่วยให้นักท่องเที่ยวหันมาท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์มากขึ้นสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว ได้ดำเนินการว่าจ้างให้เครือข่ายบริหารการวิจัยภาคเหนือตอนบนของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทำการศึกษาและติดตามประเมินผลหมู่บ้านโฮมสเตย์ที่ผ่านการรับรอง มาตรฐานโฮมสเตย์ไทยของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว ภายใต้โครงการที่พักสัมผัสวัฒนธรรม (Homestay) ในการสำรวจครั้งนี้ได้ดำเนินการทั้งสิ้นใน 37 จังหวัดทั่วประเทศภาคกลาง ดำเนินการในพื้นที่ จ.พระนครศรีอยุธยา สุพรรณบุรี สมุทรปราการ สมุทรสงคราม สมุทรสาคร สิงห์บุรี และอ่างทอง ภาคตะวันออก ดำเนินการในพื้นที่ จ.ระยอง จันทบุรี และสระแก้ว ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดำเนินการในพื้นที่ จ.กาฬสินธุ์ ชัยภูมิ นครราชสีมา เพชรบูรณ์ มหาสารคาม มุกดาหาร ร้อยเอ็ด เลย สุรินทร์ หนองคาย หนองบัวลำภู อำนาจเจริญ

อุดรธานี และ อุบลราชธานี ภาคใต้ ดำเนินการในพื้นที่ จ.กระบี่ ชุมพร นครศรีธรรมราช พังงา และ สุราษฎร์ธานี และภาคเหนือดำเนินการในพื้นที่ จ.เชียงราย เชียงใหม่ น่าน แพร่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง อุดรดิตถ์ และลำพูน การศึกษา วิจัย และสำรวจประเมินครั้งนี้ กำหนดแนวทางในการศึกษา ผลกระทบไว้ทั้งสิ้น 4 ด้าน นั่นคือ สิ่งแวดล้อม โดยทำการศึกษาทรัพยากร มลภาวะ การใช้ประโยชน์ทรัพยากร กายภาพ และสิ่งแวดล้อมในชุมชน วัฒนธรรม ได้ทำการศึกษาในเรื่องวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และประเพณี สังคม ได้ทำการศึกษาในเรื่องการมีส่วนร่วม ความสัมพันธ์ในชุมชน ความสัมพันธ์กับหน่วยงานราชการ และการบริหารจัดการเศรษฐกิจ ได้ทำการศึกษาในเรื่องรายได้ ผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง และการลงทุน ในการสำรวจวิจัยครั้งนี้พบอีกว่า ผลตอบแทนจากการท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์ ส่งผลให้มีการเผยแพร่ชื่อเสียงของหมู่บ้านให้เป็นที่รู้จักทั้งในและนอกประเทศ ทำให้รัก ห่วงแหนและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน และอนุรักษ์วัฒนธรรมของท้องถิ่น ทำให้มีการรวมกลุ่ม มีพลังที่สร้างชุมชนให้เข้มแข็ง พร้อมทั้งทำความเข้าใจระหว่างคนภายนอกกับคนอยู่ป่า ส่งผลให้ชุมชนมีความร่วมมือเป็นเครือข่ายกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ชุมชนเริ่มคิดปลูกผักสวนครัว ทำเกษตรพอเพียง ลดการใช้สารพิษ สร้างรายได้ ลดรายจ่าย และสร้างคุณภาพชีวิตคนในชุมชนให้ดีขึ้น ทำให้เกิดการพัฒนาด้านองค์ความรู้ ทั้งกลุ่มและบุคคลากรในชุมชน จนเกิดการตั้งกลุ่มต่างๆ และชาวบ้านสนใจกิจกรรมท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ส่งผลให้บ้านเรือนและที่อยู่อาศัยมีความสะอาดมากขึ้น มีการปลูกไม้ดอกไม้ประดับจนทำให้บ้านน่าอยู่ และปลูกจิตสำนึกให้ช่วยกันดูแลทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้มีสัตว์น้ำเพิ่มขึ้น อนุรักษ์ต้นไม้เก่าแก่ รักป่า ส่งผลให้เกิดอาชีพเสริมขึ้น เช่น การทอผ้า ผลิตภัณฑ์ที่ระลึกต่างๆ ผู้คนได้เรียนรู้ภาษาอังกฤษจากนักท่องเที่ยวได้แก้ไขความเข้าใจจากในอดีตให้ถูกต้อง ส่งผลให้ชุมชนกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ของนักศึกษาและนักวิจัย และทำให้ได้รับความเชื่อถือและไว้วางใจจากอำเภอและจังหวัดต้นสังกัดนักท่องเที่ยวที่เข้ามาพักโฮมสเตย์ไม่ว่าจะเป็นคนไทยหรือคนต่างชาติมักจะอยู่ในวัยทำงานมากที่สุด รองลงมาคือวัยสูงอายุ โดยเป้าหมายในการเดินทางเข้ามาเพื่อศึกษาดูงาน ท่องเที่ยวและทำวิจัย ยังพบอีกว่า หากเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยมักจะเข้าไปท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดราชการ แต่หากเป็นนักท่องเที่ยวต่างชาตินิยมเข้ามาในช่วงวันหยุด พบว่า นักท่องเที่ยวต่างชาติร้อยละ 60 ที่เข้ามาพักในรูปแบบโฮมสเตย์ จะมาจากสหรัฐอเมริกา ส่วนร้อยละ 30 จะมาจากญี่ปุ่น อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมนี และเนเธอร์แลนด์ กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวทั้งหลายนิยมชมชอบในการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวและพักตามโฮมสเตย์ จากการสำรวจพบจะเป็นการท่องเที่ยวธรรมชาติ นับจากการไหว้พระ ให้อาหารปลา ล่องเรือดูการหาปลา ดูนกกระจาบ ดูการสาธิตการทำสินค้าพื้นบ้าน รำไทย ใสบาตร อาหารพื้นบ้าน ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ นวดและอบสมุนไพร ชมโบราณสถาน ชมการผลิตสินค้าโอท็อป ปั่นจักรยาน ชมทุ่ง ล่องแพ สวนเกษตร ดูช้างอาบน้ำ กระทั่งการทำนาและดูปะการัง จากการสำรวจพบอีกว่า

กลุ่มโฮมสเตย์แจ้งปัญหาพร้อมกับข้อเสนอแนะว่าต้องการให้เสริมการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยว รู้จักหมู่บ้านด้วยการสนับสนุนการจัดทำสื่อแผ่นพับ วิซีดี แผนที่จังหวัด พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวด้วยการปรับปรุงทัศนียภาพ ถนน ป้าย ศาลาประชาคม ห้องน้ำ และเสริมงบประมาณเพื่อจัดกิจกรรมท่องเที่ยว เช่น อุปกรณ์ดนตรี ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน รวมทั้งการอบรมทักษะเสริม เช่น การวาดแผนไทย การจัดการผล ประโยชน์ การออกแบบผลิตภัณฑ์ การทำสินค้าที่ระลึก การบริการ การพูดในที่ชุมชน จิตสำนึกในการอนุรักษ์ การจัดการบริหารกลุ่มและบทบาทหน้าที่ของกรรมการ ไม่เพียงเท่านั้น ยังต้องการให้มีการฝึกอบรมภาษาอังกฤษและภาษาญี่ปุ่นด้วย กลุ่มผู้ประกอบการ โฮมสเตย์อยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญของการท่องเที่ยวชุมชน เช่น อบต. จังหวัด เพื่อสนองปัญหาและความต้องการของชุมชน องค์กร สถาบัน ผู้นำชุมชน เพราะถือกันว่าการดำเนินการโฮมสเตย์เป็นเรื่องส่วนตัวจึงไม่ให้ความร่วมมือ รวมไปถึงต้องการให้จัดโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน เส้นทางจักรยาน มีน้ำสะอาดใช้ พร้อมทั้งต้องการให้สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวลงพื้นที่เพื่อแนะนำแนวทางในการพัฒนาให้กับชุมชน หรือติดต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เข้ามาพัฒนาหมู่บ้าน พร้อมทั้งประสานบริษัททัวร์เข้ามาส่งเสริมทัวร์ชุมชน กลุ่มผู้ประกอบการ โฮมสเตย์ต้องการที่จะให้สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวจัดทำหนังสือเกี่ยวกับโฮมสเตย์และออกประเมินโฮมสเตย์ที่ผ่านมาตรฐาน ทุกเดือน รวมถึงการดูแล ติดตามอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ และแนะนำให้สมาชิกเข้าใจการเสียสละเพื่อส่วนรวมในการจัดทำโฮมสเตย์ นอกจากนี้ยัง สนอให้มีการยกเว้นการเสียภาษีกับกรมสรรพากรทั่วประเทศ พร้อมทั้งเข้ามาปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีน้ำไหลตลอดปี เช่น น้ำตกตาดสูง ตาดยาว รวมถึงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำกลุ่มผู้ประกอบการ โฮมสเตย์ยังมีความต้องการให้มีการบริหารจัดการบุคคลที่ต้องการเข้ามา พักผ่อนท่องเที่ยวและดูงาน โดยมุ่งเน้นขอให้มีการจัดประชุมระดับภาค พร้อมทั้งเวทีการเรียนรู้และกระบวนการจัดการให้คณะกรรมการชุมชน พร้อมทั้งหาทางจัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาที่พัก และสร้างฐานเครือข่ายโฮมสเตย์ ปี 2551 สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว ได้ทำการตรวจประเมินมาตรฐานโฮมสเตย์ และได้หมู่บ้าน ที่ผ่านการประเมินมาตรฐานทั้งสิ้น 50 หมู่บ้าน 449 หลัง ครอบคลุมพื้นที่ 27 จังหวัดทั่วประเทศ ภาคเหนือ มี 15 หมู่บ้าน 138 หลังคาเรือน ครอบคลุม 8 จังหวัด คือ เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย แม่ฮ่องสอน สุโขทัย เพชรบูรณ์ และอุทัยธานี ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 13 หมู่บ้าน 165 หลังคาเรือน ครอบคลุมพื้นที่ 4 จังหวัด คือ นครราชสีมาหนองบัวลำภู อุรธานี และเลย ภาคใต้ มี 7 หมู่บ้าน 61 หลังคาเรือน ครอบคลุมพื้นที่ 5 จังหวัด คือ สุราษฎร์ธานี กระบี่ ตรัง สตูล และชุมพร ส่วนภาคกลางมี 10 หมู่บ้าน 65 หลังคาเรือน ครอบคลุมพื้นที่ 6 จังหวัดคือ พระนครศรีอยุธยา สุพรรณบุรี สมุทรสาคร สมุทรปราการ อ่างทอง และสิงห์บุรี และภาคตะวันออก มี 5 หมู่บ้าน 20 หลังคาเรือน ครอบคลุม 4 จังหวัด คือ ระยอง ตราด จันทบุรี และปราจีนบุรีในการสำรวจเพื่อ

ประเมินมาตรฐานพบว่า มีชุมชน 10 แห่งไม่ผ่านการประเมินรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ ครอบคลุมพื้นที่ภาคเหนือ 3 หมู่บ้าน 11 หลังคาเรือนในพื้นที่ จ.เชียงใหม่และเชียงราย ภาคตะวันออก เชียงเหนือ 4 หมู่บ้าน 60 หลังคาเรือนในพื้นที่ จ.อุบลราชธานี เลย นครราชสีมา และอุดรธานี ภาคกลาง 2 หมู่บ้าน 13 หลังคาเรือนใน จ.สมุทรสงครามและอ่างทอง และภาคตะวันออก 1 หมู่บ้าน 3 หลังคาเรือนใน จ.สระแก้ว โฮมสเตย์เก่าที่ไม่ผ่านชุมชนในภาคเหนือคือ โฮมสเตย์บ้านปางแดงใน โฮมสเตย์บ้านแม่เตอ ส่วนภาคอีสานคือ กลุ่มโฮมสเตย์วิถีไทบ้านใหม่ โฮมสเตย์ บ้านเดียม และโฮมสเตย์บ้านลาดเจริญ สำหรับ ภาคกลางคือ โฮมสเตย์บ้านหัวหาด และโฮมสเตย์ชมรมเพื่อนเกษตร ส่วนภาคตะวันออกคือ ละลุ โฮมสเตย์ มีการสำรวจพบว่า รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนจากการให้บริการโฮมสเตย์อยู่ที่ 9,637 บาทต่อครัวเรือนต่อปี โดยพบอีกว่า ภาคใต้ มีค่ารายได้เฉลี่ยสูงกว่าทุกภาค ที่ 52,071 บาทต่อครัวเรือนต่อปี รองลงมาได้แก่ ภาคกลาง รายได้เฉลี่ยที่ 16,592 บาทต่อ ครัวเรือนต่อปี ภาคตะวันออก 9,833 บาทต่อ ครัวเรือนต่อปี และภาคตะวันออกเฉียงเหนืออยู่ที่ 9,371 บาทต่อ ครัวเรือนต่อปี จากการสำรวจในระยะปี 2548-2550 พบอีกว่า จำนวนนักท่องเที่ยวที่มาพักโฮมสเตย์เฉลี่ย 3 ปี เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย 511 คนต่อปี ส่วนนักท่องเที่ยวต่างชาติ 102 คนต่อปี นักท่องเที่ยวไทยนิยมมาเกิน 10 คน ขณะที่ต่างชาติมาแค่ 3-6 คน หรือมาเป็นคู่ คนไทยที่เข้ามาจะเป็นวัยทำงาน แต่ต่างชาติจะเป็นทั้งวัยทำงานและผู้สูงอายุ กลุ่มคนที่มาเที่ยวกับคนไทยจะเป็นเพื่อนที่ทำงานหรือสถาบันการศึกษา แต่สำหรับคนต่างชาติจะเป็นเพื่อน บริษัททัวร์ ครอบครัวหรือญาติ เป้าหมายในการมาพักโฮมสเตย์ของคนไทยเพื่อต้องการศึกษาดูงาน ท่องเที่ยวและวิจัยเช่นเดียวกับต่างชาติ คนไทยมักนิยมไปโฮมสเตย์ในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ วันหยุดสากล ส่วนต่างชาติจะเข้ามาในวันธรรมดาและวันหยุดตามเทศกาล ช่วงที่คนไทยเข้ามาเที่ยวและพักโฮมสเตย์มากที่สุดจะเป็นช่วงเดือน พ.ย.-ม.ค. และเม.ย. ส่วนต่างชาติจะเข้ามาพักในช่วงเดียวกัน คนไทยมักจะมาชนิด 2 วันนอน 1 คืน เหมือนต่างชาติ โดยสัดส่วนคนไทยเที่ยวซ้ำมีร้อยละ 31 แต่ต่างชาติมีแค่ร้อยละ 18 สี่ที่มีผลอย่างมากต่อการเดินทางเข้ามายัง โฮมสเตย์จะเป็นสื่ออินเทอร์เน็ต เพื่อนบอกต่อ แฟนคลับ วิทยุ โทรทัศน์ และบริษัททัวร์ ผลการศึกษา วิจัย สํารวจเพื่อประเมินภายใต้การว่าจ้างของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งหมด คือส่วนสะท้อนจากการลงไปสัมผัสในพื้นที่ของเครือข่ายบริหารจัดการภาคเหนือตอนบนของ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ แม้ว่าจะไม่สมบูรณ์นัก แต่ถือเป็นเรื่องทั้งหมดฝ่ายจะต้องหันมาพิจารณา และแก้ไขให้ทุกอย่างให้ลุล่วง รวมถึงการประสานเสียงกันร่วมมือพัฒนาการท่องเที่ยวระดับพื้นฐานให้ยั่งยืนสืบไป และเชื่อเหลือเกินว่า หลังบทความชิ้นนี้ออกปรากฏคู่สายตาประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคงจะประสานร่วมสร้างเครือข่ายโฮมสเตย์อย่างสมานฉันท์ และไร้ข้อครหาเหมือนดังผลการวิจัยที่ปรากฏ สำหรับภาคส่วนรากหญ้าชุมชนใด

สนใจอยากจะดำเนินการเกี่ยวกับโฮมสเตย์ สามารถติดต่อสอบถามได้ที่หมายเลข 02-215-3537 หรือ 02-216-6512 ในวันเวลาราชการ โปสตัด์ทูเดย์

ญาณิสสา วัฒนคานวณ (2545) ทำการวิจัยเรื่องทักษะแรงงานในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน กรณีศึกษา: หมู่บ้านทรงไทย ปลายโพงพาง จังหวัดสมุทรสงคราม การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาทักษะและแนวทางการพัฒนาทักษะ แรงงานในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนทั้งในระดับชุมชน และครัวเรือนตำบลปลายโพงพาง จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า วิธีการเกิดขึ้นของการจัดการ ท่องเที่ยวชุมชนของหมู่บ้านทรงไทย ปลายโพงพางเริ่มต้นด้วยผู้มีบทบาทเด่นในการกำหนดทิศ ทางการดำเนินงานในรูปแบบของ ชมรมอนุรักษ์หมู่บ้านท่องเที่ยวก็คือผู้นำตามธรรมชาติซึ่งเป็น บุคคลที่ชุมชนให้การยอมรับนับถือ และศรัทธา สำหรับทักษะแรงงานที่พบเป็นทักษะที่เกิดจาก การประสานทักษะ ที่มีอยู่แต่ดั้งเดิม เช่น ทักษะการจัดการอาหาร ทักษะการจัดการบ้านพัก ฯลฯ เข้า กับ การเปิดรับทักษะใหม่ ๆ ในการบริหารจัดการ เช่น ทักษะการประชาสัมพันธ์ และสร้าง เครื่องขาย ทักษะการต่อรอง ทักษะการจัดสรรผลประโยชน์ ฯลฯ แล้วนำทักษะที่เป็นทุน ดั้งเดิมและ ทักษะในการบริหารจัดการมาพัฒนาปรับปรุงให้เอื้อประโยชน์และเหมาะสม ต่อการจัดการ ท่องเที่ยว โดยจากผลการศึกษาพบว่า ทักษะที่ชุมชนค่อนข้างมีน้อยกว่า ทักษะอื่น ได้แก่ ทักษะการ สื่อความหมาย ในด้านของความสามารถในการอธิบายเรื่องราว ต่าง ๆ ของชุมชน รวมถึงการไม่ สามารถพูดภาษาอื่น เช่น ภาษาอังกฤษ ได้ ข้อเสนอแนะจากการศึกษา คือ ควรมีการสร้างมาตรฐาน แรงงานในด้านอุตสาหกรรม การบริการท่องเที่ยวชุมชนขึ้น โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนท้องถิ่นที่ จัดการท่องเที่ยว ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานดังกล่าว และควรมีการ ประสานความ ร่วมมือกัน กับชุมชนใกล้เคียง นอกจากนี้ควรมีการจัดตั้งกองทุนในชุมชนเพื่อพัฒนาทักษะฝีมือ แรงงานในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนด้วย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการโฮมสเตย์โดยชุมชนบนพื้นที่สูงจังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยใช้กระบวนการ แบบมีส่วนร่วม (PAR) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล การประมวลข้อมูล การสังเคราะห์ข้อมูล และกิจกรรมดำเนินงาน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากร ได้แก่ ประชากรในชุมชนหมู่บ้านเล้าลือ และหมู่บ้านเล้าเน้ง และหมู่บ้านเพชรคำ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง ได้แก่ ประชากรที่เป็นคน ตั้งบ้านเรือนอยู่ในเขตพื้นที่บ้านเล้าลือ และบ้านเล้าเน้ง และบ้านเพชรคำ ตำบลเขาค้อ มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมวิถีชีวิต และภูมิปัญญาของชาวเขาเผ่าม้ง จำนวน 30 คน ตัวแทนผู้นำชุมชนจำนวน 10 คน ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและผู้นำตระกูลแซ่ กลุ่มแม่บ้าน 5 คน ตัวแทนองค์กรภาครัฐและเอกชนในชุมชนจำนวน 10 คน ประกอบด้วย องค์กรบริหารส่วนตำบล โรงเรียน อนามัยตำบล สถานีตำรวจย่อย เกษตรตำบล พัฒนาคำตำบล ป่าไม้ อำเภอ เลขาชมรมท่องเที่ยวเขาค้อ และตัวแทนรีสอร์ทบนเขาค้อ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล การประมวลผล การสังเคราะห์ และการดำเนินงานวิจัย

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ ดังนี้

1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากกระบวนการแบบมีส่วนร่วม โดยการลงพื้นที่ภาคสนาม ทำการสังเกต สัมภาษณ์แบบเจาะลึก สันทนาการกลุ่มย่อย การศึกษาฐาน การประชุมเชิงปฏิบัติการ การประชาคมการอบรม

1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. การประมวลผล / สังเคราะห์ข้อมูล

2.1 ถอดบทเรียนจากกระบวนการแบบมีส่วนร่วม

2.2 สรุปสาระสำคัญของบทเรียน

2.3 วิเคราะห์บทเรียน

2.4 สังเคราะห์บทเรียน

2.5 เสนอผลการศึกษาค้นคว้า โดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

3. การดำเนินงานวิจัย

กิจกรรมที่ 1 ประชุมเชิงปฏิบัติการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานวิจัย

- วัตถุประสงค์ : เพื่อให้ทีมวิจัยเข้าใจและร่วมกันวางแผนปฏิบัติการ
- ผู้เข้าร่วมกิจกรรม : ผู้วิจัย และผู้ช่วยนักวิจัย
- สถานที่ / เวลา : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ 09.00-16.30 น. 1 วัน
- วิธีการ / ขั้นตอนการทำกิจกรรม : ทำหนังสือเชิญผู้ช่วยนักวิจัย
ดำเนินการประชุม
- ผลที่คาดว่าจะได้รับ : ทีมวิจัยมีความเข้าใจในการดำเนินงานวิจัย

กิจกรรมที่ 2 ประชุมทำความเข้าใจกับผู้นำและชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินการวิจัย

- วัตถุประสงค์ : เพื่อให้ผู้นำชุมชนเข้าใจในกระบวนการวิจัย
- ผู้เข้าร่วมกิจกรรม : ผู้วิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย ผู้นำชุมชน และประชาชนใน

ชุมชน

- สถานที่ / เวลา ห้องประชุมประชาคมบ้านเล่าწေး เวลา 09:00-16:30 น.
1 วัน

- วิธีการ / ขั้นตอนการทำกิจกรรม : ทำหนังสือและส่งหนังสือเชิญผู้นำชุมชน และดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการ

- ผลที่ได้รับ : ผู้นำชุมชนและชุมชนเข้าใจในกระบวนการดำเนินงานวิจัย

กิจกรรมที่ 3 ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำราวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- วัตถุประสงค์ : เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีมาวิเคราะห์ผลการวิจัย

- ผู้เข้าร่วมกิจกรรม : ผู้วิจัย และผู้ช่วยนักวิจัย

- สถานที่ / เวลา : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ มหาวิทยาลัยภาครัฐ

และเอกชนในพื้นที่และนอกพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ ตลอดระยะเวลาการทำวิจัย

- วิธีการ / ขั้นตอนการทำกิจกรรม : ศึกษาตามหัวข้อที่ได้รับมอบหมาย

และ นำข้อมูลมาเรียบเรียงและจัดหมวดหมู่

- ผลที่ได้รับ : ได้สาระและข้อมูลสนับสนุนหัวข้อวิจัยครบถ้วน

กิจกรรมที่ 4 จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวและการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน

- วัตถุประสงค์ : เพื่อเก็บข้อมูลบริบทชุมชนและศักยภาพการท่องเที่ยว

- ผู้เข้าร่วมกิจกรรม : ผู้วิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย และชุมชน

- สถานที่ / เวลา : ศาลาประชาคมบ้านเล่าწေး

- วิธีการ / ขั้นตอนการทำกิจกรรม : ลงพื้นที่จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้

- ผลที่ได้รับ : ได้ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวและการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน ฯ

กิจกรรมที่ 5 จัดทำรายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 1

- วัตถุประสงค์ : เพื่อรายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 1
- ผู้เข้าร่วมกิจกรรม : ผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย
- สถานที่ / เวลา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ 09.00-17.00 น. 2 วัน
- วิธีการ / ขั้นตอนการทำกิจกรรม ถอดบทเรียนทำรายงานความก้าวหน้า
- ผลที่ได้รับ : ได้รายงานความก้าวหน้า

กิจกรรมที่ 6 จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับแนวทางการจัดการที่พักนักท่องเที่ยวในชุมชน

- วัตถุประสงค์ : เพื่อได้แนวทางการจัดการที่พักนักท่องเที่ยวในชุมชน
- ผู้เข้าร่วมกิจกรรม : ผู้วิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย ผู้นำชุมชน และชาวบ้าน
- สถานที่ / ศาลาประชาคมบ้านเล่าเนิงเวลา : 09.00-16.30 น. 2 วัน
- วิธีการ / ขั้นตอนการทำกิจกรรม : ทำหนังสือเชิญผู้นำชุมชน ตัวแทนประชาชนในชุมชน และหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนในพื้นที่ เพื่อหาแนวทางในการจัดการที่พักนักท่องเที่ยวในชุมชน
- ผลที่ได้รับ : แนวทางการจัดการที่พักนักท่องเที่ยวในชุมชน

กิจกรรมที่ 7 จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับรูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวในชุมชน

- วัตถุประสงค์ : เพื่อได้รูปแบบที่พักนักท่องเที่ยวในชุมชน
- ผู้เข้าร่วมกิจกรรม : ผู้วิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย ผู้นำชุมชน และชาวบ้าน
- สถานที่ / ศาลาประชาคมบ้านเล่าเนิงเวลา : 09.00-16.30 น. 2 วัน
- วิธีการ / ขั้นตอนการทำกิจกรรม : ทำหนังสือเชิญผู้นำชุมชน ตัวแทนประชาชนในชุมชน และหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนในพื้นที่ เพื่อหาแนวทางในการจัดการที่พักนักท่องเที่ยวในชุมชน

กิจกรรมที่ 8 จัดอบรมการจัดการโฮมสเตย์

- วัตถุประสงค์ : เพื่อให้ชาวบ้านมีความรู้และมีความเข้าใจในการจัดการโฮมสเตย์
- ผู้เข้าร่วมกิจกรรม : ผู้วิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย ผู้นำชุมชน และชาวบ้าน
- สถานที่ / ศาลาประชาคมบ้านเล่าเนิงเวลา : 09.00-16.30 น.3 วัน
- วิธีการ / ขั้นตอนการทำกิจกรรม : อบรมชาวบ้าน
- ผลที่ได้รับ : ชาวบ้านมีความรู้ในการจัดการที่พัก

กิจกรรมที่ 9 ศึกษาดูงานที่วิสาหกิจท่องเที่ยวชุมชนภูทับเบิก

- วัตถุประสงค์ : เพื่อได้แนวทางการจัดการที่พักนักท่องเที่ยว
- ผู้ร่วมกิจกรรม : ผู้วิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย ผู้นำชุมชน ตัวแทนชุมชน
- สถานที่ / เวลา : อาคารวิสาหกิจท่องเที่ยวชุมชนภูทับเบิก
- วิธีการ / ขั้นตอนการทำกิจกรรม : ติดต่อสถานที่ศึกษาดูงาน เสนอโครงการขออนุมัติจากมหาวิทยาลัยฯ เดินทางศึกษาดูงาน
- ผลที่ได้รับ : ผู้ที่ร่วมกิจกรรมศึกษาดูงานได้แนวคิด มีความรู้ เข้าใจ ได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการที่พักนักท่องเที่ยวโดยชุมชน

กิจกรรมที่ 10 ศึกษาดูงานนอกสถานที่ ที่บ้านแสงดาว จังหวัดสุโขทัย หมู่บ้านชาวกระเหรี่ยง ดอยอินทนนท์ ดอยปุย จังหวัดเชียงใหม่ และเชียงใหม่

- วัตถุประสงค์ : เพื่อสร้างประสบการณ์ในด้านการจัดการที่พักนักท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน
- ผู้ร่วมกิจกรรม : ผู้วิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย ผู้นำชุมชน ตัวแทนประชาชนในชุมชน
- สถานที่ / เวลา : จังหวัดสุโขทัย จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดเชียงใหม่
- วิธีการ / ขั้นตอนการทำกิจกรรม : ติดต่อสถานที่ศึกษาดูงาน เสนอโครงการขออนุมัติจากมหาวิทยาลัยฯ ศึกษาดูงาน
- ผลที่ได้รับ : ผู้ไปศึกษาดูงานได้รับความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ตรงจากชุมชนที่ประสบผลสำเร็จในการจัดการที่พักนักท่องเที่ยว

กิจกรรมที่ 11 สรุบบทเรียนการจัดการโฮมสเตย์จากการศึกษาดูงาน

- วัตถุประสงค์ : ได้บทเรียนการจัดการ โฮมสเตย์โดยชุมชน
- ผู้เข้าร่วมกิจกรรม : ผู้วิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย และตัวแทนชุมชน
- สถานที่ / เวลา : ศาลาประชาคมบ้านเล่าเน้ง
- วิธีการ / ขั้นตอนการทำกิจกรรม : ผู้ที่ไปศึกษาดูงานสรุบบทเรียน
- ผลที่ได้รับ : บทเรียนการจัดการ โฮมสเตย์

- กิจกรรมที่ 12** ประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนารูปแบบและกิจกรรมโฮมสเตย์ในชุมชน
- วัตถุประสงค์: เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการโฮมสเตย์ในชุมชน
 - ผู้เข้าร่วมกิจกรรม : ผู้วิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย ผู้นำชุมชน และชาวบ้าน
 - สถานที่ / เวลา: ศาลาประชาคมบ้านเล่าწေး เวลา 09.00-16.30 น. 2 วัน
 - วิธีการ / ขั้นตอนการดำเนินงาน : ประสานผู้นำชุมชนนัดประชุม
 - ผลที่ได้รับ : ได้รูปแบบและกิจกรรมโฮมสเตย์โดยชุมชน
- กิจกรรมที่ 13** ประชุมเสนอรูปแบบและกิจกรรมโฮมสเตย์โดยชุมชน
- วัตถุประสงค์: เพื่อได้ข้อคิดเห็นในรูปแบบและกิจกรรมโฮมสเตย์
 - ผู้เข้าร่วมกิจกรรม : ผู้วิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในพื้นที่
 - สถานที่ / เวลา: ห้องประชุมที่ว่าการอำเภอเขาค้อ เวลา 09.00-17.00 น. 1 วัน
 - วิธีการ / ขั้นตอนการทำกิจกรรม ประชุมเชิงปฏิบัติการ
 - ผลที่ได้รับ : ข้อคิดเห็นและแนวทางการพัฒนารูปแบบและกิจกรรมโฮมสเตย์
- กิจกรรมที่ 14** ประชุมปฏิบัติการพัฒนารูปแบบและกิจกรรมโฮมสเตย์โดยชุมชน
- วัตถุประสงค์: เพื่อได้รูปแบบและกิจกรรมโฮมสเตย์โดยชุมชน
 - ผู้เข้าร่วมกิจกรรม : ผู้วิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน
 - สถานที่ / เวลา: ศาลาประชาคมบ้านเล่าწေး เวลา 09.00-17.00 น. 1 วัน
 - วิธีการ / ขั้นตอนการทำกิจกรรม ประชุมเชิงปฏิบัติการ
 - ผลที่ได้รับ : ได้รูปแบบและกิจกรรมโฮมสเตย์โดยชุมชน
- กิจกรรมที่ 15** จัดทำรายงานการวิจัยฉบับร่าง
- วัตถุประสงค์ : เพื่อจัดทำรายงานฉบับร่าง
 - ผู้เข้าร่วมกิจกรรม : ผู้วิจัย ผู้วิจัยโครงการย่อย และผู้ช่วยนักวิจัย
 - สถานที่ / เวลา : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ 09.00-16.30 น. 20 วัน
 - วิธีการ / ขั้นตอนการทำกิจกรรม : ผู้วิจัย และผู้ช่วยนักวิจัย ทำรายงานวิจัยฉบับร่าง
 - ผลที่ได้รับ : ได้รายงานการวิจัยฉบับร่าง เพื่อส่งสำนักวิจัยตรวจ

กิจกรรมที่ 16 จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

- วัตถุประสงค์ : เพื่อจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์
- ผู้เข้าร่วมกิจกรรม : ผู้วิจัย ผู้วิจัยโครงการย่อย และผู้ช่วยนักวิจัย
- สถานที่ / เวลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏฯ เวลา 09.00-16.30 น. 30 วัน
- วิธีการ / ขั้นตอนการทำกิจกรรม : ผู้วิจัย และผู้ช่วยนักวิจัย ทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

- ผลที่ได้รับ : ได้รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

บทที่ 4

ผลการวิจัย

จากวิธีดำเนินการวิจัยเพื่อศึกษาและพัฒนาการจัดการโฮมสเตย์โดยชุมชนบนพื้นที่สูง จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีสืบค้นโดยวิธีการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ได้ข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกต และการประชุมเชิงปฏิบัติการ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ชนเผ่าที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ในหมู่บ้านเล้าลือ และหมู่บ้านเล้าเน็ง และเพชรดำ ตัวแทนภาครัฐและภาคเอกชน รวมจำนวน 50 คน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ แบ่งเป็น 3 ตอนดังต่อไปนี้

- ตอนที่ 1 ผลการให้ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจและสามารถจัดการโฮมสเตย์ได้ด้วยตนเอง
- ตอนที่ 2 ผลการจัดรูปแบบโฮมสเตย์
- ตอนที่ 3 การพัฒนากิจกรรมโฮมสเตย์

ตอนที่ 1 ผลการให้ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจและสามารถจัดการโฮมสเตย์ได้ด้วยตนเอง

การวิจัยได้ให้ชุมชนรู้ท้องถิ่นตนเองเกี่ยวกับบริบทชุมชนและศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชน โดยการประชาคม การประชุมเชิงปฏิบัติการ การอบรม และการศึกษาดูงาน เพื่อให้ชุมชนสามารถจัดการโฮมสเตย์ได้ด้วยตนเอง ได้ข้อค้นพบดังนี้

1. บริบท ชุมชน

1.1 หมู่บ้านเล้าลือ

ชาวบ้านเล้าลือเป็นชาวเขาเผ่าม้งที่อพยพมาจากอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยาเมื่อ พ.ศ. 2503 และตั้งหลักปักฐานอยู่ที่บริเวณหลังเขาย่า ชื่อว่าหมู่บ้านเล้าลือ หมู่ 10 ตำบลป่าเลา อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้ใหญ่บ้านคนแรกชื่อนายเล้าลือ แซ่คำ ต่อมา พ.ศ. 2519 คอมมิวนิสต์ได้เข้ารุกรานชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านอาศัยอยู่ที่เดิมไม่ได้ จึงพากันอพยพมาอยู่ที่ตำบลเข็กน้อย และให้ชายวัยฉกรรจ์ร่างกายแข็งแรงเข้าสมัครเป็น ชขส. (ชาวเขาอาสาสมัคร) ร่วมกับฝ่ายทหารเข้าสู่รบกับคอมมิวนิสต์ เพื่อยึดพื้นที่คืนเป็นผลสำเร็จ เมื่อการสู้รบสงบลงในพ.ศ.2525 จึงตั้งหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านเล้าลือ หมู่ที่ 9 ตำบลเขาค้อ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์จนถึงปัจจุบัน มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านอื่นดังนี้

- ทิศเหนือ ติดกับ หมู่บ้านเล่าเน้ง หมู่ที่ 4 ตำบลเขาค้อ
- ทิศใต้ ติดกับ หมู่บ้านอุทโยภาส และวัดเขาค้อ ตำบลเขาค้อ
- ทิศตะวันออก ติดกับ หมู่บ้านปานสุขุม หมู่ที่ 8 ตำบลเขาค้อ
- ทิศตะวันตก ติดกับ หมู่บ้านห้วยแค ตำบลเขาค้อ

หมู่บ้านเล่าลือมี 138 ครอบครัวย มีจำนวนประชากร 886 คน ในหมู่บ้านมีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน 1 แห่ง และมีสถานศึกษา 1 แห่ง คือศูนย์การศึกษาแม่ฟ้าหลวง ด้านสาธารณสุขมีสถานบริการสาธารณสุข 1 แห่ง ชาวบ้านเล่าลือยังคงรักษาและอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมชนเผ่าไว้ให้กับชนรุ่นหลัง กล่าวคือวันที่ 24 สิงหาคมของทุกปีจะเป็นวันทำบุญหมู่บ้าน ในเดือนพฤศจิกายนถึงมกราคมมีประเพณีปีไหม นอกจากนี้ยังมีวัฒนธรรมการแต่งกายและภาษาพูดแบบดั้งเดิม (สมัยบรรพบุรุษ) ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ 114 ครัวเรือนและศาสนาคริสต์ 3 ครอบครัวย ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นเกษตรกร พื้นที่ทำการเกษตรมีอยู่ 1,125 ไร่ พืชไร่ที่นิยมปลูก ได้แก่ ข้าว ไร่ จึง และฝัก พริก ข้าวโพด ตามลำดับ ปลูกข้าว ไร่ จึง ฝัก พริก ข้าวโพด และมีการเลี้ยงโค สุกร เป็ด-ไก่ ไก่บริโภคและขายในหมู่บ้าน ในหมู่บ้านมีร้านขายของชำและร้านอาหารสด 4 ร้าน มีกองทุนหมู่บ้าน มีป่าชุมชนต้นน้ำ 40 ไร่ มีถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก 700 เมตร มีแหล่งน้ำเป็นสระสาธารณะเพื่อการเกษตรและเพาะพันธุ์สัตว์น้ำมีประปาหมู่บ้าน ไฟฟ้าสาธารณะมี 2 สาย ระยะทาง 900 เมตร ไฟฟ้าสว่างสาธารณะมี 3 ดวง มีอุปกรณ์ในการทำกิจกรรมของหมู่บ้าน เช่น เต้นท์ โต๊ะ เก้าอี้ ชุดอุปกรณ์เครื่องครัวที่ยังใช้งานได้ มีหอกระจายข่าว มีบอร์ดประชาสัมพันธ์ 1 บอร์ด มีสนามบอลเป็นสนามหญ้า 1 สนาม สำหรับสถานที่พักผ่อนนั้นไม่มี มีโทรศัพท์ที่ใช้งานได้ 2 หมายเลข และครัวเรือนที่มีโทรศัพท์ประจำบ้าน 3 ครัวเรือน ส่วนอินเตอร์เน็ตนั้นไม่มี

1.2 หมู่บ้านเล่าเน้ง

หมู่บ้านเล่าเน้งตั้งขึ้นเมื่อพ.ศ. 2544 แยกจากหมู่บ้านเล่าลือ ชื่อหมู่บ้าน เล่าเน้งตามชื่อของนายเล่าเน้ง แซ่จางซึ่งได้เสียชีวิตลงก่อนตั้งหมู่บ้านเล่าเน้ง ขณะนั้นมีตำแหน่งเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านเล่าลือ ทั้งนี้เพื่อจารึกเป็นความทรงจำให้กับตระกูลแซ่จาง ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบันคือ นายอดุลย์ ประทีปศิริมีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านอื่นดังนี้

- ทิศเหนือ ติดกับ หมู่บ้านเพชรดำ หมู่ที่ 10 ตำบลเขาค้อ
- ทิศใต้ ติดกับ โรงเรียนอนุบาลเขาค้อ ตำบลเขาค้อ
- ทิศตะวันออก ติดกับ หมู่บ้านปานสุขุม หมู่ที่ 8 ตำบลเขาค้อ
- ทิศตะวันตก ติดกับ เขตป่าไม้ตำบลเขาค้อ

หมู่บ้านเล่าเน้ง มี 99 ครอบครัว มีจำนวนประชากร 680 คน ในหมู่บ้านมีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน 1 แห่ง และมีสถานศึกษา 1 แห่ง ด้านสาธารณสุขมีสถานบริการสาธารณสุข 1 แห่ง คืออนามัยปานสุขุม ประชาชนยังคงอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมชนเผ่าไว้ให้กับชนรุ่นหลัง กล่าวคือในช่วงเดือนตุลาคม จะมีพิธีกินข้าวใหม่มัด และเดือนธันวาคมมีประเพณีปีใหม่ .นอกจากนี้ยังมีวัฒนธรรมการแต่งกายและภาษาพูดแบบดั้งเดิมสมัยบรรพบุรุษ ประเพณีแต่งงาน และประเพณีคนตาย การนับถือศาสนาของประชาชนในหมู่บ้าน มีโบสถ์คริสต์จักร นับถือศาสนาพุทธ 87 ครั้วเรือนและศาสนาคริสต์ 12 ครั้วเรือน ชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นเกษตรกร ทำพืชไร่ พืชไร่ที่นิยมปลูก ได้แก่ ข้าวไร่ จิง กระหล่ำปลี พริก และผักกาดขาว ตามลำดับ ปลูกข้าว จิง พริก ถั่ว และข้าวโพด มีการเลี้ยงโค เลี้ยงสุกร และเลี้ยงเป็ด ไก่ และเลี้ยงแพะ มีกลุ่มกองทุนเงินล้าน กลุ่มเย็บกระเป๋า สมาชิกจำนวน 10 คน กลุ่มตัดเสื้อผ้าสตรี สมาชิกจำนวน 20 คน และกลุ่มถักหมวก และผ้าพันคอไหมพรม สมาชิกจำนวน 20 คน มีป่าไม้ส่วนธรรมชาติ 20 ไร่ ขยะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น มีถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก 500 เมตร ถนนเข้าสู่ศูนย์บำบัด 200 เมตร และได้หมู่บ้านเป็นถนนทางดิน 650 เมตร มีสระน้ำสำหรับการบริโภคอุปโภค และการเกษตร และมีประปาหมู่บ้าน แหล่งน้ำที่ผลิตน้ำประปาเป็นแหล่งน้ำใต้ดิน มีไฟฟ้าสาธารณะ 3 สาย ระยะทาง 600 เมตร ไฟฟ้าสว่างสาธารณะในหมู่บ้านมี 6 ดวง มีศาลาประชาคมหรืออาคารเอนกประสงค์หรือศาลากลางบ้าน มีเต็นท์ โต๊ะ เก้าอี้ ชุดอุปกรณ์เครื่องครัวที่ยังใช้งานได้ มีหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน มีโทรศัพท์พื้นฐานประจำบ้าน 1 หมายเลข สถานที่ท่องเที่ยวคือบ้านร่มเย็นเขาค้อ ที่นี้มีจุดเด่นคือเป็นสถานที่บำบัดผู้ติดยาเสพติดด้วยวิธีใช้วาทะบำบัด และสมุนไพร หน่วยงานที่รับผิดชอบคือมูลนิธิภูมิพลังชุมชนไทย (โทร. 0819145897) และสถานที่ที่มีศักยภาพพร้อมที่จะพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวในอนาคต ได้แก่ ศูนย์บำบัดเก่า ที่สาธารณะค่ายทหารผ่านศึก อ่างเก็บน้ำบ้านเล่าเน้ง และกั้นหล่มผลิตกระแสไฟฟ้า กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวที่หมู่บ้าน/ชุมชนที่ดำเนินการทุกปี ได้แก่ ประเพณีปีใหม่มัด ประเพณีกินข้าวใหม่มัด การแต่งกายประจำเผ่า และวัฒนธรรมชนเผ่า แผนงาน โครงการ/กิจกรรมพัฒนาที่มีการวางแผนไว้แล้วในแผนพัฒนาชุมชนของหมู่บ้าน ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็กก่อนวัยเรียน ถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก 2 เส้นทาง ความยาว 500 เมตร เวทีถาวรของหมู่บ้าน การท่องเที่ยวภายในหมู่บ้าน ไฟฟ้าแสงสว่าง ถนนสาธารณะ สนามฟุตบอล ตะกร้อ เปตอง และวอลเลย์บอล

1.3. หมู่บ้านเพชรดำ

หมู่บ้านเพชรดำ เป็นที่อยู่ของชนเผ่าลีซอ เผ่าเข้า เผ่ามูเซอร์ คนไทย ส่วนใหญ่เป็นเผ่าลีซอ ซึ่งอพยพมาจากอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านสงคุ่มในปัจจุบัน เมื่อประมาณ พ.ศ. 2508 -2512 ได้อพยพหนีภัยผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ไปอยู่พื้นที่ใกล้ที่ทำกรกรรมทางหลวงแควมปี่สน อีกกลุ่มหนึ่งอพยพไปอยู่ดอยมูเซอร์ จังหวัดตาก พ.ศ. 2514 ได้อพยพกลับมาอยู่ที่แควมปี่สนอีกครั้ง พ.ศ. 2522 ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดเพชรบูรณ์ร่วมกับกองทัพภาคที่ 3 และกองอำนวยการ รักษาความมั่นคงภายใน จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้จัดที่อยู่ให้ในพื้นที่ปัจจุบัน มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

- ทิศเหนือ ติดกับ หมู่บ้านวงศ์ปัญญา ตำบลทุ่งสมอ
- ทิศใต้ ติดกับ หมู่บ้านเล่าเน้ง ตำบลเขาค้อ
- ทิศตะวันออก ติดกับ หมู่บ้านใจทน ตำบลเขาค้อ
- ทิศตะวันตก ติดกับ อุทยานทุ่งแสลงหลวง

มีประชากร 847 คน ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม มีสวนไม้ผล ลิ้นจี่ มะม่วง มะนาว มีสวนป่า ทำพืชไร่ ปลูกผักกาดหัว ข้าวไร่ ข้าวโพด พริก และผักชี เลี้ยงโค เลี้ยง ไก่ เลี้ยงไก่วง เลี้ยงเป็ด มีร้านขายของชำและร้านขายอาหารสด 5 ร้าน บั่มน้ำมัน 1 บั่ม ไม่มีที่พักโรงแรมหรือโฮมสเตย์ มีกองทุนเงินล้านกองทุนบ๊วยและเมล็ดพันธ์ กองทุน ก.ข.ค.จ. กลุ่มแม่บ้าน มีป่าสน 2 ไร่ ป่าศาลเจ้า 2-3 ไร่ บริหารจัดการขยะโดยการเผา มีเส้นทางทั้งหมด 15 เส้นทาง ทั้งถนนลาดยาง คอนกรีตเสริมเหล็ก และถนนลูกรัง มีอ่างน้ำประปาหมู่บ้าน และสระน้ำ มีไฟฟ้าใช้ในครัวเรือน มีไฟฟ้าสาธารณะ 1 สาย ระยะทาง 1,500 เมตร ไฟฟ้าสว่างสาธารณะมี 4 ดวง มีศาลาประชาคม 1 แห่ง มีเต็นท์ โต๊ะ เก้าอี้ ชุดอุปกรณ์เครื่องครัวที่เก่าและชำรุด มีหอกระจายข่าว มีบอร์ดประชาสัมพันธ์ 1 บอร์ด มีสนามบอลเป็นดิน 1 สนาม มีสนามเด็กเล่น 1 แห่ง มีโทรศัพท์สาธารณะ 3 เลขหมาย และโทรศัพท์พื้นฐานประจำบ้าน 3 ครัวเรือน ส่วนอินเทอร์เน็ตไม่มี สถานที่ท่องเที่ยวที่มีจุดเด่นคือมีประเพณีของชนเผ่า การแต่งกายของชาวเขาเผ่าลีซอ สถานที่ที่มีศักยภาพพร้อมที่จะพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวในอนาคต คือ พื้นที่หลังป่าสน และกังหันพลังลมผลิตกระแสไฟฟ้า กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ดำเนินการทุกปี คือ การสืบสาประเพณีวัฒนธรรมชาวเขาเผ่าลีซอ ประเพณีปีใหม่ในช่วงเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ ชาวบ้านยังคงรักษาและอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมชนเผ่าไว้ มีประเพณีกินข้าวใหม่ ในช่วงเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ .มีงานประเพณี ปีใหม่ วันสาทจิน ส่วนใหญ่นับถือบรรพบุรุษ พุทธ และคริสต์ มีวัฒนธรรมการแต่งกายและภาษาพูดแบบดั้งเดิม

2. ศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชน

ศักยภาพด้านพื้นที่แหล่งธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น

หมู่บ้านเล่าลือ หมู่บ้านเล่าเน้ง และหมู่บ้านเพชรดำ อยู่ในพื้นที่อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ภูหัวโป่งหล่น ภูวังชมพู ติดกับอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวงอยู่บนเขาสูง โอบล้อมด้วยทะเลภูเขา มีอากาศเย็นสบายตลอด ทั้งปี สูงกว่าระดับน้ำทะเล 1,200 เมตร และมีลมทะเลพัดพัดผ่าน อยู่ริมทางหลวงหมายเลข 2325 กม. 16 นักท่องเที่ยวสามารถ ขับรถเที่ยวในบริเวณหมู่บ้านได้ มีชาวเขาเผ่าม้งอาศัยอยู่เป็นส่วนใหญ่ และยังมีชาวเขาเผ่ามูเซอ เผ่าเย้า เผ่าอาข่า และกะเหรี่ยง มีอาชีพเป็นเกษตรกร และวิถีชีวิตของคนในชุมชนยังคงรูปแบบดั้งเดิมสมัยบรรพบุรุษ ซึ่งมีเอกลักษณ์ในด้านขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตแบบชนเผ่าอยู่อย่างสมบูรณ์ รวมทั้งสามารถเป็นเครือข่ายการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติกับตำบลทุ่งสมอและหมู่บ้านใกล้เคียงในตำบลเขาค้อ เช่น หมู่บ้านวงษ์ปัญญา และหมู่บ้านกนกงาม

2.1.1 พื้นที่ใกล้ในชุมชนใกล้เคียง

1) ตำบลทุ่งสมอ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของตำบลทุ่งสมอที่อยู่ใกล้กับหมู่บ้านเล่าลือ หมู่บ้านเล่าเน้ง ได้แก่ (1) ลานบินและผาวัวหลง เป็นจุดชมวิวที่เขาล้อมถ่มมองเห็นวิวอุทยานทุ่งแสลงหลวง อำเภอเขาค้อ อำเภอหล่มสัก อำเภอหล่มเก่า อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ และตลอดเส้นทางมีแปลงผักปลูกชุมชนแต่ละลูกดูเหมือนปลูกพรมสีเขียว (2) ลานหินปุมหรือชาวบ้านเรียกกันว่าชานาหินร่อง เป็นลานหินปุมมีลักษณะคล้ายกับลานหินปุมที่ภูหินร่องกล้าแต่มีพื้นที่น้อยกว่า มีดอกกล้วยไม้ป่าและดอกไม้ป่าหลากสีขึ้นอยู่ตามแผ่นหิน ในฤดูหนาวดอกจะบานสะพรั่ง (3) ถ้ำค้างคาว (ชาวบ้านเรียกว่าถ้ำซอกสอยหรือถ้ำพระธาตุคงค์ มีลักษณะเป็นอุโมงค์ใต้ดิน ปากถ้ำแคบพอหลวมตัวต้องไต่บันไดลงไปไม่น้อยกว่า 10 เมตร บันไดมี 2 ระยะเวลาในอุโมงค์มีธารน้ำจากน้ำตกไหลผ่าน มีค้างคาว อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก และมีตัวซอกสอยอาศัยอยู่ (4) ถ้ำป่าขนาบและน้ำตกป่าขนาบมีสภาพเป็นถ้ำลึกลับมืดดำบนมีน้ำตกมีอ่างน้ำขังตลอดทั้งปี ผาหินใต้น้ำตก แสงอาทิตย์กระทบจะเป็นสีทองเหลืองอร่าม (5) ลานไหแตก เป็นพื้นที่ป่าธรรมชาติในเขตอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง มีดอกกระเจียวสีขาวและสีชมพู ออกดอกในช่วงเดือนเมษายนของทุกปี มีวัดภูโบราณอายุหลายร้อยปีกระจายอยู่ทั่วบริเวณ เช่น ไหและถ้ำขามที่เป็นดินเผา (6) จุดชมวิวแปลงปลูกป่าปตท PT22 เป็นจุดชมวิวที่มีทัศนียภาพที่สวยงาม สามารถมองเห็นทัศนียภาพ 3 อำเภอ คือ อำเภอเขาค้อ อำเภอเมือง และอำเภอหล่มสัก อยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 1,200 เมตรมีทุ่งดอกไม้ น้ำตก

ถ้ำ (7) กังหันลม ตั้งอยู่บนเส้นทางไปเขาหลังถ้ำ ตลอดเส้นทางมีไร่ผักปลูกมุงกุเขาที่สลับซับซ้อนสุดลูกหูลูกตาสวยงามมาก

2) ตำบลเขาค้อ แหล่งท่องเที่ยวในหมู่บ้านใกล้เคียงของตำบลเขาค้อ ได้แก่

(1) พระบรมธาตุเจดีย์กาญจนาภิเษก ตั้งอยู่ บนยอดเขาค้อ ติดกับสำนักสงฆ์วิษณีย์บุญญาราม ยอดเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุที่อัญเชิญมาจากประเทศศรีลังกา เจดีย์แห่งนี้ชาวเพชรบูรณ์สร้างขึ้นเพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสทรงครองราชย์ครบ 50 ปี หน้าพระธาตุจะมีระฆังหลาย ลูก ให้ ผู้เข้าสักการะตีเพื่ออธิษฐานตามจิตต้องการ พื้นที่ด้านในพระบรมเจดีย์มีพระประจำวันเกิดให้กราบไหว้ทำบุญตามแรงศรัทธา และมีพระพุทธรูปให้ยกเลียงทวยด้วย (2) จุดชมทะเลหมอก บริเวณที่เกิดทะเลหมอกบนเขาค้อ คือบริเวณเหนืออ่างเก็บน้ำรัตนัย ซึ่งอยู่ด้านล่างของถนนเส้นทางหลักสาย 2196 บริเวณใกล้เคียง กับที่ทำการอำเภอเขาค้อ สามารถชมทะเลหมอกได้เป็นระยะทางค่อนข้างยาวไกล ในช่วงเช้า ก่อนพระอาทิตย์ขึ้น ถึงเวลาประมาณ 8 โมงเช้า จุดที่นิยมไปชมกันมากที่สุด คือบริเวณศาลาชมวิวเขาค้อ และบริเวณใกล้เคียง เช่น ชุมสายโทรศัพท์เขาค้อ และสถานที่ราชการ ที่อยู่ติดๆกัน เช่นสถานีตำรวจภูธรเขาค้อ , ที่ทำการไปรษณีย์ โรงเรียนร่มเกล้าเขาค้อและหมู่บ้านกระหนกงามซึ่งมีชาวเขาเผ่าม้งอาศัยอยู่จำนวนมาก และมีรีสอร์ทหลายแห่งที่อยู่รอบอ่างรัตนัย

1.2.2 พื้นที่ในชุมชน

จุดเด่นของทั้งสามหมู่บ้านคือ มี ชาวบ้านเป็นชาวเขาเผ่าม้ง เผ่าลีซอ เผ่าเย้า และเผ่ามูเซอ อาศัยอยู่ มีพื้นที่เป็นศูนย์กลางของหมู่บ้านรอบข้าง มีป่าไม้และต้นไม้ให้ความร่มเย็น อากาศเย็นตลอดทั้งปี และมีวิวทิวทัศน์ธรรมชาติที่แวดล้อมไปด้วยขุนเขาที่สวยงาม สามารถเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติแห่งใหม่ของอำเภอเขาค้อได้ ดังนี้

1) **เต่าพันปี** เป็นเต่าหินที่ใหญ่มากน้ำหนักประมาณ 50,000 กิโลกรัม ที่มีลักษณะคล้ายกับเต่า มีหัว มีเท้า มีมือ มีโครงสร้างคล้ายกับเต่าจริง ๆ ชาวบ้านในหมู่บ้านให้ความเคารพนับถือและดูแลรักษาเป็นอย่างดี อยู่ในพื้นที่จากสวนพื้นที่ทำกินของนายขงยุทธ ซึ่งอยู่ห่างจากหมู่บ้านไปเกือบ 3 กิโลเมตร สามารถเดินจากหมู่บ้านเล่าลือ หมู่ที่ 9 ไปราวๆ 2.5 กิโลเมตร สำหรับเส้นทางรถยนต์ไปจากสามแยกตลาดพัฒนาเข้าไปประมาณ 2 กิโลเมตร เป็นถนนดินลูกรัง ตลอดเส้นทางจะผ่านทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ของหมู่บ้าน และในขณะที่ผ่านทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ไปนั้น ยังได้ชมสวนจ๊วยของชนเผ่าม้งด้วย ชาวบ้านเชื่อว่าการเข้าไปชมเต่าพันปี ผู้เข้าเที่ยวดูเต่าพันปีนี้ จะมีโชคลาภ บางคนได้เลขเด็ดอาจถูกหวยและรวยได้อย่างไม่รู้ตัว คนในหมู่บ้านที่ไปดูโชคดีมาแล้วมากมาย

2) ภูชี้คือ หลังจากเที่ยวชมเต่าพันปีแล้ว สามารถเดินทางต่อเพื่อชม ภูชี้คือ ซึ่งเป็นสถานที่สวยงาม เป็นลานหินที่กว้างสามารถมองเห็นวิวทิวทัศน์ยอดภูอนุสรณ์เขาค้อ เห็นวิวทิวทัศน์รีสอร์ททุกหลังบนพื้นที่เขาค้อ ภูชี้คือมีเสน่ห์ความงามยิ่งกว่ายอดภูเขาค้อ จึงสามารถ เรียกได้ว่า ภูชี้คือ สามารถมองเห็นพื้นที่เขาค้อได้ 360 องศา สามารถสัมผัสความเป็นธรรมชาติที่มีชีวิต ทุกคนที่ขึ้นไป จะสามารถพบความแตกต่าง วิถีกับธรรมชาติอย่างสมดุล สามารถมองเห็น ยอดไม้ใบคือที่สวยงามนานาพันธุ์ มองเห็นพื้นที่การเกษตรของเกษตรกรทุกที่เป็ลลานหินที่มีขนาดใหญ่ ทุกคนขึ้นไปแล้วจะมีความสุขที่ได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติอย่างไม่เคยสัมผัสบนในพื้นที่เขาค้อ สามารถเดินป่าในป่าดงดิบ เพื่อศึกษาพันธุ์ไม้นานาพันธุ์ สามารถชมวิธีการใช้ภูมิปัญญาในการกำจัดศัตรูของนายพราน ทั้งด้กสัตว์บนอากาศและบนดิน มีหลากหลายรูปแบบ ศึกษาพื้นที่ที่เป็น แหล่งเห็ดป่าอย่างครบวงจร และชมสมุนไพร และอาหารป่าานาพันธุ์ เส้นทางนี้ใช้เวลาในการเดินทางเพื่อศึกษาธรรมชาติ 2 ชั่วโมง ระยะทางจากเต่าพันปี 2 กิโลเมตร (2 กิโล แม้ว)

3) ทะเลหมอกภูมาวัน ความเป็นมาของทะเลหมอกภูมาวัน เมื่อ ปี พ.ศ 2510 ในเขตพื้นที่อำเภอเขาค้อซึ่งเป็นพื้นที่ภูเขาใหม่มีพี่น้องกลุ่มชาวเขาเผ่าม้งเข้ามาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ได้กระจายอยู่หลายหมู่บ้าน โดยมีหมู่บ้านหลักที่ทางการมาจัดตั้ง คือ บ้านเขานั่ง หมู่ 9 บ้านเล่าลือ หมู่ 10 และบ้านจ้อยนึ่ง หมู่ 11 และมีหมู่บ้านย่อยที่เป็น บริเวณ คือ บ้านเล่ากั บ้านน้อย บ้านเขาหญ้า บ้านหุซ้าง บ้านสะเดาะพง บ้านเขาค้อ สถานการณ์ ในช่วงนั้นมีคนจำนวนหนึ่งที่ไม่หวังดี มาปล่อยข่าวลือ ปลุกระดมชวนเชื่อว่า ม้งกำลังจะมีภัยภัยใหม่มาปกครองคนม้ง และม้งกำลังจะมี ประเทศใหม่ ทำให้ผู้คนในหมู่บ้านดังกล่าว เกิดความสับสนวุ่นวาย ผู้คนในหมู่บ้านหนีเข้าป่ากลัวว่าทางการจะมาจับพวกเขา เวลานั้นมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง และทหารเข้า ๆ ออก ๆ ในหมู่บ้าน หน่วยงานราชการรู้ถึงเหตุการณ์และสถานการณ์ในหมู่บ้านว่าเกิดอะไรขึ้น ฝ่ายเจ้าหน้าที่ก็แจ้งเตือน ผู้ใหญ่เล่าลือว่า ผู้ใหญ่เล่าลือต้องเตรียมการ และฝึกกำลังพลไว้เพื่อเป็นอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน เป็นกำลังในการดูแลความสงบให้กับหมู่บ้าน ไม่อย่างนั้นผู้ใหญ่เล่าลือจะอยู่ลำบาก ฉะนั้นผู้ใหญ่เล่าลือ จึงคัดเลือกผู้ชายที่แข็งแรง จำนวน 20 คน ไปฝึกวิชาทหารที่ แคมป์สน โดยมีหน่วยลับพิเศษ จากลบบูริมาเป็นครูฝึก ชื่อ รท.สำเนา กระจายแสง หลังจากผ่านการฝึกอบรมเสร็จแล้ว ทางกองทัพ ภาพที่ 3 ก็ได้ส่งชุดครุฑติดตาม จำนวน 3 คน คือ สอ. ประเทือง บั้นทอง สอ.ประเทือง ทองพันธ์เหล็ก สอ.ไฉน เหลี่ยมสมบัติ มาประจำที่หมู่บ้านเพื่อดูแลชุดอาสาสมัครประจำถิ่นที่หมู่บ้านเล่าลือ และ ในช่วงนั้นเป็นช่วงที่ใกล้จะถึงเทศกาลปีใหม่ ทางกลุ่มชุดอาสาสมัครประจำถิ่น ได้ชวนกันเดินทาง มาเล่นปีใหม่ที่หมู่บ้านเขาค้อ (บ้านกนกงาม) หมู่ที่ 1 ตำบลเขาค้อ ปัจจุบันนี้เส้นทางนี้มีระยะทาง 15 กิโลเมตร เพื่อมาร่วมฉลองงานปีใหม่ที่หมู่บ้าน แต่เมื่อทุกคนเดินทางมาถึงก็มีข่าวแจ้งว่า ที่ หมู่บ้านห้วยทราย ซึ่งเป็นหมู่บ้านชาวเขาอยู่ในเขตจังหวัดพิษณุโลก ชาวบ้านถูกยิงเสียชีวิตจำนวน

มาก พอทุกคนได้ทราบข่าวนี้แล้วก็ตกใจมาก และรีบเดินทางกลับไปหมู่บ้านเล่าลือทันที และรีบแจ้งให้เจ้าหน้าที่ชุดครุฑติดตามทราบทันทีเช่นกัน และได้รับคำสั่งจากชุดครุฑติดตามว่า พรุ่งนี้ชุดอาสาประจำถิ่นจงรีบนำกำลังพลและส่งชุดครุฑติดตามกลับผู้ที่สังกัดควน รุ่งเช้าของวันใหม่ชุดอาสาฯ จึงนำทีมคุ้มครองชุดครุฑเดินทางจากบ้านเล่าลือมาขึ้นรถลากไม้ของเฒ่าแก่ ที่สี่แยกบ้านเขาย่า และชุดครุฑได้สั่งว่า วันพรุ่งนี้ให้ทุกคนกลับมารอครุฑตรงบ้านเขาย่า วันรุ่งเช้าของวันถัดมาทางชุดอาสาฯ จึงเดินทางมารับชุดครุฑตามคำสั่ง ชุดอาสาฯ ได้ใช้เวลารอตั้งแต่ช่วงเช้าจนถึงช่วงบ่ายโมง ก็ไม่เห็นชุดครุฑมาถึง ชุดอาสาฯ จึงตัดสินใจว่าเวลานี้ใกล้ค่ำแล้ว ระยะทางกลับบ้านก็ไกล ให้พวกเรากลับบ้านกันก่อนเถอะ ทุกคนจึงเดินทางกลับบ้าน วันต่อมาเป็นวันที่สาม ทางชุดครุฑติดตามก็นั่งเครื่องบินมาลงที่หมู่บ้านพร้อมกับนำกำลังมาเสริมจำนวน หนึ่งหมวด 30 คน นำโดย รต. ประวิป กลิ่นทอง ได้มาประกาศในหมู่บ้าน ให้ทางชุดทหารชุดอาสาฯ ช่วยกันสร้างป้อมยาม สร้างค่าย และลาดตระเวน ช่วงนั้นชาวบ้านจากหมู่บ้านอื่นบางส่วนก็หนีเข้ามาอยู่ในบ้านเล่าลือ พอทุกคนเห็นทหารเข้ามาพวกเขา ก็กลัว และคืนนั้นเป็นช่วงกินปีใหม่พอดี พวกเขาถือโอกาสในคืนปีใหม่นี้เข้าป่าหมด วันรุ่งเช้าทางชุดทหารก็พาชุดอาสาฯ ไปร่วมลาดตระเวน ก็ไปพบกลุ่ม ผกก. จึงต่อสู้กันอย่างหนัก ทำให้ฝ่ายชุดอาสาฯ เสียชีวิตไป 1 คน ชื่อ นายล่าช้าง และทหารฝ่าย ผกก. ก็ตาย 1 คน นับตั้งแต่เหตุการณ์ในครั้งนี้เป็นต้นไป ได้เกิดการสู้รบอย่างต่อเนื่องยาวนาน จนถึง ปี พ.ศ 2519 การขนส่งเสบียงอาหารให้ชุดปฏิบัติการในหมู่บ้านมีความยากลำบากขึ้นเรื่อย ๆ จาก 3 วัน 1 เที้ยว ขึ้นเป็น 5 วันหนึ่งเที้ยว เป็น 8-10 วันต่อเที้ยว จนถึง วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2519 ได้รับคำสั่งจาก รอ.ชาญชัย ศรีทองสุข แจ้งว่า ผู้ใหญ่เล่าลือ วันนี้ตัดสินใจแล้วว่า จะยุบหมู่อยู่ไม่ได้แล้ว ทุกคนก็ตัดสินใจทิ้งทรัพย์สินทุกอย่าง สิ่งไหนที่นำติดตัวได้ก็นำติดตัวอะไรที่ไม่สามารถนำติดตัวได้ก็สละทิ้งไว้ขอให้เอาตัวรอดอย่างเดียว ได้หนีอพยพเดินทางจากบ้านเล่าลือลงสู่บ้านป่าแดง ตำบลป่าเลา อำเภอเมือง และหลังจากนั้น วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2519 ทางชุดอาสาฯ จึงเดินทางจากป่าแดงมามายึด เขามาวันเป็นที่ตั้ง ฐานปฏิบัติการ ซึ่งนาม มาวัน เป็นนามเรียกขานของ ฐานปฏิบัติการของแต่ละฐาน ซึ่งในขณะนั้น ก็จะมีฐาน มาวัน ฐานเพชรดำ กรุงเทพ ฯ เป็นนามเรียกขาน ชุดปฏิบัติการฐานมาวัน เป็นภูเขาที่สวยงามและสูง อยู่ทางทิศตะวันตกของบ้านเล่าหนึ่ง และบ้านเล่าลือ มีระยะทาง 3 กิโลเมตร .เส้นทางนี้สามารถเข้าทางบ้านเพชรดำ หรือเข้าได้อีกทางคือหลังบ้านเล่าหนึ่ง เป็นยอด ภูเขาเดียวที่สูงจากระดับทะเล 1000 เมตร เวลาขึ้นถึงบนยอดภูเขาขณะนี้ จะสามารถมองเห็นวิวทิวทัศน์บนเขาคือทุกส่วน และจะสามารถเห็นสายหมอกที่เคลื่อนผ่านตามทิวเขาเป็นเทือกยาวตามล่องห้วยแค่น้ำไปยังตลาดพัฒนา วิวจะสวยงามมาก ทุกคนจะได้สัมผัสกับคลื่นทะเลใต้โบหน้าคาที่สวยงาม หาชมได้ยากและมีอยู่ทีเดียวคือภูมาวัน

2.2 พื้นที่ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น

หมู่บ้านเล่าลือ และหมู่บ้านเล่าเน้ง และหมู่บ้านเพชรคำ มีชาวเขาเผ่าต่าง ๆ อาศัยอยู่ เช่น ชาวเผ่าม้งมีจำนวนมากที่สุด ชาวเผ่าลีซอ ชาวเผ่าเย้า และชาวเผ่ามูเซอ ทั้ง 4 เผ่ายังคงรักษา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมของตนไว้เป็นอย่างดี ทั้งสี่ชนเผ่าอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ให้ความช่วยเหลือ เกื้อกูลกัน ภาษากลางที่ใช้สื่อกันคือภาษาไทย สิ่งที่จะนำมาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ คือ

2.2.1 ความเชื่อ ชาวเขาจะอาศัยอยู่บนเขาสูงมีป่าทึบ การดำรงชีวิตให้มีความสุขของ ชาวเขาจะยึดมั่นในความเชื่อสิ่งที่เป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติและจิตวิญญาณ ทำให้เกิดพิธีกรรม ต่าง ๆ ดังนี้

1) **ผี** ชาวเขาเผ่าม้งนับถือ ผี ตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษจนถึงสมัยปัจจุบัน เพราะถิ่นอาศัยจะตั้งบ้านเรือนอยู่บนเขาสูงแวดล้อมด้วยป่าดิบชื้นและสายน้ำ ที่ห่างไกลจากความเจริญ จึงมีการนับถือผี เชื่อว่าผีมีอยู่ในธรรมชาติทุกอย่าง เช่น ผีน้ำ ผีเขา ผีป่า เมื่อเจ็บไข้ก็ เชื่อว่าผีเป็นเหตุทำให้ล้มป่วย จึงมีพิธีกรรมขอขมาผี และพิธีไล่ผีให้ออกจากร่างผู้ป่วย และมี ความเชื่อว่าผีมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย โดยเชื่อว่าผีมีอำนาจบันดาลสิ่งต่างๆ ให้กับ ตนได้ เช่น

(1) **ผีเจ้าที่** ชาวเขาเผ่าม้งเชื่อว่าผีเจ้าที่สามารถปกป้องหมู่บ้านให้พ้นจากความชั่วร้ายต่างๆ ในแต่ละ หมู่บ้านจะเลือกต้นไม้ใหญ่ต้นหนึ่งที่อยู่ทางทิศเหนือหรือทางทิศตะวันออกใกล้ หมู่บ้านที่สุด แล้วสร้าง แท่นบูชาติดกับโคนต้นไม้ต้นนั้น ช่วงเทศกาลปีใหม่ จะนำหมูและไก่ต้มมาเช่น ไหว้ จุดธูป และเผากระดาษเงินกระดาษทองถวาย เพื่อส่ง ไปถึงเจ้าที่หรือดวงวิญญาณที่สถิตอยู่ในต้นไม้ นั้น และขอพรให้ผีเจ้าที่ช่วยคุ้มครอง และปกป้องรักษาหมู่บ้านให้รอดพ้นเหตุร้ายและภัยพิบัติต่างๆ

(2) **ผีบ้านผีเรือน** ชาวเขาเผ่าม้งเชื่อว่าบ้านของตนมีผีบ้านผีเรือนหรือวิญญาณ เจ้าคุณแลรักษาผู้คนในบ้านให้มีความสุขและรอดพ้นภัยและอันตรายต่างๆ คือ วิญญาณแท่นบูชา บรรพบุรุษ นับถือเป็นวิญญาณหลักเรียกว่า “วิญญาณเสาหลัก” วิญญาณเตาไฟ เรียกว่า “วิญญาณเตาไฟใหญ่” วิญญาณห้องนอน เรียกว่า “วิญญาณแท่นสี่กะหรือสี่ก้าง” ใช้กระดาษสีขาวกว้างประมาณ 8 นิ้ว ยาว 10 นิ้ว มีขนไก่ติด ที่กระดาษ แล้วติดไว้ที่ผนัง (ฝาบ้าน) ที่อยู่ตรงกันข้ามประตูหลัก สี่ก้างจะมี วิญญาณบรรพบุรุษสิงสถิตอยู่คอยคุ้มครองคนในครอบครัว วันสิ้นปีเก่าของทุกปี จะทำการเปลี่ยน แผ่นกระดาษใหม่ และนำหมูและไก่มาเช่น ไหว้ หัวหน้าครอบครัวเป็นผู้เลือกขนไก่ที่เชือดติดลงบน กระดาษใช้เลือดไก่เป็นกาว แล้วเช่น ไหว้ขอพร ให้ดวงวิญญาณผีบ้านผีเรือน ช่วยปกป้องสมาชิกใน ครอบครัว ให้รอดพ้นจากอันตราย และขออย่าให้เจ็บไข้ได้ป่วยในปีใหม่ที่จะมาถึง

(3) **หมอผี** การไล่ผีออกจากคนป่วย เป็น ความเชื่อเกี่ยวกับการรักษา โรค เช่นการไล่ผีออกจากผู้ป่วย หมอผีจะเอาลั่นเหล็กลีเก้เผาไฟจนแดง เลี้ยวแล้วก็เป่าคนป่วยที่ผี

เข้า เป็นการไล่ผี การ เหยียบเหล็กเผาไฟแล้วบดลงบนตัวคนที่ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ หรือมีการเข้าทรงหาของหาย

2) **พิธีกรรม** จากความเชื่อเรื่องปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ และเรื่องจิตวิญญาณ ชาวเมืองจึงหาวิธีการบูชาสิ่งเหล่านั้น เพื่อแสดงความเคารพ ความเชื่อถือ และวิงวอนเพื่อขอพร ขอขมาลาโทษ ฯลฯ ได้แก่

(1) **พิธีเรียกขวัญปีใหม่** ชาวเมืองจะประกอบพิธีเรียกขวัญให้กับสมาชิกในครอบครัว ในช่วงเวลา พบค่ำ(16.00 – 17.00 น.) วันที่ 31 ธันวาคม ที่ถือว่าเป็นวันส่งท้ายปีเก่า พอถึงเวลาผู้อาวุโสหรือหัวหน้าครอบครัวก็ทำพิธีเรียกขวัญ โดยทั่วไปจะเรียกขวัญแม่ ขวัญพ่อ ขวัญเด็กๆ ขวัญของสัตว์เลี้ยง ขวัญของพืชพันธุ์ธัญญาหาร ให้กลับเข้ามาสู่ในบ้าน เครื่องเช่น ไหว้ ไข่ต้ม 1 คู่ และไข่ต้มจำนวนเท่ากับสมาชิกในครอบครัว

(2) **พิธีเลี้ยงผีปีใหม่ (หลี่เจีย)** จัดทำในวันส่งท้ายปีเก่า คือเย็นวันที่ 31 ธันวาคม ชาวเมืองจะนำต้นไม้นามที่เรียกว่า “ปอโต้เจียะ” มาใช้ในการประกอบพิธีกรรม เพราะเชื่อว่าสามารถปัดเป่าสิ่งชั่วร้ายได้ นำไก่ตัวผู้สีแดงมาเชือดคอก เพื่อนำเลือดมาเช่น ไหว้ ขับไล่สิ่งชั่วร้ายจากปีเก่าให้หมดไป พิธีหลี่เจียใช้เวลาในการประกอบพิธีประมาณ 15 นาที

(3) **พิธีล่อมขวัญ** การล่อมขวัญของสมาชิกในครอบครัว ในเวลา 1 ปี แต่ละครอบครัว จะทำพิธีล่อมขวัญให้กับคนในบ้าน นิยมประกอบพิธีช่วงต้นปี เครื่องเช่น ไหว้มีหมู 1 ตัว กระจายเงิน กระจายทอง รูป ไข่ไก่ โดยมีหมอสีดาเป็นผู้ประกอบพิธีไล่สิ่งชั่วร้ายและด้อนขวัญ การกลับมาจะใช้ดวงวิญญาณของหมูช่วยด้อนขวัญก่อนนำหมู หมอสีดาจะเผากระดาดเงินกระดาดทองเพื่อเป็นเงินซื้อชีวิตหมู และหมอสีดาก็จะนั่งม้านั่ง เข้าทรงท่องเทียวไปในเมืองผี ด้อนขวัญของคนในบ้าน ให้กลับมาอยู่ในบ้าน พิธีนี้ใช้เวลาประมาณ 2 – 3 ชั่วโมง

(4) **พิธีสู่ขวัญตั้งชื่อ** เมื่อทารกเกิดได้ 3 วัน ก็ทำพิธีนี้ โดยให้พ่อแม่เป็นผู้ตั้งชื่อให้ หากเกรงว่าจะไม่ไพเราะหรือเพื่อความมั่นใจในความเป็นสิริมงคล ก็จะให้ญาติผู้ใหญ่หรือหมอสู่ขวัญตั้งชื่อให้ ชื่อที่ตั้งมัก เป็นพยางค์เดียว ของเช่น ไหว้ ได้แก่ ไก่ 3 ตัว ไข่ไก่ 1 ฟอง รูป 3 ดอก ข้าวสาร 1 ถ้วย เมื่อทำพิธีสู่ขวัญเสร็จ หมอสู่ขวัญก็จะทำนายดวงชะตาของทารกจากไก่ (ตีนไก่ ตาไก่ กะโหลกไก่ กระดูกไก่ ลิ้นไก่) พอโตเป็นผู้ใหญ่จะทำพิธีตั้งชื่อให้ใหม่อีกครั้ง

(5) **การสร้างสะพานต้อนรับขวัญ** เป็นพิธีกรรมรับขวัญเด็กที่ป่วยไข้ที่ไม่รู้สาเหตุ โดยสร้างสะพานรับขวัญซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 3 รูปแบบ คือ การสร้างสะพานข้ามลำธาร การสร้างสะพานบริเวณทางสามแพร่ง และ การสร้างสะพานในบ้าน หมอสีดาจะเป็นผู้ประกอบพิธีกรรม เลือกเอาแบบใดแบบหนึ่งตามที่ตนมองเห็น ส่วนสิ่งของเช่น ไหว้ ได้แก่ หมู 1 ตัว และเหล้า 1 ขวด

2.2.2 คนตรีพื้นบ้าน เครื่องดนตรีของชาวม้งเป็นประเภทเครื่องเป่า เป่าเดี่ยวเรียนเสียงธรรมชาติและส่งภาษาพูดเพื่อสื่อความให้ผู้ฟัง เครื่องดนตรีชิ้นแรกของชาวม้ง ก็คือการเป่าใบไม้ (บั้ง) เดิมชาวม้งใช้ใบไม้เป่าเป็นสัญญาณในการสื่อสาร เช่น ส่งสัญญาณในการเรียกหา สัญญาณในการส่งของ สัญญาณในการล่าสัตว์ และสัญญาณเรียกหาสาวคนรัก ต่อมาได้วิวัฒนาการเสียงเป่าเป็นทำนองให้ไพเราะ บรรยายถึงความรัก ความสุข และความเศร้า ต่อมาวิวัฒนาการจากการเป่าใบไม้มาเป็นการใช้ไม้ไผ่ทำเป็นเครื่องดนตรี เช่น แคน (แก้ง) ขลุ่ย ปี่ ซอ กลอง และลั่นทอง(จา) ลักษณะเครื่องดนตรีของม้ง เช่น

(1) **แคน** ทำด้วยไม้ไผ่ มีลักษณะแตกต่างกับแคนไทย ใช้เล่นในงานรื่นเริงต่างๆ เช่น งานปีใหม่ ชายหนุ่มจะเป่าแคนเพื่อส่งภาษารัก หรือนำมาเป่าแข่งขันกันเพื่อ แสดงถึงความเข้มแข็งและความสามารถของผู้ชายเป่าในงานศพเพื่อให้ผู้ตายรู้ว่าตนสิ้นลมหายใจแล้ว และเป็นการส่งวิญญาณให้ผู้ตายเดินทางไปพบกับบรรพชนเป็นต้น

(2) **ลั่นทอง** ทำด้วยโลหะทองเหลืองเป็นแผ่นยาว ส่วนปลายและหัวจะแหลม ด้านในโลหะทองเหลืองตัดเป็นเส้นสี่เหลี่ยมยาวขนานกับกรอบนอกของโลหะทองเหลือง ส่วนปลายไม้ ตัดขาด ใช้ปากเป่าแผ่นทองเหลืองและใช้มือตีที่ปลายแหลม ลมจะผ่านแผ่นทองเหลืองที่อยู่ด้านใน ทำให้เกิดเสียงดัง หนุ่มใช้เป่าจีบสาว หรือเป่า ระบายความรู้สึกในอารมณ์ต่างๆ และใช้เป็นสื่อบอกภาษารัก

(3) **ปี่ (เล่หล่)** ชาวม้งใช้เป่าตอนทำงานอยู่ในไร่เพื่อผ่อนคลายอารมณ์รำพึงรำพันถึงคนรัก และส่งภาษารักชายคนรัก

(4) **ขลุ่ย (ตราปู่ถี้)** ใช้เป่าในงานรื่นเริงต่างๆ เพื่อผ่อนคลายอารมณ์ รำพึงรำพันถึงคนรัก และเป่าจีบสาว

(5) **ขลุ่ยลั่นทอง (ตราใบล่)** ใช้เป่าในงานปีใหม่และในโอกาสต่างๆ เพื่อเกี่ยวพา ราศี เสียงขลุ่ยสามารถทำให้สาวเคลิบเคลิ้มและรู้สึกสงสารจับใจ

(6) **ขลุ่ย (ตราป้อจั่ว)** ใช้เป่าในโอกาสต่างๆ เช่น งานศพ งานปีใหม่หนุ่มจีบสาว และงานอื่นๆ เพื่อระบายความรู้สึกภายในใจของผู้เป่าว่า มีความรู้สึกในอารมณ์อย่างไร เช่น เมื่อเกิดอารมณ์เศร้า เสียงเพลงก็จะเป็นแนวเศร้า เป็นต้น

(7) **ปี่ (ต้าใบล่)** ใช้เป่าในโอกาสต่างๆ เช่น งานศพ งานปีใหม่ หนุ่มจีบสาว และงานอื่นๆ เพื่อระบายความรู้สึก โศกเศร้าเสียใจ และรำพึงรำพันถึงคนรัก

(8) **ลั่นทอง (จา)** ทำจากทองเหลืองเสียงเพราะนุ่มนวลและแผ่วเบา

2.2.3 การละเล่นพื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้านของชาวเขาเผ่าม้ง นิยมเล่นกันในยามว่าง มีทั้งการละเล่นของผู้ใหญ่และของเด็ก มักจัดแข่งขันกันในวันเทศกาลได้แก่

(1) โยนลูกช่วง หนุ่มสาวโยนกันในวันเทศกาลปีใหม่เพื่อเป็นโอกาสในการเลือกคู่

(2) ตีลูกข้าง เป็นการละเล่นเพื่อแสดงถึงพลังอันแข็งแกร่ง ของชายหนุ่ม

(3) ยิงหน้าไม้ แสดงถึงความแม่นยำในเป้าที่ยิง

(4) ยิงธนู แสดงถึงความแม่นยำในเป้าที่ยิง

(5) แข่งล้อเลื่อน (รถ) เป็นรถแผ่นกระดาน ไม่มีล้อสี่ล้อ และบังคับ

ทิศทางด้วยมือ นำมาแข่งกันตามเนินเขา

2.2.4 การแสดงพื้นบ้าน การแสดงของชาวม้งที่ปรากฏ ในสมัยโบราณมีเพียงผู้ชายแสดงการเต้นแคนเท่านั้น ส่วนผู้หญิงไม่ปรากฏว่ามีการแสดง แต่ในยุคปัจจุบันมีการแสดงทั้งหญิงและชาย

2.2.5 หัตถกรรมฝ้าย ฝ้ายที่นำมาทำกระโปรงและเสื้อ และการแต่งกายจะมีเอกลักษณ์ประจำเผ่า

1) ลายปักม้ง ลายปักผ้าของชาวม้งมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว สืบทอด ตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน ชาวม้ง มีธรรมเนียมว่าผู้หญิงต้องปักผ้าเป็น ผ้าปักลายม้งเดิมจะไม่มีลวดลายมากมายนัก เป็นลายที่เรียบง่าย ไม่มีการเขียนลายไว้ อาศัยการจำและนำลายปักเดิมมาคู่เป็นตัวอย่าง นำเอาธรรมชาติที่อยู่รอบตัวมา สร้างลวดลายตามจินตนาการของตน เช่น ลายใบไม้ดอกไม้ หนัสดัว หนัสดัว รอยเท้าสัตว์ ตัวสัตว์ ดวงดาวบนท้องฟ้า สายน้ำ และ สัตว์น้ำ เป็นต้น การเรียกชื่อลายจะตั้งตามจินตนาการจากธรรมชาติที่อยู่รอบตัว เช่น ลายใบเฟิร์น (บล็องซ์) ลายดอกเหริยญ (ป่าเจีย) ลายดอกไม้ (ป่าตง) ลายดินหนู (แหงงนา) ลายดวงดาว (ป้านู๊) ลายดอกจับมือ (ป่าตัวเต) ลายดอกพวง (ป่าเจ้า) ลายพื้นเลื้อย (เหนียเกอ) ลาย ก้นหอย (ก้าก้อ) ลายหอยเบี้ย (แย) และลายผสม เป็นต้น แต่ปัจจุบันได้นำเอาลวดลายแปลกใหม่มากมายเข้ามาผสมผสาน ดัดแปลงลายเก่าให้เป็นลายใหม่ที่สวยงามตามสมัยนิยม นอกจากนี้ยังมีการปักที่บการเม้มริมผ้า ซึ่งสวยงามมาก ชาวม้งได้รับการสอนงานปักจากพวกมิชชันนารีที่เข้ามาสอนศาสนา

2) ผ้าเขียนเทียน ม้งเป็นต้นแบบหนึ่งในการวาดลวดลายบนฝ้ายม้งคือผ้าเขียนลายเทียนทำกระโปรง ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ของชาวม้งดำ ตกแต่งกระโปรงด้วยผ้าปักกระโปรง 1 ตัวใช้ ผ้าเขียนลายเทียน 8 เมตร (จับจีบพีทรอบตัว) ลายเขียนจะเลียนแบบจากสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติที่อยู่รอบตัว เช่น ดอกไม้ ใบไม้ สายน้ำ ดวงดาว หอยเบี้ยและก้นหอย ลายโบราณ คือ ลายกั้งหัน ลายจิ้น และลายสาวหม้าย เป็นต้น วิธี เขียนเทียน เริ่มจากนำผ้ากันขง (มา) เป็นพื้นผ้า เรียกว่า เต้ามา แต่ปัจจุบันใช้ผ้าดิบแทน เตรียมขันหรือ หม้อเหล็กใบเล็กใส่เทียนไขหรือขี้ผึ้งตั้งบนเตาไฟเล็กให้เทียนละลายใช้เครื่องเขียน (หลอดเขียน ซึ่งมีหลายขนาด มีทั้งปลายแหลมและปลายทู่และ

ทั้งหนาและบาง เลือกใช้ตาม ขนาดเส้นของลวดลาย จะเขียนลายด้วยดินสอก่อนลงเทียน แล้วจึงนำ น้ำเทียนเทียนลวดลายลงบนผืนผ้า การเขียนลวดลายจะไม่ใช้ไม้บรรทัดเฉพาะติกรอบหรือตีเส้นตรง เป็นลายเลขาคณิต เท่านั้น เมื่อเขียนลายเสร็จก็นำไปย้อมสี น้ำผ้า ที่เขียนเสร็จไปจุ่มน้ำย้อมสีที่ต้ม กำลังร้อนเพื่อเอาเทียนออก เมื่อจุ่มทั่วผืนแล้ว นำไปตากให้แห้ง ทำซ้ำอย่างนี้ 3 ครั้ง ให้สีติดจน สี ขาวกลายเป็นสีเขียวเข้มอมดำนำเอา ผ้าที่ย้อมแล้วต้มอีกที เพื่อให้เทียนที่ติดค้างอยู่ละลายออกจนหมด บริเวณรอยเขียนเทียนเมื่อเทียนละลายออกหมดแล้วก็จะป็นเนื้อผ้าสีขาว ส่วนบริเวณที่ไม่ได้เขียน ลาย ก็จะเป็นสีเขียวเข้มอมดำ (สีคราม) น้ำย้อมทำจากใบและกิ่งต้นคราม ได้จากป่า นำมาหมักกับน้ำ จี๊เจ้าผสมเหล้าขาว แล้วหมักไว้ประมาณ 1 อาทิตย์

ปัจจุบันมีกลุ่มสตรีผลิตภัณฑ์ผ้าม้งในหมู่บ้านเล่าลือและเล่าเน้ง เป็นสินค้าคัดสรร OTOP ระดับ 3 ดาว อนาคตจะได้เป็นหมู่บ้านหัตถกรรม

2.2.6 อาหาร ชาวม้งจะบริโภคพืชผักเป็นอาหารหลัก ซึ่งหาได้จากป่าและปลูก เองตามไร่ นาและ บริเวณรอบบ้าน จะบริโภคเนื้อสัตว์ต่อเมื่อนำมาทำพิธีกรรม เช่น หมู ไก่ ชาวม้ง จะไม่บริโภคเนื้อสัตว์ทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นวัว ควาย หมู ไก่ เป็ด ปลา แพะ รวมทั้งสัตว์ ป่าทุก ชนิด แต่ไม่กินเครื่องใน บริโภคข้าวจ้าวเป็นหลัก ส่วนข้าวเหนียวและข้าวโพดใช้ทำขนมและเหล้า ชาวม้งจะดื่มเหล้าเฉพาะงานพิธี การประกอบอาหารเป็นประเภทผัดผักและต้มจืด ประุงแบบง่าย ๆ ไม่ใส่เครื่องปรุงและเครื่องเคียงมาก ต้มจืด เมื่อน้ำเดือดแล้วใส่ผักลงไปปรุงรสด้วยเกลือหากใส่ เนื้อสัตว์ก็จะคั่วกับน้ำมันหมูเล็กน้อย ผักที่ใช้ต้มจืด ได้แก่ พักทอง พัก เหียว แครอทก้านทูน ผักกาด กวางตุ้ง ผักกาดขาว กะหล่ำปลี และหัวผักกาด เป็นต้น อาหารประเภทผัด เช่นผัดผัก จะใส่ น้ำมันหมูและน้ำเล็กน้อยแล้วใส่ผักลงไปคั่วปรุงรสด้วยเกลือ มีการถนอมอาหารประเภทเนื้อสัตว์ เช่น เก็บเนื้อหมูไว้บริโภคตลอดปี โดยการเจียวมันหมูเอาเนื้อหมูลงคั่วเนื้อหมูแช่ลงในน้ำมันหมูใส่ เกลือลงไปปริมาณมากเพื่อกันไม่ให้เน่า แล้วอัดใส่ไหเก็บไว้ได้เป็นปีลาเอามากินจะนำเนื้อ หมูมาต้มให้เปื่อย ใส้กอกหมูหรือเนื้อตากแห้งแขวนไว้บนชื้อ เนื้อย่างแขวน ไว้เหนือเตาไฟ ตัด กินทีละน้อย เก็บไว้ได้นาน ส่วนขนมทำจากแป้งข้าวเหนียว แป้งข้าวโพดแป้งข้าวจ้าว

อาหารพื้นบ้านที่สามารถนำมาเป็นเมนูอาหารท้องถิ่นและจัดกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยวได้ ได้แก่

- 1) ขนมหยัวหรือจัวจ๊ะ นำแป้งข้าวโพด หรือข้าวจ้าว หรือข้าวเหนียวมาผสม กับน้ำตาลแล้วนำมาปิ้ง ในวันเทศกาลปีใหม่จะนิยมทำขนมหยัวหรือจัวจ๊ะกันทุกบ้าน
- 2) ต้มไก่สมุนไพร วิธีทำ ต้มน้ำให้เดือดใส่ไก่สับเป็นชิ้นพอคำใส่สมุนไพร เพื่อสุขภาพ ปรุงรสด้วยเกลือ รับประทานกับข้าวสวย

3) น้ำพริกผักชี วิธีทำนำพริกสดมาโขลก ใส่มะเขือเทศและต้นหอมซอย โขลกผสมลงไป ประุงรสด้วยเกลือ และโรยใบผักชี

4) ข้าวใหม่มัด วิธีทำ เก็บเกี่ยวข้าวที่เริ่มจะแก่ หมายถึงต้นข้าวที่รวงข้าว เริ่มโน้มลง ปลายรวงข้าวเริ่มเหลือง นำมานวดให้ร้อนหลุดออกจากรวงเป็นข้าวเปลือก นำข้าวเปลือกมาคั่วจนเมล็ดข้าวแข็งแล้ว นำมาตากลม เมื่อเมล็ดข้าว เย็นแล้วก็ นำไปตำด้วยครก กระเดื่อง ร่อนหรือ篩เปลือกข้าวให้เหลือเป็นข้าวสาร นำมาหุงเกือบสุกแล้ว ทำให้สะเด็ดน้ำ จากนั้นนำมานึ่งในลังถึงจนสุก ตักรับประทานเป็นข้าวสวย ข้าวใหม่มัดมีคุณสมบัติพิเศษคือกลิ่นหอม และเมล็ดเหนียวนุ่มน้ำข้าวก็ดื่มได้

2.2.7 งานประเพณี ชาวเมืองจัดงานประเพณีต่าง ๆ หลังฤดูการเก็บเกี่ยว เช่น งานปีใหม่ งานกินข้าวใหม่

1) ปีใหม่มัด เป็นงานประจำปีที่ยิ่งใหญ่ของชาวเมือง จัดขึ้นในเดือนธันวาคม ญาติพี่น้องจากต่างจังหวัดก็จะมาร่วมงาน ทุกคนจะแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าใหม่ มีการละเล่น พื้นบ้าน เช่น โยนลูกช่วง หนุ่มสาวที่ชอบพอกันจะมาโยนลูกช่วงกัน หากเป็นคนในตระกูลเดียวกัน โยนลูกช่วงกันไม่ได้ มีการตีลูกช่วง

2) งานกินข้าวใหม่ จัดกลางเดือนตุลาคม - กลางเดือนพฤศจิกายน ช่วงที่ข้าวกำลังจะสุก ต้องนำข้าวใหม่มาทำพิธีกรรมให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ได้กินข้าวใหม่ เป็นการขอบคุณบรรพบุรุษที่ทำให้มีข้าวกิน และช่วยดูแลคุ้มครองลูกหลาน เสร็จพิธีก็จัดงานเลี้ยงญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง แขกที่มาร่วมงานจะกล่าวขอบคุณและอวยพรเจ้าบ้าน

3) งานแต่งงาน จัดในวันข้างขึ้นช่วงต้นปีหลังงานเทศกาลปีใหม่ บางครอบครัวก็มีการทำพิธีกรรม คนแซ่เดียวกันไม่ให้แต่งงานกัน ชาวเมืองเชื่อว่าจะทำให้ชีวิตล่มสลาย ดังนั้นหนุ่มสาวเจอกันครั้งแรกต้องถามแซ่กันก่อน หากเป็นแซ่เดียวกันก็ให้คบกันแบบพี่น้อง แต่ถ้าเปลี่ยนนามสกุลไปแล้ว ผู้นำแซ่ต้องสอบถามข้อมูลก่อน ถ้าเป็นแซ่เดียวกันก็ต้องเลิกกันไป ถ้าไม่เลิกจะถูกตัดออกจากตระกูลแซ่และจะไม่ได้รับความช่วยเหลือ ๆ ทั้งสิ้น พิธีแต่งงานมีอยู่ด้วยกัน 3 รูปแบบ คือ (1) ชอบพอกันแล้วไปอยู่ด้วยกันก่อน (2) ฝ่ายชายชอบพอแต่ฝ่ายหญิงไม่เล่นด้วย ฝ่ายชายจะนุดแล้วจึงมาสู่ขอ (3) ทำตามประเพณี มีผู้ใหญ่ไปสู่ขอ มีการพุดเป็นบทเป็นกลอน เจริญสู่ขอ อบรมสั่งสอนฝ่ายหญิงให้เป็นแม่ศรีเรือนที่ดี สินสอดทองหมั้นใช้เงินจางไม่เกิน 5 จต๙,000 บาท แต่ถ้าวางงานเลี้ยงด้วยจ่าย 20,500 บาท ถ้าฝ่ายชายไม่มีเงินสามารถผ่อนผันกับฝ่ายหญิงได้

การแต่งงานในสมัยก่อนจะใช้วิธีการนุดไปอยู่ด้วยกันก่อน แล้วพากันหมอมมาทีหลัง ก่อนที่บ่าวสาวจะเข้าบ้าน ฝ่ายชาย จะนำไก่มาบนไฟสิ่งเลวร้ายออกไปจากคู่บ่าวสาว เพื่อให้บ่าวสาวอยู่กัน

อย่างมีความสุข จากนั้นให้ส่งคนไปบอกกับทาง บ้านฝ่ายหญิงว่าลูกสาวมีที่อยู่แล้ว เมื่อฝ่ายหญิงมาอยู่ บ้านฝ่ายชายได้ 3 วัน จะมีการทำพิธีเรียกขวัญในเย็นวันนั้นก็ให้เจ้าแก้วบ่าวสาวไปที่บ้านฝ่ายหญิง (ปัจจุบันฝ่ายชายจะให้เจ้าแก้วไปสู้อฝ่ายหญิงมาอยู่ด้วยกัน) ก่อนเข้าบ้านต้องนำไก่มาบนเพื่อให้บ่าว สาวอยู่กันอย่างมีความสุข หลังจากนั้น 3 วัน จะพากันกลับไปบ้านฝ่ายหญิง เพื่อทำการตกลงค่าสินสอด

4) งานเทศกาลกินเจ จัดขึ้นในเดือนสิงหาคม เป็นพิธีกรรมของชาวม้งดำ

ซึ่งเป็นส่วนหนึ่ง ของพิธีกรรมรวมญาติ ชาวม้งจะไม่กินเนื้อสัตว์ จะกินอาหารที่ทำจากเต้าหู้ และทำอาหารเต้าหู้บวงสรวงเทพเจ้า ภูมิปัญญาในการทำเต้าหู้คือใช้ใบไม้ชนิดหนึ่งมาต้มคั้นเอาน้ำที่มี รสเปรี้ยวใส่ลงในน้ำถั่วเหลืองหรือถั่วเขียวบดก็จะจับเป็นก้อนเต้าหู้ ในวันบวงสรวงเมื่อทำพิธีเสร็จ ไม่ให้ออกจากบ้าน และไม่ให้อือของมีคม เพราะกลัวเกิดภัยอันตรายได้ พิธีกรรมนี้ทำทุกตระกูลแซ่ หากไม่ทำเชื่อว่าเกิดอุบัติเหตุ

สำหรับวัฒนธรรมของเผ่าลีซอก็สามารถนำมาทำกิจกรรมท่องเที่ยวได้ ศึกษาได้ในภาคผนวก

ตอนที่ 2 ผลการจัดรูปแบบโฮมสเตย์

ผลจากการอบรมและประสบการณ์จากการศึกษาดูงานทั้งในและนอกจังหวัด ชุมชนได้ ประสบการณ์นำมาถ่ายทอดและนำมาประยุกต์ในการจัดรูปแบบ โฮมสเตย์ของชุมชน ดังนี้

1. ความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาดูงาน

ผู้วิจัยพร้อมคณะและตัวแทนชุมชน ได้ไปศึกษาดูงานที่ หมู่บ้านทับเบิก ตำบลวังบาลอำเภอ หล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อศึกษาการจัดการที่พักนักท่องเที่ยวของชุมชนบ้านภูทับเบิก พบว่า ชุมชนทับเบิกจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านภูทับเบิก ชาวบ้านได้ร่วมกันถือหุ้น มี คณะกรรมการดำเนินงาน มีอาคารสำนักงานเป็นคอนกรีต มีห้องน้ำบริการนักท่องเที่ยว ช่วงเริ่ม ก่อตั้งนั้นได้รับการสนับสนุนจากศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ 38 จังหวัดเพชรบูรณ์ สำหรับที่พักนั้น จะกางเต็นท์ไว้บริการนักท่องเที่ยวที่บริเวณจุดชมวิวจุดนี้ทำเป็นชั้นบันไดลดหลั่นกัน มีภูมิทัศน์ สวยงาม ปีนี้ทางจังหวัดได้ซื้อตึ้นนางพญาเสือโคร่งหรือซากุระเมืองไทยต้นใหญ่ที่ออกดอกแล้วจาก อุทยานแห่งชาติภูทับเบิกราคาต้นละ 3,000 บาทมาปลูกรอบบริเวณให้หลายสิบต้น หนาวนี้จะออก ดอกสะพรั่ง ราคาค่าบริการเต็นท์นอน หากเป็นเต็นท์นอน 4 คน พร้อมเครื่องนอน ราคา 400 บาท เต็นท์นอน 2 คน ราคา 350 บาท ถ้านำเต็นท์มาเองคิดค่าบำรุงสถานที่ 40 บาท ต่อคน ต่อคืน ส่วน ห้องน้ำและห้องอาบน้ำนั้นบริการเต็มที

สำหรับกิจกรรมบริการนักท่องเที่ยว จะมีหอดูดาวและเทอร์โมมิเตอร์ยักษ์วัดอุณหภูมิความ หนาวเย็น จุดนี้สามารถมองดูวิวดูได้ 360 องศา ได้เห็นภูเขาสลับซับซ้อนรอบทิศ เห็นไร่กะหล่ำปลี

ใหญ่ที่สุดในโลก และเห็นถนนคดเคี้ยวตามไหล่เขาสลับซับซ้อนสวยงามมาก ยามค่ำคืนก็ดูดาวบนดินที่นักท่องเที่ยวต่างก็บอกว่าสวยที่สุดในประเทศไทย และมีวิวทิวทัศน์ฟ้าให้กับคู่บ่าวสาวด้วย

ประธานกลุ่มวิสาหกิจท่องเที่ยวภูทับเบิกกล่าวว่า นักท่องเที่ยวมาเที่ยวเพิ่มมากขึ้นทุกปี การให้บริการมีปัญหา บางครั้งนักท่องเที่ยวก็ตำหนิทางอินเทอร์เน็ต เกี่ยวกับเรื่องความสะดวกของห้องน้ำและจำนวนห้องน้ำไม่เพียงพอ อาหารราคาแพงและหากินยาก ที่กางเต็นท์ก็ไม่เพียงพอ ที่ทิ้งขยะไม่เพียงพอ และปัญหาใหญ่ที่นักท่องเที่ยวมาคือการเดินทางขึ้น-ลงรถติดเป็นแถวยาว ต้องจัดการจราจรโดยให้นักท่องเที่ยวข้างบนลงไปหมดก่อน จึงจะให้นักท่องเที่ยวข้างล่างขึ้นมาได้ และเกิดอุบัติเหตุเกิดขึ้นแทบทุกปี ทั้งนี้เพราะความไม่รู้เส้นทางของนักท่องเที่ยวนั่นเอง

ดังนั้นรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวของบ้านทับเบิกเป็นรูปแบบวิสาหกิจชุมชน สำหรับรูปแบบการให้บริการที่พักนั้นเป็นเพียงการบริการเต็นท์ที่พักเท่านั้น

การศึกษารูปแบบโฮมสเตย์ ที่ บ้านขุนกลางดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ ที่นี้เป็นหมู่บ้านชาวปะกาเกอ(กระเหรี่ยง) ชุมชนได้จัดตั้งโฮมสเตย์ในรูปสหกรณ์

1) ประวัติและความเป็นมาของโฮมสเตย์ในชุมชนนี้ ลุงเจิว (ไกด์ ประจำหมู่บ้าน) เล่าว่า ก่อนที่จะเกิด หมู่บ้านท่องเที่ยว เริ่มจากการไม่เข้าใจกันระหว่างชุมชนกับทางการป่าไม้ในเรื่องการดำเนินงานของส่วนราชการ ป่าไม้ก็กล่าวหาว่าไฟป่าเกิดจากการตัดไม้ทำลายป่าของชาวเขา เพื่อแก้ภาพพจน์ว่าชาวเขาชอบเผาป่าชาวบ้านจึงได้ช่วยกันปลูกป่าสนสามใบและนำการท่องเที่ยวเข้ามา เพราะช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวนิยมมาเที่ยวที่ดอยอินทนนท์กันมาก ที่พักของอุทยานไม่เพียงพอรองรับนักท่องเที่ยว ชุมชนจึงทำโฮมสเตย์และบ้านพักนักท่องเที่ยวขึ้นมา บางกลุ่มเห็นด้วย แต่บางกลุ่มไม่เห็นด้วย ได้ลองผิดลองถูกจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้จัดองค์กรในการบริหารในรูปแบบสหกรณ์ มีเจ้าหน้าที่อุทยานเข้ามาช่วยให้ความรู้และอบรมเรื่องการท่องเที่ยวให้ แก่ชุมชนติดต่อสื่อสาร ช่วยรับแขก และประสานงานให้ ต่อมานักท่องเที่ยวเข้ามา มากขึ้นรายได้ก็มากขึ้น ทำให้ผู้ช่วยหัวหน้าอุทยานต้องเข้ามาช่วยประสานงานและพัฒนาองค์กร สมาชิกเริ่มแรกมี 20 คน จาก 50 ครอบครัว ถือหุ้นคนละ 100 บาท หากใครไม่มีเงินก็ทำงานให้กลุ่ม โดยให้ค่าแรงเป็นเงินหุ้นกิจการเติบโตขึ้นและกำลังดำเนินการไปได้ด้วยดี เจ้าหน้าที่อุทยานก็โกงชาวบ้าน โดยการเอาเงินหุ้นทั้งหมดหนีไป ชุมชนก็ไม่ท้อแท้ลงทุนกันใหม่ เพราะมองเห็นแล้วว่า การท่องเที่ยวสร้างรายได้ให้คนในชุมชนได้ ชาวบ้านจึงดำเนินการเอง เช่น รับงาน ประสานงานเอง จัดกิจกรรมท่องเที่ยวเอง ปัจจุบันมีสมาชิก 80 คน บ้านพัก 10 หลัง รับนักท่องเที่ยวได้ 60 คน และ โฮมสเตย์อีก 20 หลัง ดำเนินกิจการมาแล้ว 12 ปี เฉลี่ยรายได้ไม่ต่ำกว่า 500,000 บาท/ปี หักค่าใช้จ่ายแล้วเหลือกำไรประมาณ 200,000-300,000 บาท/ปี รับนักท่องเที่ยว ช่วงเวลา 3 เดือน (ฤดูการท่องเที่ยว) การบริหารเป็นรูปคณะกรรมการมีทั้งหมด 14 คน วาระ 4 ปีได้แก่ ประธาน รองประธาน เจริญญิก เลขา และ

กรรมการ 10 คน กลุ่มสมาชิกมี 6 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ (ต้องชำระค่างวดรวมทั้งต้นต้นและดอกเบี้ยทุกวันที่ 9 ของเดือนจำนวนเท่ากัน ตลอดทั้งปี ดอกเบี้ยร้อยละ 1 บาท สามารถปล่อยกู้ได้ภายในวันเดียว) และธนาคารข้าว

ในการจัดการด้านการเงินและการแบ่งเงินปันผลคืนแก่สมาชิกมีดังต่อไปนี้

- กรรมการ %	10 %
- ทุนการศึกษา 10	%
- ดูแลสิ่งแวดล้อม 10	%
- สาธารณประโยชน์ 10	%
- สำรองใช้จ่าย 20	%
- ที่เหลือเฉลี่ยคืนสมาชิก	

2) กิจกรรมเดินป่าชมธรรมชาติกิจกรรมเดินป่าชมธรรมชาติ มี 2 เส้นทาง โดยจัดนักท่องเที่ยวกลุ่มละ 12 คนดังนี้

- **เส้นทางที่ 1** เป็นเส้นทางระยะสั้น เดินชมวิถีชาวบ้านและคูไรกาเฟและชิมกาเฟในหมู่บ้าน ที่ร้านกาเฟมีรูปถ่ายในหลวงเสด็จมายังหมู่บ้านนี้ นอกจากนี้จะได้ศึกษาวิถีชีวิตของชนเผ่าปะกาเกอ้ออาชีพหลักคือการปลูกพืชเกษตร ได้แก่ การทำนาขั้นบันได ไร่ควายไถนา การปลูกผัก มะเขือเทศ พริกหวาน และดอกเยเบอร์ร่า ชมหัตถกรรมท้องถิ่น คือ การทอผ้า และการผลิตสินค้าที่ระลึก เช่น เสื้อ ย่อม และกระเป๋า เป็นต้น ค่าไกด์ 200 บาท/กลุ่ม

- **เส้นทางที่ 2** เป็นเส้นทางระยะยาว ค่าไกด์เที่ยวละ 500 บาท/กลุ่ม เดินชมป่าธรรมชาติ ชมนก ชมน้ำตก และระบบนิเวศน์ ไกด์นำทางที่พาพวกเราไปเดินป่า เป็นไกด์ท้องถิ่นชื่อเจียว ลุงเจียวเป็นคนมีมิตรไมตรี พุดจาดี ยิ้มแย้มแจ่มใส และมีความรู้ในพื้นที่ดี เก่งมากสามารถเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ให้นักท่องเที่ยวฟังได้อย่างเพลิดเพลินและประทับใจ

3) **ชมวิริมธาร** ที่ตั้งบ้านพักโฮมสเตย์จะอยู่เรียงรายไปตามริมธารและสายธารมีโขดหินและสายน้ำไหลจากภูเขาตลอดทั้งปี มีกฎไม่ให้ชาวบ้านจับปลา ทั้งนี้ เพื่อมีฝูงปลาไว้ให้นักท่องเที่ยวดู นอกจากนี้นักท่องเที่ยวยังสามารถล่องแพเล่นและชมปลาภูเขาได้อย่างเพลิดเพลิน

4) **กิจกรรมกลางคืน** ได้ร่วมรับประทานอาหารเย็น รายการอาหารมีทั้งอาหารไทยและอาหารพื้นบ้าน ชมรายการแสดงพื้นบ้านเป็นการเล่นดนตรีตีฉิ่ง เครื่องดนตรีพื้นบ้านของปะกาเกอ้อ ไพเราะมาก วิทยากรมี นายมนตรี ชัยเจริญสุข เป็นนักดนตรี นายแดง หม่อโพธิ์ เป็นนักรำดาบ และนายดวงจันทร์ เมฆวิชัยวงศ์ เป็นนักเป่า ประชานกลุ่มได้เล่าเรื่องราวด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยงให้ฟังว่า มีหลายกลุ่ม ได้แก่ กะเหรี่ยงโป ปากะยอ ตอซู และแบ ที่หมู่บ้านนี้ส่วนมากเป็น ปากะยอ ที่นี้ยังคงรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ได้ดี เช่น วัฒนธรรมผูกข้อมือปี

ละ 2 ครั้ง ทำนาเสร็จประมาณเดือนกรกฎาคม การทำนาทำไร่ต้องให้ อีโป๊ะ ชี้แนวให้ ส่วนพิธีกรรม มีพิธีเลี้ยงผีผาย หรือ ผีน้ำ ไร่ไถ่และหมูเช่น ไหว้พิธีไหว้ผีนา ขอมมาลาโทษที่จะเหยียบบูกิ่ง หอย ปู และปลาในนา เสร็จจากนาก็มีเทศกาลกินข้าวใหม่ ทำข้าวใหม่กันในเดือน ธันวาคม และมกราคม จะเลือกเดือนที่มีความสุขที่สุดเป็นเทศกาลปีใหม่ ถ้ามีคนตายก็จะให้ อีโป๊ะเป็นผู้ตัดสินในการ กำหนดวันใหม่ วันปีใหม่จะมีการเฉลิมฉลองกันเพียง 1 วัน แต่จะฉลองกันทั้งวันทั้งคืน ในหมู่บ้าน มีการกลั่นเหล้าเอง สำหรับพิธีแต่งงานนั้นผู้หญิงเป็นฝ่ายหญิงจะไปขอฝ่ายชาย เตรียมเหล้าไป ไม่มี เงินไม่มีสินสอด พิธีจะเริ่มที่บ้านเจ้าสาว ผู้ชายไปบ้านผู้หญิงเตรียมมิดและเสียมไปให้ผู้หญิง อยู่ บ้านผู้ชาย 2 วัน บ้านผู้หญิง 2 วัน เป็น 4 วัน นอนด้วยกันวันที่ 2 เลือกลงเดือนคู่เป็นวันแต่งงาน ผู้ชายจะอยู่ บ้านผู้หญิง ถ้าคู่ครองตาย จะแต่งงานใหม่ได้ ส่วนพิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิด มีหมอด่าแย (ละอะปาลี) จะมีการเป่าคาถาและใช้สมุนไพรประคบ รกของเด็กแรกเกิดแบ่ง เป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 เอาไปผูกกับ ต้นไม้ เชื่อว่าวิญญาณเด็กจะอยู่กับต้นไม้และต้นไม้จะดูแลวิญญาณเด็กให้ ทำเหมือนกันทั้งเด็กชายและ เด็กหญิง อีก 1 อาทิตย์ก็ทำการผูกแขนเด็ก ตั้งชื่อ หากเด็กไม่สบายก็เปลี่ยนชื่อใหม่ สำหรับพิธีศพ คนตาย หากตายในบ้านจะใช้ฝ้ายขาวและด้ายอย่างละ 1 มัด มัดทำให้ติดกัน เอาไว้ที่บ้านไม่เกิน 3 คืน แล้วนำไปเผาที่ป่าช้า ให้ผู้ใหญ่จุดเทียนวนรอบศพและบอกศพว่าจะเผาแล้ว ศพจะใช้ไม้เนื้ออ่อนที่ เรียกว่า ซีคอดี เผา

2. การกำหนดรูปแบบโฮมสเตย์

จากการดำเนินกิจกรรมวิจัยด้วยกระบวนการแบบมีส่วนร่วม มีการประชุม การประชุม กลุ่มย่อย การประชุมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงานทั้งในและนอกจังหวัดการอบรม ความรู้พื้นฐาน ด้านการจัดการโฮมสเตย์ ทำให้ชุมชนมีความรู้ เข้าใจ และสามารถจัดการโฮมสเตย์ชุมชนได้ดังนี้

2.1 กำหนดสถานที่พักนักท่องเที่ยว (โฮมสเตย์)

ชุมชนเลือกใช้สถานที่ศูนย์บำบัด บ้านร่มเย็นเขาค้อ เลขที่ 48 หมู่ 14 ตำบลเขาค้อ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออก ช่วงระหว่าง บ้านเล่าลือ บ้านเล่าเน้ง และ บ้านเพชรดำ ห่างจากหมู่บ้านเล่าลือ ประมาณ 500 เมตรติดกับ ถนนสาย บ้านเพชรดำ เข้าทางศาล เจริญทองนึม เนื้อที่ ประมาณ 6 ไร่ เป็นโฮมสเตย์ และตั้งชื่อว่า บ้านรักษัชนเผ่า ที่มีภูมิทัศน์ สวยงามและอากาศเย็นสบายตลอดทั้งปี และมีสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ดังนี้

- 1) สิ่งก่อสร้างที่มีอยู่เป็นไม้ไผ่ผสมแฝกโครงสร้างไม้ยูคา ได้แก่
 - (1) อาคารที่พักผู้บำบัด ขนาด 8 x 16 เมตร 1 หลัง ห้องน้ำภายใน 4 ที่
 - (2) อาคารโรงครัว 1 หลัง
 - (3) บ้านพัก 2 หลัง

(4) โรงดีเหล็ก 1 หลัง

(5) ห้องน้ำ 2 หลัง

2) สวนดอกไม้และสวนผลไม้ มี หลากหลายชนิด ผลไม้ ได้แก่ ลิ้นจี่ อะโวคาโด กระทกรกออสเตรเลีย ดอกไม้ ได้แก่ ต้นโครงเครง ดาหระ สร้อยอินทนิล กระเจียว ชิงแดง ชบาหนู เป็นต้น และมีสมุนไพรหลายชนิดที่ใช้รักษาผู้ติดยาเสพติดและโรคต่าง ๆ

3) ลานกิจกรรม เป็นสนามหญ้า

4) แปลงนา เป็นแปลงนาข้าวไร่

5) ลำคลอง เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติ

หลังจากชุมชนเลือกสถานที่ ที่ศูนย์บำบัด บ้านร่มเย็นเขาค้อ เป็นที่พักโฮมสเตย์ของชุมชนแล้ว ผู้วิจัยได้นำนักศึกษาจำนวน 30 คน มาพักที่นี้ 1 คืน รับประทานอาหารเย็นเป็นรายการอาหารมัง ได้แก่ ต้มไก่สมุนไพร น้ำพริกผักชีตอนเย็นกลางคืนมีกิจกรรมการเล่านิทานมัง การแสดงเป่าแคน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมมัง การสูบบมัยสงครามเขาค้อ และตอนเช้าเดินทางท่องเที่ยวตามเส้นทางไปก้งหันลม ป่าสน ไร่ผัก และภูผาพญาหมอก นักศึกษาทุกคนได้รับความประทับใจและกล่าวว่าปีหน้าจะมาพักที่นี้อีก

2.2 การรวมกลุ่มสมาชิก

ประธานกลุ่มโฮมสเตย์ (นายนิรันดร์ วจนผาสุข) ได้ประชาสัมพันธ์และเชิญชวนชาวบ้านบ้านเล้าคือ บ้านเล้าเน้ง และบ้านกระหนกงามหมู่บ้านในตำบลเขาค้อซึ่งอยู่ใกล้เคียงเข้ามาเป็นสมาชิกด้วย ระยะเริ่มต้นมีผู้สนใจจะเป็นสมาชิกจำนวน 40 คน ประธานได้ประหุระดมความคิดเกี่ยวกับการก่อตั้งและการจัดการโฮมสเตย์ ในการประชุมสรุปได้ว่า ผู้ที่เป็นสมาชิกสามารถมาลงทุนสร้างบ้านในพื้นที่ศูนย์บ้านร่มเย็นเขาค้อได้ บ้านหนึ่งหลังจะลงทุนร่วมกันสร้างกี่คนก็ได้ คูแและเอารายได้เฉลี่ยกันเอง แต่ต้องให้เงินเปอร์เซ็นต์แก่กลุ่มตามอัตราที่กลุ่มกำหนด ส่วนกิจกรรมนั้นส่วนกลางเป็นผู้ดำเนินการ เจ้าของบ้านเป็นผู้พาแขกไป เรื่องอาหารก็ให้บ้านแต่ละหลังจัดหาให้เอง โดยเน้นอาหารพื้นถิ่น ได้แก่ ต้มไก่สมุนไพร

โปรแกรมการให้บริการ

2.3.1 ที่พักและอาหาร

ในการให้บริการที่พักขึ้นอยู่กับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการอย่างไร เช่น

- 1) พักค้างคืนพร้อมอาหาร 1 คืน คิดค่าบริการประมาณ 500 บาทต่อคน
- 2) มาทำเพียงกิจกรรมไม่พักค้างคืน คิดค่าอาหารประมาณ 200-350 บาท

ต่อคนต่อวัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับชนิดและประเภทของอาหาร ที่นักท่องเที่ยวต้องการ สำหรับรูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยวที่ประกอบด้วย

- (1) การศึกษาธรรมชาติและ
 - (2) การศึกษาวิถีชีวิตชุมชน ที่ประกอบอาชีพเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ
- สำหรับการพักหลายวันเพื่อเข้าบ้านนั้น จะเป็นแบบลงสแตย์ ซึ่งชุมชนจะกำหนดเป็นค่าที่พักรวมกับค่ารักษา แล้วแต่อาการ ซึ่งจะทำให้การกำหนดคราค่าอีกครั้งหนึ่ง

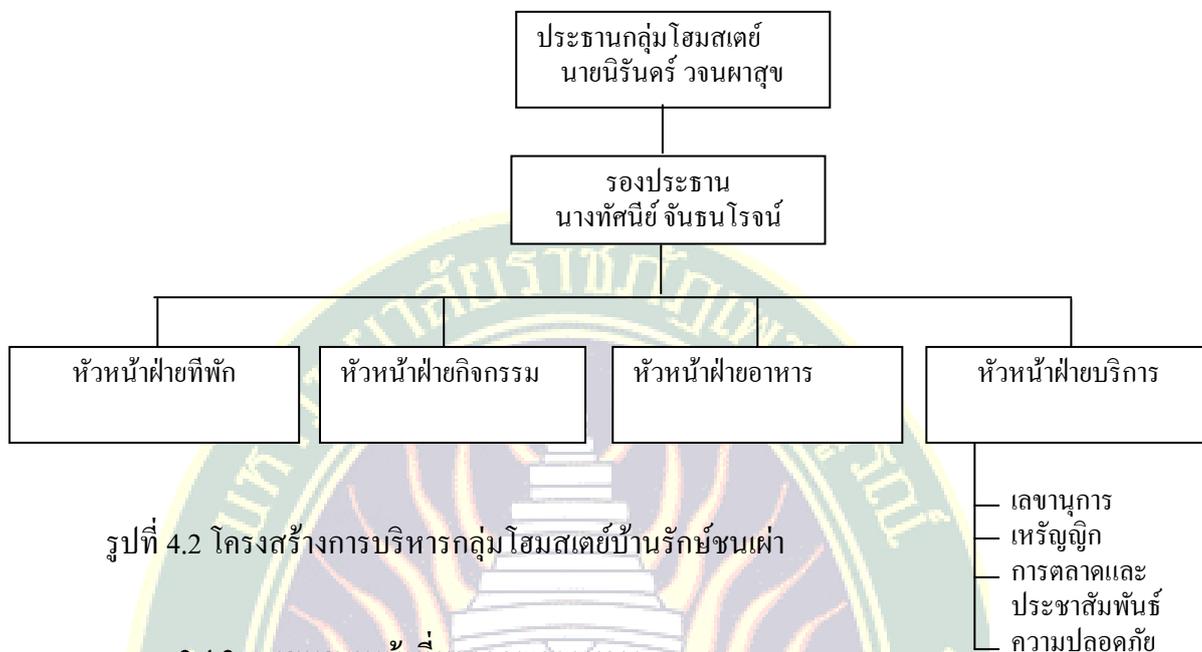
2.4 โครงสร้างการบริหาร

2.4.1 กระบวนการบริหาร กลุ่มโฮมสเตย์บ้านรักษัชนเผ่าเป็นส่วนหนึ่งและอยู่ภายใต้การดูแลของฝ่ายการตลาดขององค์กรกลุ่มวิถึวัฒนธรรม 4 ชนเผ่า มีกระบวนการบริหาร ดังนี้

รูปที่ 4.1 กระบวนการบริหารกลุ่มวิถีวัฒนธรรมชนเผ่ากับกลุ่มโฮมสเตย์

2.4.2 โครงสร้างการบริหารองค์กร (กลุ่มโฮมสเตย์บ้านรักชนเผ่า)

รูปที่ 4.2 โครงสร้างการบริหารกลุ่มโฮมสเตย์บ้านรักชนเผ่า

2.4.3 บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ

- 1) ประธาน มีหน้าที่ ควบคุมแผนงานประสานงาน จัดหางบประมาณ และ
ร่วมประชุม
- 2) รองประธาน มีหน้าที่ ควบคุมงานและกิจกรรม นัดประชุม และ
ประสานงานทั่วไป
- 3) หัวหน้าฝ่ายที่พัก มีหน้าที่ ดูแลอำนวยความสะดวกประสานงานควบคุม
จัดคิว จัดระเบียบ และวางแผนการพัฒนารอบบริเวณที่พัก
- 4) หัวหน้าฝ่ายกิจกรรม มีหน้าที่ ดูแลอำนวยความสะดวก ประสานงาน
ควบคุมจัดโปรแกรม วางแผนและพัฒนากิจกรรม
- 5) หัวหน้าฝ่ายอาหาร มีหน้าที่ ดูแลอำนวยความสะดวกและประสานงานด้าน
อาหาร ควบคุมความสะอาด และการจัดเมนูอาหาร
- 6) หัวหน้าฝ่ายบริการ มีหน้าที่ กำกับและดูแลงานด้านการประชาสัมพันธ์
ประสานงาน อำนวยความสะดวกงานทั่วไปกำกับดูแลความปลอดภัยวางแผนพัฒนา
กิจกรรมด้านการประชาสัมพันธ์และงานบริการทั่วไป
- 7) เลขามีหน้าที่ จัดบันทึกการประชุม ดูแลเอกสาร จัดทำข้อมูล ดูแล
ทรัพย์สินสำนักงาน อ่านรายงานการประชุม

8) เหนียวเหนียว มีหน้าที่ ควบคุมดูแลรายรับ รายจ่ายการเงินของกลุ่ม จัดเก็บ เอกสารทำบัญชีระบบการเงินให้เป็นไปตามแผน ซึ่งแจ้งรายงานการเงินให้ที่ประชุมทราบ

9) การตลาดประชาสัมพันธ์ มีหน้าที่ ทำการประชาสัมพันธ์ ทำการตลาด

10) รักษาความปลอดภัย มีหน้าที่ ฝ้าดูแลความปลอดภัยที่พักและ ทรัพย์สิน และการจราจร

ตอนที่ 3 การ พัฒนากิจกรรมโฮมสเตย์

1. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงการเรียนรู้วิถีและวัฒนธรรมชนเผ่า

กลุ่มบ้านรักษัชชนเผ่า ได้จัดโปรแกรมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงการเรียนรู้วิถีและวัฒนธรรมชนเผ่าให้นักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนเข้ามาเที่ยวในพื้นที่อำเภอเขาค้อเข้าชม โดยผู้เข้าชมจะได้รับทั้ง การบรรเทิงและการศึกษาเรียนรู้วิถี วัฒนธรรม และ ธรรมชาติ ได้เรียนรู้องค์ความรู้ของชนเผ่า ดังนี้

ลำดับที่	โปรแกรม	เวลา	ค่าบริการ	ผู้รับผิดชอบ
1.	- 50 คำภาษาม้ง ทานข้าวฟรี - แนะนำโปรแกรม	10 นาที	100 บาท/ คน	- นายชัยนันทร์
2.	- ชมวิถีและวัฒนธรรมชนเผ่า เช่น ตำข้าวเกี่ยว หนุ่ม - ไม้ข้าวเกี่ยวสาว - โยนลูกช่วงเลือกหาคู่, เป่าจิ้งหรีด (จำง Ncas) สี่อรั้ง, เป่าขลุ่ยสี่อรั้ง	30 นาที		นายนิรันดร์
3.	- ยิงหน้าไม้, ตีลูกข่าง, เพื่อเลือกขุนพล	10 นาที		
4.	ชมวิถีและวัฒนธรรม ในบ้าน 12 หลัง - หลังที่ 1. บ้านพิธีกรรมทางความเชื่อ เช่น การพยากรณ์กระดูกไก่, การเรียกขวัญเด็ก, การดูแลแม่และ เด็ก.และรายการอื่นอีกมากมาย - หลังที่ 2. บ้านวิถี จะมีเครื่อง ไม้เครื่องมือ เกี่ยวกับวิถีชีวิตประจำวันให้ชม	10 นาที		นายพิสิฐ+นายพิชัย

ลำดับที่	โปรแกรม	เวลา	ค่าบริการ	ผู้รับผิดชอบ
	-หลังที่ 3 บ้านสมุนไพร มีข้อมูลเอกสาร สมุนไพร มีแปลงปลูกสมุนไพรเป็นแหล่งเรียนรู้,มีการ นวดจับเส้น, มีการรักษาโรค	45 นาที	1500-2000 บาท	นายบุญมั่น
5.	หลังที่ 4. บ้านเครื่องประดับ และชุดประจำเผ่า หลังที่ 5. บ้านคนตรีมีเครื่องดนตรีชนเผ่า ทุกประเภทพร้อมเป่าให้ฟัง			
	หลังที่ 6. บ้านประกอบพิธีแต่งงาน จัดมีการประกอบพิธีแต่งงาน แบบจำลองเพื่อการศึกษาเรียนรู้ หรือ จัดพิธีการแต่งงาน ให้นักท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ของ นักท่องเที่ยว			
6	หลังที่ 7 บ้านภูมิปัญญา จัดมีการโชว์ภูมิปัญญา ของชนเผ่า เช่น แพะดำข้าว อูปรกรณ์ เครื่องมือค้ำสัตว์ทุกประเภท เสียงนก ทุกประเภท และอื่นอีกมากมาย หลังที่ 8. บ้านธรรมชาติ จัดโชว์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ชื่อหินประเภทต่าง ๆ ไม้ และเห็ด ต่าง ๆ หลังที่ 9 บ้านเมล็ดพันธ์ จัดโชว์เมล็ดพันธ์พืช ประเภทต่าง ๆ เช่น พันธุ์ข้าว พันธุ์ แตง และพันธุ์พืชอื่น ๆ อีกม หลังที่ 10. บ้านไถลเกลี้ยว โชว์กระบวนการไถลเกลี้ยวและวิธีการ ตัดสินของชนเผ่า และ อัตราค่าปราบของชนเผ่า	2 ชั่วโมง		

ลำดับที่	โปรแกรม	เวลา	ค่าบริการ	ผู้รับผิดชอบ
7.	หลังที่ 11. ร้านอาหารของชนเผ่าและชื่อของ ฝากจากกลุ่มสมาชิก หลังที่ 12. ประวัตินุ้บ้าน ประวัติศาสตร์ของ ชนเผ่า			
8.	ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติระยะทาง 8 กิโลเมตร ไป-กลับ - ชมดงพญาผาหมอก - ชมมาวิวทะเลภู - ศึกษาธรรมชาติชมภูซึ่คือสวยที่สุดของทิววิวเข - ชมเต่า 1000 ปี			
8	- ภาคกลางคืนเที่ยวถนนคนเดิน 4 ชนเผ่า - เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชาวเขา - เลือกซื้อพืชผักทางการเกษตรของชุมชน			นายกักดี - นายหนอกจง ชุมชน
9	มีบ้านพักลองสเตย์แบบม้ง 12 หลัง แต่ละหลัง จุ คนได้ 2 - 4 คน - มีองค์ความรู้เกี่ยวกับวิถีม้งทั้ง 12 หลัง			
10	มีบ้านพักลองสเตย์แบบม้ง 12 หลัง แต่ละหลัง จุ คนได้ 2 - 4 คน - มีองค์ความรู้เกี่ยวกับวิถีม้งทั้ง 12 หลัง		250 บาท/ คน	ทีมงานลองสเตย์

2. โครงการบ้านรักชนเผ่า

เมื่อกำหนดรูปแบบชุมชนยังไม่ได้เปิดรับนักท่องเที่ยว ทั้งนี้เพราะชุมชนยังต้องการพัฒนาเกี่ยวกับโฮมสเตย์อีก ชุมชนจึงได้เขียนโครงการนำเสนอของงบประมาณสนับสนุน และได้เสนอโครงการในการประชุมชาวบ้านของสำนักงานพัฒนาสังคมหน่วยที่ 38 เกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวชนเผ่า ที่ศาลาประชาคมบ้านเพชรดำ เพื่อนำเสนอโครงการแก่คณะรัฐมนตรีสัญจร การประชุมครั้งนี้ผู้วิจัยได้เป็นผู้ดำเนินการประชุม การประชุมครั้งนี้มีรองผู้ว่าฯ เป็นประธาน และมีหัวหน้าหน่วยงานภาครัฐทุกหน่วยงานจากจังหวัดและอำเภอเขาต่อเข้าร่วมประชุม จึงเป็นโอกาสดีของหมู่บ้านเล่าลือ หมู่บ้านเล่าเน้ง และหมู่บ้านเพชรดำ ที่จังหวัดเข้ามาพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวชนเผ่า รายละเอียดของโครงการมีดังนี้

บ้านรักษชนเผ่า

โครงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และ เรียนรู้วัฒนธรรมชนเผ่า

๑. ชื่อ โครงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเรียนรู้วัฒนธรรมชนเผ่า
๒. ผู้รับผิดชอบโครงการ ศูนย์ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเรียนรู้วัฒนธรรมชนเผ่า
นายนิรันดร์ วณะผาสุข ๔๘ หมู่ ๑๔ ตำบลเขาค้อ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๒๓๐
โทร ๐๘๑๕๑๔๕๘๕๗

๓. หลักการและเหตุผล

อำเภอเขาค้อเป็นอำเภอที่มีภูมิประเทศที่สวยงาม ประกอบด้วยภูเขาน้อยใหญ่สลับซับซ้อน จนอาจเรียกได้ว่าเป็นทะเลภูเขาได้ อากาศบนเขาค้อ นับได้ว่าเป็นอากาศที่บริสุทธิ์และมีความหนาวเย็นตลอดทั้งปี เป็นที่ชื่นชอบของนักท่องเที่ยว ประกอบกับอำเภอเขาค้อเป็นดินแดนประวัติศาสตร์ เป็นพื้นที่เคยสู้รบของคนไทยที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองแตกต่างกันในอดีตมีแหล่งสถานที่ท่องเที่ยวมากมาย เหมาะสำหรับพักผ่อนหย่อนใจ มีผลผลิตทางการเกษตรที่หลากหลาย และประชากรของอำเภอเขาค้อมีความหลากหลายในวิถีชุมชนซึ่งเหมาะแก่การท่องเที่ยวและศึกษา แต่จากการใช้แนวทางการพัฒนาประเทศก้าวสู่ความทันสมัย ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่สังคมเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม สังคม และ สิ่งแวดล้อม ซึ่งกระบวนการของความเปลี่ยนแปลงมีความสลับซับซ้อนจนยากที่จะอธิบายในเชิงสาเหตุ ผลลัพธ์ได้เพราะการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดต่างเป็นปัจจัยเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน ดังนั้น กลุ่มผู้นำและแกนนำ ประชาชนชาวบ้านต่างก็ตระหนักกับ วิถีชีวิต ที่มีปัญหาทางสังคมกำลังสูญหายเสื่อมลง และไม่อาจคงไว้เพื่อเป็นทุนมรดกของชนเผ่าได้ในที่สุด กลุ่มองค์กร ชุมชนพยายามจะร่วมมือรวบรวมเก็บกู้รักษาและอนุรักษ์ไว้ แต่ไม่บรรลุผลเท่าที่ควร ด้วยสาเหตุและปัจจัยข้อจำกัดหลายประการ กลุ่มผู้สนใจที่มีจิตอาสาในบ้านกนกงาม ม.๑ บ้านเล่าลือ ม.๕ บ้านเพชรดำ ม.๑๐ และ บ้านเล่าเน้ง ม.๑๔ ตำบลเขาค้อ รวม ๔ ชนเผ่า จะจัดตั้งกลุ่มเพื่อทำการฟื้นฟูอนุรักษ์ วัฒนธรรม และ หัตถกรรม ของชนเผ่า เพื่อ เป็นแหล่งการศึกษา เรียนรู้ ของคนในชุมชน และ นักเรียน นักศึกษา บุคคลทั่วไป และ ชุมชนพร้อมที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวตามแผนการพัฒนา ของ จังหวัดเพชรบูรณ์ซึ่งเป็นจังหวัดที่ ได้กำหนดทิศทางในการพัฒนาให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สร้างงานให้กับประชาชนและเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนและประเทศ และส่งเสริมให้การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทั่วทุกภูมิภาคตามนโยบายรัฐบาล ดังนั้น

บ้านร่มเย็นเขาค้อซึ่งเป็นสถานบำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดร่วมกับแกนนำจากชุมชนที่ได้กล่าวมานั้น ร่วมกันจัดทำโครงการ ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเรียนรู้วัฒนธรรมหัตถกรรมชนเผ่า โดยวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบการบำบัดให้สอดคล้องกับวิถีที่มีกลไกทางวัฒนธรรมเป็นภูมิกระตุนและเป็นชีวจิตรในการรักษาอาการทางใจ กระตุนคนในชุมชนได้ตระหนักการรักษาคุณค่าของ วัฒนธรรม และหัตถกรรม ให้กับชนเผ่า และเป็นศูนย์การเรียนรู้เป็นแหล่งการท่องเที่ยว ที่สร้างอาชีพให้คนชุมชนมีรายได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เป็นการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของชุมชน ต่อไป

๔.วัตถุประสงค์ และ เป้าหมาย

๔.๑) เพื่อส่งเสริมกิจกรรมในการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดในพื้นที่ชุมชนชาวเขาภาคเหนือตอนล่าง

๔.๒) เพื่อให้คนในชุมชนเกิดความตระหนักในการอนุรักษ์ วิถี วัฒนธรรม และหัตถกรรมของชนเผ่า

๔.๓) ส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วัฒนธรรม และ หัตถกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น

๔.๔) เพื่อสร้างอาชีพและรายได้ ให้กับ ผู้ว่างงาน เยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้ผ่านการบำบัด สตรีในชุมชน

๔.๕) ผู้ส่งเสริมองค์ความรู้กลุ่มภูมิปัญญา วัฒนธรรมให้เป็นทุนมรดกสังคมสืบต่อไป

๕.วิธีการดำเนินงานโครงการฯ

๕.๑) จัดเวทีให้ผู้สนใจได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ปรึกษาหารือกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

๕.๒) ประชาคมรับฟังข้อคิดเห็นจากกลุ่มและชุมชน

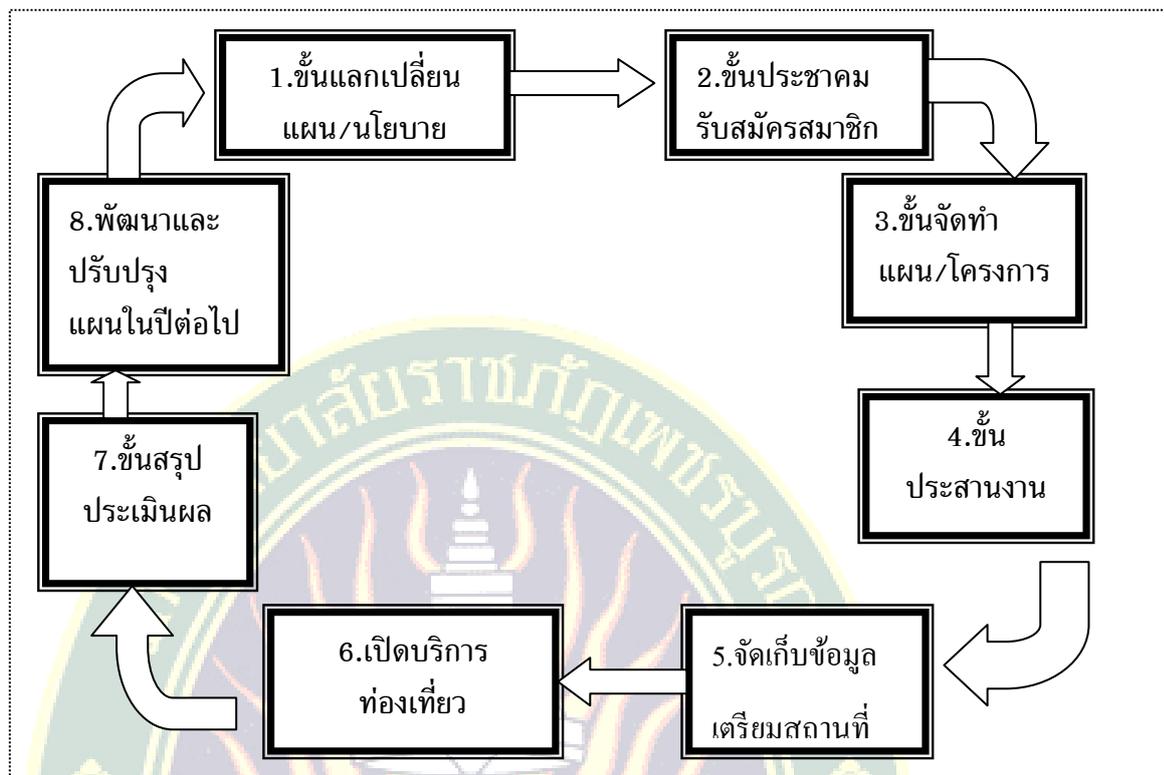
๕.๓) จัดเวทีแลกเปลี่ยนสร้างความเข้าใจ และร่างกฎระเบียบ

๕.๔) เลือกลงคณะกรรมการและแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ

๕.๕) จัดทำแผนและเขียน โครงการ

๕.๖) ประสานหน่วยงาน

๕.๗) ปฏิบัติกิจกรรมตามแผนงานของ โครงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเรียนรู้วัฒนธรรมชนเผ่า

๖. สถานที่

ใช้สถานที่ศูนย์บำบัด บ้านร่มเย็นเขา คือ เลขที่ ๔๘ หมู่ ๑๔ ตำบลเขา คือ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันออก ช่วงระหว่าง บ้านเล้าลือ บ้านเล้าเน้ง และบ้านเพชรดำ ห่างจากหมู่บ้านเล้าลือ ประมาณ ๕๐๐ เมตรติดกับ ถนนสาย บ้านเพชรดำ เข้า ศาลเจริญทองนิ่ม เนื้อที่ ประมาณ ๖ ไร่

๗. แผนงานโครงการท่องเที่ยว

แผนงานกิจกรรม โครงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเรียนรู้วัฒนธรรมชนเผ่า สมาชิกบ้านรักษ์ชนเผ่าได้จัดแยกออก เป็น ๓ ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ ขั้นเตรียมการ

๗.๑.๑) จัดเก็บข้อมูล ประวัติหมู่บ้าน ผู้นำ เรื่องเล่า นิทาน / ธรรมชาติ / สัตว์ /

ฤดูกาล / ศาสนา

๗.๑.๒) รวบรวมเครื่องมือวิถีของเก่าที่ควรแก่การอนุรักษ์ เช่น เครื่องมือหัตถกรรม

๗.๑.๓) สำรวจแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

๗.๑.๔) เตรียมพื้นที่/ซ่อมแซมเส้นทางเข้าสู่ศูนย์

๗.๑.๕) เตรียมสถานที่ที่จะเก็บ อุปกรณ์ เครื่องมือที่จะทำการอนุรักษ์

แผนงาน โครงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เรียนรู้วัฒนธรรมชนเผ่า ๑๒ หลัง ซึ่งแต่ละชุมชนนั้น จะบรรจุข้อมูลเครื่องมืออุปกรณ์ทางวิถีชนเผ่าพร้อมกับมีห้องพัก ๒ ห้อง เพียงเดียว (๒ คน) ห้องน้ำ ภายใน ตามแบบบ้านชาวเขา ซึ่งในแต่ละชุมชนจะประกอบด้วยรายละเอียดโดยย่อ ดังนี้

ชุมชนที่ 1. บ้านบรรพบุรุษ	ประเภทข้อมูล/เครื่องมือ	ผู้รับผิดชอบ
ขนาด 8X 6 สูง 2.50 เมตร มุง หญ้าคาหรือใบค้อ ล้อมด้วย ไม้ไผ่ พื้นเป็นดินผสมปูน ประตูด 2 บัน หน้าต่าง 2 บัน	- แท่นบูชาครบชุด เตาไฟใหญ่ เตาไฟเล็ก กะทะใหญ่ กะทะเล็ก Sab cib กระตุง หม้อ จาน ช้อน ครกกระเดื่อง บันได ชั้นวางของ เติงรับแจ็ก เติงพ่อแม่	นายจำเภา แซ่เท้า
ชุมชนที่ 2.บ้านตีเหล็ก ขนาด 4 X 4 สูง 2.50 เมตร มุง หญ้าคาหรือใบค้อ ล้อมด้วย ไม้ไผ่ พื้นเป็นดินผสมปูน ประตูด 2 บัน หน้าต่าง 2 บัน	-ข้อมูลเครื่องมืออุปกรณ์ตีเหล็ก ครอบชุด -ข้อมูลเครื่องมืออุปกรณ์ทำเครื่องเงิน ทอง ครอบชุด	- นายจิ่งหม่อ แซ่ท้าว - ช่างตีเหล็ก - นายพิชัย พงศสถิตินา ช่างทำเงิน
ชุมชนที่ 3 บ้านวิถีม้ง ขนาด 8X 4 สูง 2.50 เมตร มุง หญ้าคาหรือใบค้อ ล้อมด้วย ไม้ไผ่ พื้นเป็นดินผสมปูน ประตูด 2 บัน หน้าต่าง 2 บัน	-เครื่องมือประกอบอาชีพประเภทมีดม้งทุกแบบ -เครื่องมือประกอบอาชีพประเภทขวานม้งทุกแบบ -เครื่องมือประกอบอาชีพประเภทจอบม้งทุกแบบ -เครื่องมือประกอบอาชีพประเภทขวานม้งทุกแบบ -เครื่องมือประกอบอาชีพประเภทเป้ม้งทุกแบบ	นายพิสิฐ จำลองเดช
ชุมชนที่ 4.บ้านดนตรี ขนาด 8X 4 สูง 2.50 เมตร มุง หญ้าคาหรือใบค้อ ล้อมด้วย ไม้ไผ่ พื้นเป็นดินผสมปูน ประตูด 2 บัน หน้าต่าง 2 บัน	- เครื่องดนตรีประเภทเป่ามี แคน ไม้ แคน พิวีซี - ขลุ่ยไม้ ขลุ่ย พิวีซี - จีหนองทองเหลือง - ดนตรีใบไม้- ลีซอ - กลอง	นายจิ่งหม่อ แซ่ท้าว
ชุมชนที่ 5 .บ้านคลินิกสมุนไพร ขนาด 8X 4 สูง 2.50 เมตร มุง หญ้าคาหรือใบค้อ ล้อมด้วย ไม้ไผ่ พื้นเป็นดินผสมปูน ประตูด 2 บัน หน้าต่าง 2 บัน	สมุนไพรประเภทต้มทานเป็นอาหาร -สมุนไพรประเภทประคบรักษาบวมช้ำ -สมุนไพรประเภทห้ามเลือดรักษาแผล -สมุนไพรประเภทช่วยหญิงตั้งครรภ์+ชายสู้ๆ -สมุนไพรประเภท กันผี -คลินิกฝังเข็ม,นวด, จับเส้น,และอื่นๆ -ดูแลแม่และเด็ก	นางสมหมาย แซ่หย่าง และทีม
ชุมชนที่ 6 บ้านเอกลักษณ์ ขนาด 8X 4 สูง 2.50 เมตร มุง หญ้าคาหรือใบค้อ ล้อมด้วย ไม้ไผ่ พื้นเป็นดินผสมปูนประตูด 2 บัน หน้าต่าง 2 บัน	-ผ้าเขียนลายเทียน 12 แบบ -ผ้าปักลาย 12 แบบ -ชุดแต่งกายหญิงชาย -ชุดแต่งกายวันอำลาโลก -ชุดเครื่องประดับ หญิงชาย 12 แบบ	นายชยันต์ วันจันทร์ศิริ

ชুমที่ 1. บ้านบรรพบุรุษ	ประเภทข้อมูล/เครื่องมือ	ผู้รับผิดชอบ
ชুমที่ 7. พันธุ์พืช ขนาด 8 X 4 สูง 2.50 เมตร มุง หญ้าคาหรือใบค้อ ล้อมด้วยไม้ ฝา พื้นเป็นดินผสมปูนประตู่ 2 บัน หน้าต่าง 2 บัน	เมล็ดพันธุ์พืชทุกชนิด -เมล็ดพันธุ์ประเภทหัวมัน ทุกชนิด -เมล็ดพันธุ์ประเภทเป็นลำต้น ทุกชนิด -เมล็ดพันธุ์ประเภทไม้ดอก ไม้ประดับ ทุกชนิด -เมล็ดพันธุ์ประเภทเห็ด ทุกชนิด	นายภคคี แสงคำกุล
ชুমที่ 8.บ้านภูมิปัญญา ขนาด 8X 4 สูง 2.50 เมตร มุง หญ้าคาหรือใบค้อ ล้อมด้วยไม้ ฝา พื้นเป็นดินผสมปูน ประตู่ 2 บัน หน้าต่าง 2 บัน	-พยากรณ์ชะตาจากกระดูกไก่ -लगงสังหรณ์จากธรรมชาติ (สัตว์) -ฤดูกาลกับเสียงนกและจ๊กจั่น -ฤดูกาลกับป่าธรรมชาติ	นายบุญม่น แสงคำกุล
ชুমที่ 9.บ้านสันติชุมชน ขนาด 8 X 4 สูง 2.50 เมตร มุงหญ้าคาหรือใบค้อ ล้อมด้วย ไม้ฝา ดินผสมปูน ประตู่ 2 บัน หน้าต่าง 2 บัน	- ละครภูแซ่กับการ ปกครอง - เทคนิคการ ไกล่เกลี่ย กระบวนการประนีประนอม - อัตรไทย - สัญญาลงนามแบบชาวเขา	นายบุญมี ค้อศกฤกษ์สกุล
ชুমที่ 10.ศูนย์ข้อมูล ขนาด 8X 4 สูง 2.50 เมตร มุง หญ้าคาหรือใบค้อ ล้อมด้วยไม้ ฝาพื้นเป็นดินผสมปูน ประตู่ 2 บัน หน้าต่าง 2 บัน	ประวัติหมู่บ้าน สถานที่ราชการ และข้อมูลทั่วไป -ข้อมูลทาง จปฐ ของหมู่บ้าน -ข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวทั่วไป	นายนิรันดร์ วจนะผาสุข
ชুমที่ ๑๑.บ้านหัตถกรรมและ เครื่องทอ ขนาด 8 X 8 สูง 2.50 เมตร มุง หญ้าคาหรือใบค้อ ล้อมด้วยไม้ ฝาพื้นเป็นดินผสมปูน ประตู่ 2 บัน หน้าต่าง 2 บัน	-งานหัตถกรรมทุกประเภท -ต้นกัญชงและใยกัญชง -ขั้นตอนการผลิตผ้าใยกัญชง -เขียนลายเทียนผ้าใยกัญชง -ผ้าเขียนลายเทียน	นางหม่อ วจนะผาสุข
ชুমที่ 12.บ้านประเพณี ขนาด 8 X 4 สูง 2.50 เมตร มุง หญ้าคาหรือใบค้อ ล้อมด้วยไม้ ฝาพื้นเป็นดินผสมปูนประตู่ 2 บัน หน้าต่าง 2 บัน	-รับประกอบพิธีสมรสให้นักท่องเที่ยว -รับฝึกสอนอมรมพิธีกรรม,วัฒนธรรม -รับฝึกอบรมมารยาทแบบม้ง และ อื่นๆ	นายประดิษฐ์ บำรุงศิริ

๘. งบประมาณ

รับ

๘.๑) ขอรับการสนับสนุนจาก ภาคเอกชน/ชุมชน และบุคคลทั่วไป

- กลุ่มสมาชิกสนับสนุนแรงงาน
- ขอรับการสนับสนุนจากห้างร้านและบุคคลทั่วไปที่มีใจบุญ
- ขอรับการสนับสนุนจากกลุ่มลูกหลานที่มีรายได้ประจำ
- ขอรับการสนับสนุนจากรัฐวิสาหกิจทั่วไป

๘.๒) ขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ

- ศูนย์พัฒนาสังคม หน่วยที่ ๓๘ จังหวัดเพชรบูรณ์
- องค์การบริหารท้องถิ่นและองค์การบริหารส่วนจังหวัดเพชรบูรณ์
- ศูนย์วัฒนธรรม จังหวัดเพชรบูรณ์
- ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด
- มหาวิทยาลัยราชภัฏ เพชรบูรณ์
- ส่วนราชการอำเภอเขาค้อ
- สำนักงานปราบปรามยาเสพติด ภาค ๖

รายจ่าย

๘.๑) อบรมพัฒนาทักษะ ให้กับกลุ่มสมาชิก งบประมาณ

- ค่าอาหาร ๕ มื้อๆ ละ ๕๐ บ. ๓๐ คน $๒๕๐ * ๓๐ = ๗๕๐๐$ บ.
 - ค่าอาหารว่าง ๔ มื้อ ๆ ละ ๑๐ บ. ๓๐ คน $๓๐ * ๔๐ = ๑,๒๐๐$ บ.
- รวม ๘,๗๐๐ บาท**

๘.๒) จัดประกวดธิดาข้าวใหม่-จัดประกวดข้าวใหม่พันธุ์ชาวดอย

- ค่าจัดนิทรรศการ ๑๒ บู๊ตๆ ละ ๑,๕๐๐ บ $๑๕๐๐ * ๑๒$ รวม ๑๘,๐๐๐ บาท
 - ไก่ ๕๐ ตัว ๆ ละ ๑๘๐ บ ($๕๐ * ๑๘๐$) รวม ๙,๐๐๐ บ.
- รวม ๒๗,๐๐๐ บาท**

๘.๓) จัดเก็บข้อมูล

- ค่าวิทยากร แหล่งข้อมูล ๑๐ คน ๆ ละ ๒๐๐ บ.= ๒,๐๐๐ บาท
- ค่าอุปกรณ์เครื่องเขียน หมึก แผ่นฟิวเจอร์ รวม ๔,๐๐๐บ.
- จัดทำไวนิล ข้อมูล ๕๐ ชุด ๆ ละ ๑๐๐ บ = ๕,๐๐๐ บ
- อื่น ๆ ๑,๐๐๐ บาท

รวม ๑๒,๐๐๐ บาท

๘.๔) สร้างแบบจำลอง งานหัตถกรรมทางวิถีชีวิตวัฒนธรรมชนเผ่า

- ปูน ๑๐๐ ลูก ๆ ละ ๑๒๐ บ = ๑๒,๐๐๐ บ.

- อิฐบดอัด ๑๐๐๐ ก้อน ๆ ละ ๖ บ = ๖,๐๐๐ บ

- เหล็กเส้น ๒ หุน ๑๐๐ เส้น ๆ ละ ๑๗๕ บ = ๓๕,๕๐๐ บ

- หิน+ทรายอย่างละ ๑๐ คิว ๆ ละ ๕๕๐ บ $๕๕๐ * ๑๐ * ๒ = ๑๑,๐๐๐$ บ

รวม ๔๖,๕๐๐ บาท

๘.๕) สร้างบ้านวิถี จำนวน ๑๒ หลัง ขนาด

- ไม้ยูคาลิปตัส ๕๐ ต้นๆละ ๑๐๐ บ = ๕,๐๐๐ บาท

- ไม้ไผ่ ๕๐ ลำ ๆ ละ ๑๐๐ บ = ๕,๐๐๐ บาท

- หญ้าแฝก ๓๐๐ ตีบ ๆ ละ ๑๒ บ = ๓,๖๐๐ บาท

- ตะปู, ลวด และอื่นๆ ๒,๐๐๐ บ

รวม ๑๕,๖๐๐ บาท

จำนวนบ้าน ๑๒ หลัง เป็นงบประมาณ รวม ๑๘๗,๒๐๐ บาท

รายละเอียดรายการค่าใช้จ่ายนั้นแนบมาในแผนงาน

๘.ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ใกล้เคียง

มากขึ้น

๘.๑) คนในชุมชน บ้านคนกงาม บ้านเล่าลือ บ้านเล่าเน้ง บ้านเพชรดำ และหมู่บ้าน

มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และ ศึกษาเรียนรู้ วิถีชีวิตวัฒนธรรมของตนเอง

๘.๒) นักท่องเที่ยวได้ศึกษาวิถีชีวิตวัฒนธรรมชุมชนชาวเขาและมาเที่ยวอำเภอเขาค้อ

๘.๓) คนเขาค้อและชุมชนบ้านคนกงาม บ้านเล่าลือ เล่าเน้ง บ้านเพชรดำ สามารถ
จำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ของที่ระลึกให้นักท่องเที่ยวเป็นการสร้างรายได้อาชีพให้กับคนในชุมชน

๘.๔) กลุ่มผู้ผ่านการบำบัด ผู้สูงอายุ เยาวชน สตรี มีอาชีพมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการ
บริการจำหน่ายของที่ระลึก

๘.๕) ชุมชนมีความตระหนักร่วมกันในการจัดการรักษาสิ่งแวดล้อม ทำให้ชุมชนมี
คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

๘.๕) อำเภอเขาค้อมีแหล่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรม

๘.๖) เป็นต้นแบบโครงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เรียนรู้วิถีชีวิตวัฒนธรรมให้กับชุมชนอื่น

๘.๗) ชุมชนมีทักษะและขีดความสามารถทางการตลาดท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

๘.๘) ชุมชนมีแหล่งศึกษาเรียนรู้การขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของชุมชนเอง

๑๐. การประเมินผล ใช้ตัวชี้วัด

- ๑๐.๑) ตัวชี้วัดจากกิจกรรมความร่วมมือของกลุ่ม เช่นระบบข้อมูล
- ๑๐.๒) ตัวชี้วัดจำนวนนักท่องเที่ยวเข้าชมกิจกรรม
- ๑๐.๓) ตัวชี้วัดจากรายได้ของกลุ่มสมาชิก
- ๑๐.๔) ตัวชี้วัดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน
- ๑๐.๕) ตัวชี้วัดจากการบำบัดและคุณภาพชีวิตของผู้ผ่านการบำบัด
- ๑๐.๖) ตัวชี้วัดจากการมีส่วนร่วมของหน่วยงาน
- ๑๐.๗) ตัวชี้วัดจากการเปลี่ยนแปลงของสถานที่

๑๑. ข้อเสนอแนะปัจจัยตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการฯ

การดำเนินโครงการการท่องเที่ยวเชิงวิถีและวัฒนธรรมของบ้านรักษันเผ่าจะบรรลุผลสำเร็จได้หรือไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยตัวชี้วัดที่สำคัญประกอบด้วย

- ๑๑.๑) สมาชิกต้องมีความตั้งใจ เสียสละซื่อสัตย์ ขยัน อดทนตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบ
- ๑๑.๒) รัฐต้องให้การสนับสนุนด้านงบประมาณและวิชาการ
- ๑๑.๓) สิ่งแวดล้อม เส้นทาง สถานที่ ต้องสะดวก สะอาด ปลอดภัย
- ๑๑.๔) ต้องได้รับความร่วมมือจากภาคี เครือข่าย และคนในชุมชน
- ๑๑.๕) สมาชิกและชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น

ลงชื่อ..... ผู้เสนอโครงการฯ
(.....)

ตำแหน่ง
.....

ลงชื่อ..... ผู้เห็นชอบ
(.....)

ตำแหน่ง
.....

ลงชื่อ..... ผู้
เห็นชอบ
(.....)

ตำแหน่ง
.....

ลงชื่อ.....ผู้เห็นชอบ

(.....)

ตำแหน่ง

.....

ประวัติบ้านร่มเย็นเขาค้อ

โครงการเลิกสูบบุหรี่ที่บ้านเล่าลือเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ ๒๕๓๘-๒๕๕๐ โดยการสนับสนุนของภาคเอกชน และ รัฐบาลไทย รวมระยะเวลาดำเนินการมา เป็นเวลา ๑๒ ปี มีผู้ผ่านการบำบัด จำนวนทั้งสิ้น ๑๘๘๖ คน ก่อนที่ประเทศผู้ให้การสนับสนุนจะหยุดให้การสนับสนุนโครงการฯ ผู้ให้การสนับสนุนโครงการฯ มีความประสงค์ อยากรให้โครงการนี้เกิดความยั่งยืนและสานงานโครงการต่อไป เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ติดยาเสพติดชาวเขา ต่อไป

ปลายปี พ.ศ ๒๕๔๕ ทาง สำนักงาน ADRA ประเทศไทย และ ทีมงานโครงการเลิกสูบบุหรี่ที่บ้านเล่าลือได้มีการวางแผนการจบโครงการว่า หลังจากประเทศผู้ให้การสนับสนุนโครงการฯ จะหยุดให้การสนับสนุนโครงการฯ ลงใน ปี ๒๕๕๐ ทางทีมงานมีแนวทางในการที่จะสานงานโครงการ หรือจะ จบโครงการอย่างไร และ ทางทีมงานโครงการได้วางแผนไว้อย่างไร ทางทีมงานโครงการฯ และสำนักงานได้ข้อสรุปว่า หลังจากประเทศผู้ให้การสนับสนุนโครงการได้หยุดให้การสนับสนุนลงในปี ๒๕๕๐ ลง ทางสำนักงาน ADRA ยังคงเหลือเงินสะสม จะการดำเนินงานที่ผ่าน มา ประมาณ ๖๐๐,๐๐๐ บาทและจะใช้งบประมาณที่สะสมนี้สานงานโครงการ ต่อไป

สิ้น ปี ๒๕๕๐ ทางทีมงาน ได้จัดการประชาคมแกนนำและผู้นำชาวบ้าน เพื่อขออนุญาตใช้พื้นที่โครงการเลิกสูบบุหรี่ในการสานงานบำบัดต่อไป มติที่ประชาคมของแกนนำไม่อนุญาตให้ใช้พื้นที่ ในการสานงานโครงการฯ ผมในฐานะหัวหน้าโครงการฯ ได้ประสานงานกับ ทางสำนักงาน adra เพื่อขอใช้งบประมาณที่คงเหลือ ดำเนินการสร้างสถานบำบัดแห่งใหม่

ต้นปี ๒๕๕๑ ได้ประสานงานกับคุณ เสนาะ ราวิต เพื่อขอใช้พื้นที่ดินแปลงว่างเปล่าเนื้อที่ โดยประมาณ ๖ ไร่ ติดกับหัวไร่ทิศตะวันตกแปลงที่ดินจัดสรรของนายเสนาะ เพื่อใช้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์บำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ซึ่งนายเสนาะได้เห็นชอบและให้ดำเนินการได้ ซึ่งเป็นที่มาของการจัดตั้งศูนย์บำบัดบ้านร่มเย็นเขาค้อ

ทรัพย์สินของบ้านร่วมเย็นเขาค้อ

- ๑) อาคารที่พักผู้บำบัด ขนาด ๘ x ๑๖ เมตร ๑ หลัง ห้องน้ำภายใน ๔ ที่นั่งประมาณ โครงการฯ จำนวน ๒๕๐,๐๐๐ บ.
- ๓) จัดกันทำนบดินเพื่อกักเก็บน้ำ ๑ แห่ง งบโครงการฯ
- ๔) รถโตโยต้าสี่ล้อ ๑ คัน ราคา ๑๘๐,๐๐๐ บาท (งบโครงการฯ)
- ๕) อาคารโรงครัว ๑ หลัง งบส่วนตัว จำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท เงินกู้จาก (ชคส.)
- ๖) บ้านพักมุงหญ้าแฝก ๒ หลัง
- ๗) โรงตีเหล็ก ๑ หลัง
- ๘) ห้องน้ำ ๒ หลัง
- ๙) คุณนิรันดร์บริจาคไม้ ยูคาลิปตัส จำนวน ๑,๐๐๐ ต้น

คุณสมบัติของสมาชิก

- ๑) เป็นบุคคลที่มีจิตอาสาพร้อมที่จะ อนุรักษ์ วิถี จารีตประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนตนเอง
- ๒) เป็นบุคคลที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลเขาค้อ
- ๓) เป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน และ ตรงต่อเวลา
- ๔) เป็นบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด และ การเมือง
- ๕) เป็น ผู้ผ่านการบำบัด ผู้สูงอายุ กลุ่มสตรีและเยาวชน อายุ ๑๕ ปี ขึ้นไป
- ๖) เป็นบุคคลที่มีสัญชาติไทย
- ๗) ไม่เป็นบุคคลที่มีโรคติดต่อร้ายแรง

กฎระเบียบ

- ข้อที่ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า ระเบียบควบคุมการดำเนินงาน โครงการท่องเที่ยวเชิงวิถีและวัฒนธรรมชนเผ่า
- ข้อที่ ๒ ผู้ร่วมโครงการต้องสมัครเป็นสมาชิก ค่าสมัครสมาชิก คนละ ๑๐๐ บาท
- ข้อที่ ๓ สมาชิกต้องเข้าร่วมประชุมชนทุกครั้งที่มีคณะกรรมการเชิญประชุม
- ข้อที่ ๔ การดำเนินกิจกรรมทุกอย่างต้องดำเนินการตามแผนงานและมติที่ประชุม
- ข้อที่ ๕ สมาชิกต้องรักษาทรัพย์สินของส่วนรวมอย่างเคร่งครัด
- ข้อที่ ๖ สมาชิกต้องมีความรับผิดชอบต่อบาทกิจกรรมที่มอบหมายอย่างเคร่งครัด
- ข้อที่ ๗ การบริหารจัดการด้านการเงินต้องผ่านระบบการเงินที่โปร่งใสตรวจสอบได้ และมีหลักฐาน

ข้อที่ ๘ การจัดการรายได้ให้คิดเฉลี่ยจากยอดรายรับ แยกเป็น ๕ กิจกรรม ดังนี้

-ค่าตอบแทนสมาชิก	๖๐	%
-สมทบกองทุน	๑๕	%
-ค่าใช้จ่ายในสำนักงาน- น้ำ-ค่าไฟ		๑๕ %
-แก้ไขปัญหายาเสพติด	๑๐	%

ข้อที่ ๙ ห้ามสมาชิกดื่มเม้าสุราทำให้อ่อนหรือใช้ยาที่ไม่สุภาพต่อแขกผู้มาเยือน
(ยกเว้นเป็นงานประเพณี)

ข้อที่ ๑๐ ห้ามสมาชิกกระทำการใดที่ส่อไปในทางชู้สาวหรือผิดในกามผู้อื่น โดยเด็ดขาด

ข้อที่ ๑๑ สมาชิกบ้านรักษัชนเผ่าการกระทำใดๆ ก็ตามต้องรักษาเกียรติและ ศักดิ์ศรีของชนเผ่า

ข้อที่ ๑๒ สมาชิกต้อง ซื่อสัตย์ ขยัน อดทน ประหยัด และมีความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา

ข้อที่ ๑๔ สมาชิกที่สร้างบ้านในพื้นที่บ้านรักษัชนเผ่าห้ามขายหรือ โอนเปลี่ยนแปลงอื่น

ใดโดยไม่ได้รับอนุญาต จากผู้ประกอบการเดิม

ข้อที่ ๑๕ สมาชิกที่อยู่ประจำในพื้นที่บ้านรักษัชนเผ่าต้องรักษาสิ่งแวดล้อมให้สะอาดเสมอ

ข้อที่ ๑๖ สมาชิกที่จะทำการท่องเที่ยวต้องแต่งกายประจำเผ่าทุกครั้งที่มีแขกเข้าชม

ข้อที่ ๑๗ สมาชิกผู้ใดไม่อาจร่วมกิจกรรมได้ ต้องแจ้งต่อคณะกรรมการทราบทุกครั้ง

ข้อที่ ๑๘ ผู้ประกอบการ โครงการท่องเที่ยวและสมาชิกทุกคนจะได้รับค่าตอบแทนเท่าๆกัน

ข้อที่ ๑๙ ผู้ประกอบการเดิมมีกรรมสิทธิ์ในพื้นที่ดินเป็นผู้เดียว

ข้อที่ ๒๐ สมาชิกหมายถึง ผู้สมัครสมาชิกคนละ ๑๐๐ บาทและดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว

ข้อที่ ๒๑ ผู้ประกอบการเดิมๆ หมายถึงผู้มีกรรมสิทธิ์ในพื้นที่ที่ดินที่ดำเนินกิจกรรมเดิม

ข้อที่ ๒๒ การจะปรับเปลี่ยนแผนงานใด ๆ หรือประการอื่นใดให้ดำเนินการผ่านมติที่

ประชุมของคณะกรรมการ

ข้อที่ ๒๓ ผู้สมัครสมาชิกตั้งแต่เดือน กันยายน- ธันวาคม ๒๕๕๔ คนละ ๑๐๐ บาท

ข้อที่ ๒๔ ผู้ที่สมัครสมาชิกตั้งแต่ มกราคม ๒๕๕๕ เป็นต้นไป คนละ ๑,๐๐๐ บาท

ข้อที่ ๒๕ กำหนดสมาชิกประชุมเดือนละ ๑ ครั้ง หรือ ประธานสามารถเรียกสมาชิก

ประชุมกรณีพิเศษได้

ข้อที่ ๒๖ สมาชิกที่จำหน่ายผลิตผลและผลิตภัณฑ์ ต้องเสียค่าบำรุงโครงการวันละ ๕๐ บาท

ข้อที่ ๒๗ บุคคลภายนอกที่จะมาใช้พื้นที่จำหน่ายสินค้าคิดวันละ ๑๐๐ บาท

ข้อที่ ๒๘ การจัดการรายได้จากบ้านพักและกางเต็นท์ และร้านอาหาร ทางกลุ่มเป็นผู้

ดำเนินกิจกรรม

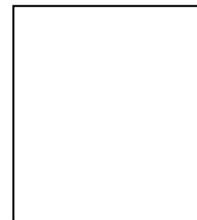
- ข้อที่ ๒๕ วิทยากรผู้ชมสามารถจำหน่ายสินค้าตามกิจกรรมที่ตนดำเนินการ
- ข้อที่ ๓๐ รายได้จะมีการปันผลทุก ๑๕-๓๐ วัน
- ข้อที่ ๓๑ รายได้จากสมาชิกผู้ชม หรือ ร้านค้าสวัสดิการให้สมทบเข้ากองทุนร้อยละ ๑๐ บาท
- ข้อที่ ๓๒ สินค้าในผู้ชมและ ร้านสวัสดิการ ต้องทำบัญชีคุม
- ข้อที่ ๓๓ การลาภกิจของสมาชิกได้ไม่เกิน ๑๕ วัน/ปี
- ข้อที่ ๓๔ ผู้ประกอบการแสดงโชว์ทุกอย่างรวมวิทยากรในผู้ชมจะได้รับค่าตอบแทน
ครั้งละ ๕๐ บาท
- ข้อที่ ๓๕ กฎระเบียบนี้จะมีผลบังคับใช้ ตั้งแต่ ๑๐ กันยายน ๒๕๕๔ เป็นต้นไป

เงื่อนไขและข้อสัญญาตกลงร่วมในการประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว

๑. สมาชิกมาจากผู้สมัครใจที่จะร่วมดำเนินการกิจกรรมท่องเที่ยวใน บ้านรักษัชนเผ่า
๒. ผู้ประกอบการเดิมอนุญาตให้กลุ่มสมาชิกใช้พื้นที่ไปประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวร่วมกัน
๓. กลุ่มสมาชิกต้องสละแรงงาน การเงิน เวลา เพื่อดำเนินกิจกรรม
๔. สมาชิกทุกคนต้องให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรม
๕. หากสมาชิกใดลาออก หรือมีเหตุอันเป็นผลไม่สามารถร่วมกิจกรรมของกลุ่มได้ให้ยกสิทธิ์
ให้ลูกหลานร่วมกิจกรรมได้
๖. สมาชิกลาออก หรือกระทำผิดระเบียบ เป็นผลให้ออกจากการเป็นสมาชิก ไม่มีสิทธิ์
เรียกร้องผลประโยชน์ใดๆ ทั้งสิ้น
๗. การจะยกเลิกกิจกรรมหรือตัดสิทธิ์สมาชิกออกจากกลุ่มให้เป็นมติของกลุ่ม
๘. บุคคลที่มาสร้างบ้านพักอาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านรักษัชนเผ่าห้ามขายพื้นที่หรือเปลี่ยน ोनหรือ
ถอน รายการใดๆ โดยไม่ได้รับการอนุญาตจากบ้าน รักษัชนเผ่า
๙. หากสมาชิกไม่ปฏิบัติตามกฎเงื่อนไขระเบียบ โดยเป็นเหตุให้กิจกรรมกลุ่มเสียหายและ
ไม่สามารถดำเนินการต่อได้ ผู้ประกอบการเดิมสามารถยกเลิกกิจกรรมโครงการนี้ทั้งหมดได้
๑๐. ปัจจัยสถานการณ์เหตุการณ์อื่นใดที่ไม่คาดคิดอาจเกิดจากสมาชิก หรือ การเมือง ภาคิ กรณี
ใดก็ตาม ส่งผลให้กิจกรรม ของกลุ่มได้รับความเสียหายในทรัพย์สิน แรงงาน ชื่อ เสียง
เกียรติยศ มีผลให้ยกเลิกกิจกรรมสมาชิกไม่อาจเรียกร้องค่าชดเชยหรือค่าเสียหายอื่นใดจาก
ผู้ประกอบการเดิมได้
๑๑. สมาชิกและผู้ประกอบการเดิมได้ร่วมกันร่างกฎระเบียบข้อบังคับร่วมศึกษาอ่านเป็นที่เข้าใจ
ทั้งสอง ฝ่ายแล้วพร้อมที่จะปฏิบัติตามจึงลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน

ใบสมัครสมาชิก

วันที่เดือน.....พ.ศ.....

๑. ข้าพเจ้าชื่อ.....อายุ.....ปี.บ้านเลขที่
.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด

เบอร์โทร.....

๒. ข้าพเจ้ามีความประสงค์ที่จะสมัครเป็นสมาชิก โครงการท่องเที่ยวเชิงวิถีและวัฒนธรรม
ของบ้านรักษ์ชนเผ่า หากข้าเจ้าได้รับการพิจารณาเป็นสมาชิก ข้าพเจ้าจะปฏิบัติตามกฎระเบียบของ
กลุ่มทุกประการ

๓. ข้าพเจ้าผู้สมัครเป็นสมาชิก และผู้ประกอบกรเดิม ชื่อ นายนิรันดร์ วณะผาสุข อายุ
๕๓ ปี

บ้านเลขที่ ๔๘ หมู่ที่ ๑๔ ตำบลเขาค้อ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้มีข้อตกลงร่วมที่จะดำเนิน
กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวิถีวัฒนธรรมพร้อมอนุรักษ์ให้เกิดอาชีพมีรายได้

๔.ข้าพเจ้าได้อ่านกฎระเบียบข้อบังคับการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มเป็นที่เข้าใจ จึงสมัคร
เป็นสมาชิก พร้อมจ่ายค่าลงทะเบียนสมัครเป็นสมาชิก จำนวน.....บาท ข้าพเจ้าขอสัญญาว่า
จะปฏิบัติตามมติที่กลุ่มได้กำหนดไว้ทุกประการ จึงลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐานการเป็นสมาชิก
ต่อไป

ลงชื่อ.....

ผู้สมัคร

(.....)

ลงชื่อ.....

ผู้รับสมัคร

(.....)

ใบลา

ตอนที่ ๑. บันทึกการลากิจของสมาชิก

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

๑. ข้าพเจ้ามีความประสงค์จะขอลาหยุดพักงานกิจกรรมของกลุ่ม ตั้งแต่วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....รวม เป็นเวลา.....วัน หลังจากนั้นข้าพเจ้าจะเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มสมาชิกในวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ลงชื่อ.....ผู้ขอลา

(.....)

ลงชื่อ.....ผู้อนุญาต

(.....)

ตอนที่ ๒. บันทึกการลาออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

๑. ข้าพเจ้ามีความประสงค์จะขอลาออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มโครงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เรียนรู้วิถีชีวิตวัฒนธรรม ของบ้านรักษ์ชนเผ่า ตั้งแต่วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....โดย

เหตุผลที่ต้องลาออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม เพราะ ปัญหาสุขภาพ ปัญหาครอบครัว

ปัญหาจากกลุ่มสมาชิก ปัญหาจากการย้ายถิ่นฐาน ปัญหาจากการเปลี่ยนอาชีพ อื่น ๆ

๒. ข้าพเจ้าไม่ประสงค์จะเรียกร้องค่าชดเชยหรือค่าตอบแทนใด ๆ จากทางกลุ่มสมาชิกและขอยกกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินทุกอย่างที่เป็นของข้าพเจ้าให้เป็นของกลุ่มสมาชิกต่อไป

๓. ข้าพเจ้าขอเรียกร้องค่าชดเชย เป็นเงิน จำนวนบาท เงินลงทุน เป็ เงินค่าเสียเวลา

เป็นเงินปันผลที่ประจำเดือน ำให้กับข้าพเจ้า

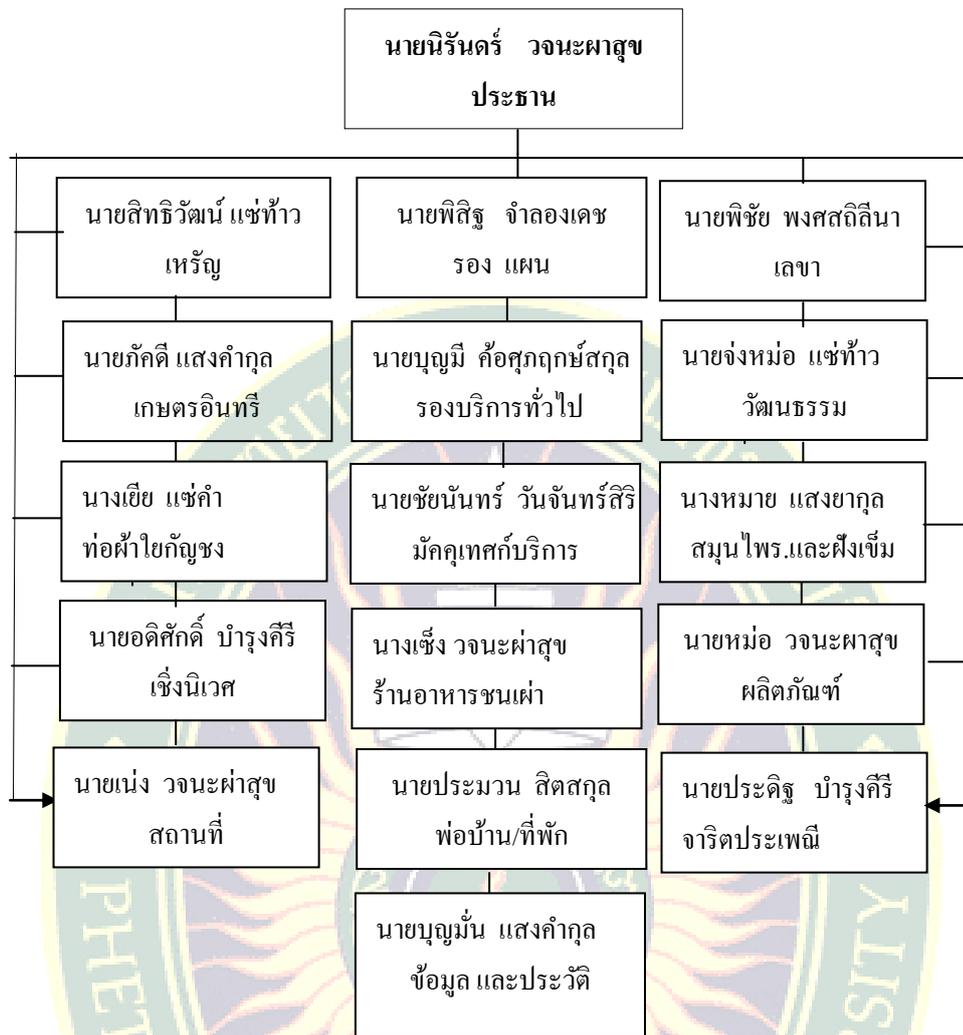
๔. ข้าพเจ้าและกลุ่มสมาชิกได้ทำความเข้าใจเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน ต่อไป

ลงชื่อ.....ผู้ลาออก

(.....)

ลงชื่อ.....ผู้อนุญาต

(.....)

รูปที่ 4.3 โครงสร้างการบริหารกลุ่มบ้านรักษ์ชนเผ่า

รายชื่อคณะกรรมการ

- ๑.นายนิรันดร์ วณะผาสุข ประธานบ้านรักษ์ชนเผ่า
- ๒.นายพิสิฐ จำลองเดช รองประธาน
- ๓.นายบุญมี ค้อสุกฤกษ์สกุล รองประธาน
- ๔.นายพิชัย หงศ์สถิตินา เลขานุการ
- ๕.นายสิทธิวัฒน์ แซ่ท้าว เหรียญฤิก
- ๖.นายประมวน สิตสกุล วัฒนธรรม
- ๗.นายชยันนทร์ วันจันทร์สิริ มัคคุเทศก์
- ๘.นายศักดิ์ แสงคำกุล

เกษตรอินทรีย์

๘.นางหม่อ วณะผาสุข ผลิตภักดิ์

๑๐.นางแขง วณะผาสุข อาหารชาวเขา

๑๑.นางหมาย แสงยากุล สมุนไพโร

๑๒.นายประดิฐ บำรุงศิริ จาริตประเพณี

๑๓.นายอดิศักดิ์ บำรุงศิริ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

๑๔.นายเน่ง วณะผาสุข โสมสเดย์

๑๕.นางเยี่ย บำรุงศิริ ผ้าทอโยกัญชง

๑๖.นายบุญมั่น แสงคำกุล ข้อมูลและทะเบียนประวัติ

ที่ปรึกษา

-ผู้จัดการไร่ จันทร์แรมริสอร์ท

-ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลเจริญทองนึม วิทยา

-รองผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ ๓๘ จังหวัดเพชรบูรณ์

-ผู้ใหญ่บ้านเล่าลือ เล่าเน่ง ๘

- ๑๔

-พัฒนาชุมชนอำเภอเขาค้อ

ที่ทำการบ้านรักษ์ชนเผ่า

๔๘ หมู่ที่ ๑๔ ตำบลเขาค้อ อำเภอเขาค้อ

จังหวัด เพชรบูรณ์ ๖๗๒๗๐

วันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขอรับการสนับสนุนงบประมาณ

เรียน ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ ๑๘ จังหวัดเพชรบูรณ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงการท่องเที่ยวเชิงวิถีและวัฒนธรรม จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยกลุ่มผู้สนใจและมีจิตอาสาในหมู่บ้าน เล่าเน้ง หมู่ที่ ๑๔ บ้านเล่าลือ หมู่ที่ ๕ และบ้านกนกงาม หมู่ที่ ๑ ตำบลเขาค้อ ได้รวมตัวเพื่อจะดำเนินกิจกรรม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เรียนรู้วิถีวัฒนธรรมของชนเผ่า ซึ่งที่ผ่านมาหมู่บ้านชุมชนพยายามดำเนินโครงการนี้ แต่ด้วยปัญหาปัจจัยเงื่อนไขหลายประการทำให้ชุมชนไม่สามารถดำเนินโครงการฯให้เกิดผลบรรลุเป้าหมายได้

บ้านรักษ์ชนเผ่าซึ่งเป็นสถานที่ส่วนบุคคลแต่ได้มอบให้ใช้ประกอบกิจกรรมด้านสาธารณประโยชน์ ปัจจุบันดำเนินการคือ เป็นศูนย์บำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ดังนั้นข้าพเจ้าพร้อมกับกลุ่มสมาชิก มีปณิธานอย่างสูงที่จะดำเนินโครงการนี้ให้บรรลุผลเป้าหมายเป็นโครงการต้นแบบที่จะให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สร้างงานให้กับประชาชน และเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชนรวมทั้งส่งเสริมให้การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ซึ่งพื้นที่ดำเนินการนั้นได้ดำเนินการพัฒนาสถานที่แล้วในระดับหนึ่ง แต่ด้วยภาระกิจและสมาชิกมีฐานะยากจน ยังไม่สามารถดำเนินกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายได้

ดังนั้นทางกลุ่มสมาชิกจึงเรียนมาขอร้องท่านได้โปรดพิจารณาในการอนุเคราะห์สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินโครงการฯ สร้างบ้านท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์เรียนรู้วิถีชีวิตวัฒนธรรมชนเผ่า ของกลุ่มสมาชิกตามแผนงานที่ได้วางไว้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา ให้การสนับสนุน ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

นายนิรันดร์ วนะผาสุข

(ประธานกลุ่มการท่องเที่ยวบ้านรักษ์ชนเผ่า)

ที่ทำการบ้านรักษ์ชนเผ่า

๔๘ หมู่ที่ ๑๔ ตำบลเขาค้อ อำเภอเขาค้อ จังหวัด

เพชรบูรณ์ ๖๗๒๓๐

วันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์วัสดุก่อสร้าง

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงการท่องเที่ยวเชิงวิถีและวัฒนธรรม จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยกลุ่มผู้สนใจและมีจิตอาสาในหมู่บ้าน เล่าเน่ง หมู่ที่ ๑๔ บ้านเล่าลือ หมู่ที่ ๕ และบ้านกนกงาม หมู่ที่ ๑ ตำบลเขาแก้ว ได้รวมตัวเพื่อจะดำเนินกิจกรรม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เรียนรู้วิถีวัฒนธรรมของชนเผ่า ซึ่งที่ผ่านมาหมู่บ้านชุมชนพยายามดำเนินโครงการนี้ แต่ด้วยปัญหาปัจจัยเงื่อนไขหลายประการทำให้ชุมชนไม่สามารถดำเนินโครงการฯให้เกิดผลบรรลุเป้าหมายได้

บ้านรักษ์ชนเผ่า พร้อมกับกลุ่มสมาชิกมีปณิธานอย่างสูงที่จะดำเนินโครงการนี้ให้บรรลุผล เป้าหมายเป็นโครงการต้นแบบที่จะให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สร้างงาน เพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชน แต่เนื่องด้วยกลุ่มสมาชิกไม่มีงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมของโครงการให้บรรลุเป้าหมายได้ ทางกลุ่มสมาชิก จึงเรียนมายังท่านผู้จัดการ โปรดพิจารณาสุดแล้วแต่จะเห็นสมควรในการอนุเคราะห์สนับสนุน วัสดุการก่อสร้าง เช่น ไม้ ปูน หิน ทราช ตะปู หรือกระเบื้อง เป็นต้น หากได้รับการสนับสนุนทางกลุ่มสมาชิกจะมียานพาหนะในการขนส่งเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาหวังว่าจะได้รับความกรุณาสนับสนุน ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

นายนิรันดร์ วจนะผาสุข

(ประธานกลุ่มการท่องเที่ยวบ้านรักษ์ชนเผ่า)

บทบาทหน้าที่

๑. ประธาน

- ควบคุมแผนงานที่วางไว้ให้เป็นไปตามเป้าหมาย
- ประสานงานหน่วยงานราชการและชุมชน
- จัดหางบประมาณ
- ร่วมประชุมทีมงานและร่วมประชุมกับหน่วยงาน

๒. รองประธาน

- ควบคุมงานและกิจกรรม
- จัดสถานที่นัดประชุม
- ประสานงานทั่วไป

๓. เลขา

- จัดบันทึกการประชุม
- ดูแลเอกสาร จัดทำข้อมูล
- ดูแลทรัพย์สินสำนักงาน
- อ่านรายงานการประชุม

๔. เหมรัญญิก

- ควบคุมดูแลรายรับ รายจ่ายการเงินของกลุ่ม
- จัดเก็บเอกสารทำบัญชี ระบบการเงินให้เป็นไปตามแผน
- ชี้แจงรายงานการเงินในที่ประชุมทราบ

๕ .ฝ่ายแผนและยุทธศาสตร์

- วางแผนงานพัฒนาที่

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาการจัดการโฮมสเตย์โดยชุมชนบนพื้นที่สูงจังหวัดเพชรบูรณ์ มีวัตถุประสงค์คือ (1) เพื่อให้ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจและสามารถจัดการโฮมสเตย์ได้ด้วยตนเอง (2) เพื่อจัดรูปแบบโฮมสเตย์ (3) เพื่อพัฒนากิจกรรมโฮมสเตย์ ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ การสังเกต การจัดเวทีประชาคม การประชุมกลุ่มย่อย การประชุมเชิงปฏิบัติการ การอบรม และการศึกษาดูงาน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและนำเสนอผลตามวัตถุประสงค์ รวมทั้งสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการให้ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจและสามารถจัดการโฮมสเตย์ได้ด้วยตนเอง

การวิจัยได้ให้ชุมชนรู้ท้องถิ่นตนเองเกี่ยวกับบริบทชุมชนและศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชน ได้ข้อค้นพบดังนี้

1. บริบท ชุมชน

1.1 หมู่บ้านเล่าลือ เป็นที่อยู่อาศัยของชาวเขมรเผ่าม้งเป็นส่วนใหญ่ ครั้งแรกอยู่หลังเขาป่าต.ป่าเลา อ.เมือง จ.เพชรบูรณ์ พ.ศ. 2519 คอมมิวนิสต์ได้เข้ารุกราน จึงอพยพมาอยู่ที่ ต.เข็กน้อย และให้ชายหนุ่มเป็น ขชส. (ชาวเขาอาสาสมัคร) สู้รบกับคอมมิวนิสต์ เมื่อการสู้รบสงบลงในพ.ศ.2525 ได้มาตั้งหมู่บ้านเล่าลือ หมู่ที่ 9 ต.เขาค้อ อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์จนถึงปัจจุบัน ทิศเหนือติดกับหมู่บ้านเล่าเน้ง ทิศใต้ติดกับหมู่บ้านอุทัยภาส และวัดเขาค้อ ทิศตะวันออกติดกับหมู่บ้านปานสุขุม ทิศตะวันตกติดกับหมู่บ้านห้วยแค มีประชากร 886 คน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน 1 แห่ง สถานศึกษา 1 แห่ง มีสถานบริการสาธารณสุข 1 แห่ง ชาวบ้านยังคงรักษาอนุรักษณ์และสืบทอดวัฒนธรรมชนเผ่าไว้ให้กับชนรุ่นหลัง ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีอาชีพเป็นเกษตรกร

1.2 หมู่บ้านเล่าเน้ง เมื่อพ.ศ. 2544 แยกมาจากหมู่บ้านเล่าลือ มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านอื่นดังนี้ ทิศเหนือ ติดกับหมู่บ้านเพชรดำ ทิศใต้ ติดกับโรงเรียนอนุบาลเขาค้อ ทิศตะวันออกติดกับหมู่บ้านปานสุขุม ทิศตะวันตกติดกับเขตป่าไม้ตำบลเขาค้อ มีประชากร 680 คน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน 1 แห่ง สถานศึกษา 1 แห่ง สาธารณสุข 1 แห่งยังคงรักษาอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมชนเผ่าไว้ให้กับชนรุ่นหลัง เช่น ตุลาคมมีพิธีกินข้าวใหม่มัง ันวาคม มีประเพณีปีใหม่ มีการแต่งกายและภาษาพูดแบบสมัยบรรพบุรุษ มีอาชีพเป็นเกษตรกร มีกลุ่มกองทุนเงินล้าน กลุ่มเย็บกระเป๋า กลุ่มตัดเสื้อผ้าสตรี และกลุ่มถักหมวกและผ้าพันคอ มีป่าไม้ส่วนธรรมชาติ 20 ไร่ มีถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก 500 เมตร ถนนเข้าสู่ศูนย์บำบัด 200 เมตร และได้หมู่บ้านเป็นถนนทางดิน 650 เมตร มีสระน้ำ 2 ลูก มีประปา-ไฟฟ้า มีศาลาประชาคมหรืออาคารเอนกประสงค์หรือศาลากลางบ้าน มีเต็นท์ โต๊ะ เก้าอี้ ชุดอุปกรณ์เครื่องครัวที่ยังใช้งานได้ มีหอกระจายข่าว มีโทรศัพท์ มีสถานที่ท่องเที่ยวคือบ้านร่มเย็น เขาค้อ สถานที่ที่จะพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวในอนาคต ได้แก่ ศูนย์บำบัดเก่า ที่สาธารณะค่ายทหารผ่านศึก อ่างเก็บน้ำบ้านเล่าเน้ง และกังหันลมผลิตกระแสไฟฟ้า มีแผนพัฒนาการท่องเที่ยว

1.3. หมู่บ้านเพชรดำ

หมู่บ้านเพชรดำ เป็นแหล่งอาศัยของชนกลุ่มน้อย ได้แก่ เผ่าลือซอ เผ่าเย้า เผ่ามูเซอร์ คนไทย ประชาชนส่วนใหญ่เป็นชาวเขาเผ่าลือซอ มีพื้นที่ 2,500-3,000 ตารางกิโลเมตร มีเขตติดต่อดังนี้ ทิศเหนือติดกับหมู่บ้านวงศ์ปัญญา ตำบลทุ่งสมอ ทิศใต้ ติดกับ หมู่บ้านเล่าเน้ง ทิศตะวันออกติดกับ หมู่บ้านใจทน ทิศตะวันตก ติดกับ อุทยานทุ่งแสลงหลวง มีจำนวนประชากร 847 คน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ในหมู่บ้าน มีสถานศึกษา 1 แห่ง มีสถานบริการสาธารณสุข ชาวบ้านยังคงรักษาและอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมชนเผ่าไว้ให้กับชนรุ่นหลัง เช่น นับถือบรรพบุรุษ ประเพณีกินข้าวใหม่ ในช่วงเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ .จะมีงานประเพณีปีใหม่ วันสาทจีน มีวัฒนธรรมการแต่งกายและภาษาพูดแบบดั้งเดิมสมัย ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นเกษตรกร พื้นที่ทำการเกษตรมี 1,125 ซึ่งพืชไร่ที่นิยมปลูก ได้แก่ ผักกาดหัว ข้าวไร่ ข้าวโพด พริก และผักชี และเลี้ยงสัตว์ไว้บริโภค และขายในชุมชน มีกองทุนเงินล้านกองทุนปุ๋ยและเมล็ดพันธ์ กองทุน ก.ข.ค.จ. กลุ่มแม่บ้าน มีป่าสน 2 ไร่ ป่าสาละเจ้า 2-3 ไร่ มีเส้นทางทั้งหมด 15 เส้นทาง ทั้งถนนลาดยาง คอนกรีตเสริมเหล็ก และถนนลูกรัง มีอ่างน้ำประปาหมู่บ้าน มีอ่างเก็บน้ำ มีไฟฟ้า มีศาลาประชาคม 1 แห่ง มีเต็นท์ โต๊ะ เก้าอี้ ชุดอุปกรณ์เครื่องครัวที่เก่าและชำรุด มีหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้านที่มีสภาพเก่าชำรุดและไม่สามารถกระจายข่าวสารได้ทั่วถึง มีบอร์ดประชาสัมพันธ์ 1 บอร์ด สภาพชำรุด มีสนามบอลเป็นพื้นดิน 1 สนาม มีสนามเด็กเล่น 1 แห่ง มีโทรศัพท์สาธารณะ 3 เลขหมาย สถานที่ที่มีศักยภาพพร้อมที่จะพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวในอนาคต ได้แก่ พื้นที่หลังป่าสน และกังหันพลังลมผลิต

กระแสไฟฟ้า ไม่มีที่พักประเภทโรงแรมหรือโฮมสเตย์ไว้บริการนักท่องเที่ยว ปี 2556 มีแผนงานโครงการเป็นเจ้าภาพจัดกิจกรรมสืบสานวัฒนธรรมลื้อ (ลื้อ) แห่งประเทศไทย มีเครือข่ายคือจังหวัดเชียงรายเชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก กำแพงเพชร และสุโขทัย

2. ศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชน

ศักยภาพด้านพื้นที่แหล่งธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น

หมู่บ้านเล่าลือ หมู่บ้านเล่าเน้ง และหมู่บ้านเพชรคำ ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติภูหัวโป่งหล่น ภูวังชมพู ติดกับอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวงสูงกว่าระดับน้ำทะเล 1,200 เมตร อยู่ริมทางหลวงหมายเลข 2325 กม. 16 สามารถเป็นเครือข่ายการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติกับตำบลทุ่งสมอและหมู่บ้านใกล้เคียงในตำบลเขาค้อ เช่น หมู่บ้านวังปัญญาและหมู่บ้านกนกงาม ดังนี้

2.1.1 พื้นที่ใกล้ในชุมชนใกล้เคียง

1) ตำบลทุ่งสมอ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของตำบลทุ่งสมอที่อยู่ใกล้กับหมู่บ้านเล่าลือและหมู่บ้านเล่าเน้ง และเพชรคำได้แก่ ลานบินและผาวัวหลง ลานหินปุมหรือชาวบ้านเรียกกันว่านาหินร่อง ถ้ำค้างคาว(ชาวบ้านเรียกว่าถ้ำซอกสอยหรือถ้ำพระซุงค้ำป่าขนานและน้ำตกป่าขนาน ลานไหแตกจุดชมวิวแปลงปลูกป่า ปตทกั้งหันลมผลิตไฟฟ้า

2) ตำบลเขาค้อ แหล่งท่องเที่ยวในหมู่บ้านใกล้เคียงของตำบลเขาค้อ ได้แก่ พระบรมธาตุเจดีย์กาญจนาภิเษก และจุดชมทะเลหมอก ช้างที่ว่าการอำเภอเขาค้อ

1.2.2 พื้นที่ในชุมชน

มีป่าไม้และต้นไม้อื่นให้ความร่มเย็นและมีวิวทิวทัศน์ธรรมชาติที่แวดล้อมไปด้วยขุนเขาที่สวยงามสามารถท่องเที่ยวชมธรรมชาติได้ เช่น เต่า 1000 ปี ภูซึกัฉิวทะเลหมอกภูมาวัน

1) เต่าพันปี มีลักษณะเป็นก้อนหินขนาดใหญ่มีน้ำหนักประมาณ 50,000 กิโลกรัม รูปร่างคล้ายเต่า มีระยะทางจากหมู่บ้านไปประมาณ 3 กิโลเมตร มีเส้นทางเดินและเส้นทางรถยนต์ เป็นถนนดินลูกรัง ผ่านทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ และสวนจ๊วยของชนเผ่าม้ง ชาวบ้านเชื่อว่าการได้เข้าชม เต่าพันปี จะมีโชคลาภ

2) ภูซึกัฉิว เป็นลานหินกว้างมองเห็นทิวทัศน์ และ ยอดภูอนุเสาวรีย์เขาค้อ และเห็นวิวทิวทัศน์ริสอร์ททุกหลังบนพื้นที่เขาค้อ สวยงามกว่ายอดภูเขาค้อ มองเห็นพื้นที่เขาค้อได้ 360 องศา ได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติที่แตกต่างจากที่อื่น ตลอดเส้นทางสามารถศึกษา การกับดักสัตว์ แหล่งเห็ดป่า สมุนไพร อาหารป่านานาพันธุ์ เส้นทางนี้ใช้เวลาในการเดินทางเพื่อศึกษาธรรมชาติ 2 ชั่วโมง ระยะทางจากเต่าพันปี 2 กิโลเมตร (2 กิโล แม้ว)

3) ทะเลหมอกภูมาวีน ความเป็นมา เมื่อ พ.ศ 2510 มีคนจำนวนหนึ่งที่
ไม่หวังดี มาปล่อยข่าวลือ ปลุกระดมชวนเชื่อว่า มังกำลังจะมีภัยพิบัติใหม่มาปกครองคนม้ง และมัง
กำลังจะมีประเทศใหม่ ทำให้ผู้คนในหมู่บ้านสับสนวุ่นวาย หนีเข้าป่า เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองและ
ทหารเข้ามาดูแล มีระยะทาง 3 กิโลเมตร เป็นยอดเขาสูงจากระดับทะเล 1000 เมตร สามารถมองเห็น
วิวทิวทัศน์บนเขาคือทุกส่วน และเห็นสายหมอกที่เคลื่อนผ่านตามทิวเขา

2.2 พื้นที่ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น

2.2.1 ความเชื่อ ชาวเขาเผ่าม้งจะนับถือผี เช่น ผีผีเจ้าที่ ผีบ้านผีเรือน และหมอผี
รักษาโรค และมีพิธีกรรมประกอบความเชื่อ เช่น พิธีเรียกขวัญปีใหม่ พิธีเลี้ยงผีปีใหม่ พิธีล้อมขวัญ
พิธีสู่ขวัญตั้งชื่อ และการสร้างสะพานต้อนรับขวัญ

2.2.2 ดนตรีพื้นบ้าน ได้แก่ แคน ลี้นทอง ปี่ ขลุ่ย ขลุ่ยลี้นทอง ขลุ่ยปี่ ลี้นทอง (จา)

2.2.3 การละเล่นพื้นบ้าน ได้แก่ โยนลูกช่วง ตีลูกข่าง ยิงหน้าไม้ ยิงธนู และแข่ง
ล้อเลื่อน (รถไม้)

2.2.4 การแสดงพื้นบ้าน สมัยก่อนมีเพียงผู้ชายแสดงการเต้นแคน ผู้หญิงไม่ปรากฏ
ว่ามีการแสดง แต่ปัจจุบันมีการแสดงทั้งหญิงและชาย สำหรับเผ่าลีซอ นั้นมีการเต้นจ๊ะคี

2.2.5 หัตถกรรมพื้นผ้า ที่เป็นเอกลักษณ์ ได้แก่ ลายปักม้ง ลายโบราณ เช่น ลาย
ใบไม้ดอกไม้ หนังสัตว์ หน้าสัตว์ รอยเท้าสัตว์ ตัวสัตว์ ดวงดาวบนท้องฟ้า สายน้ำ สัตว์น้ำ ปัจจุบันมี
ลายเพิ่มเติม คือ ใบเฟิร์น (บล็องซ์) ดอกเหริญ (ป่าเจ็ย) ดอกไม้ (ป่าตง) ดินหนู (แหงงนา)
ดวงดาว (ป้านุกู) ดอกจับมือ (ป่าตัวเต) ดอกพวง (ป่าเจ้า) พื้นเลื้อย (เหนียเกอ) ก้นหอย (ก้ากือ)
หอยเบี้ย (แย) และผสม เป็นต้น และผ้าเขียนเทียนลายที่เขียนจะเลียนแบบจากลวดลายโบราณ
คือ ลายกั้งหัน ลายจีน และลายสาวหม้าย เป็นต้น ละลายเทียนไขหรือขี้ผึ้งแล้วเขียนด้วยไขเครื่องเขียน
(เหลาเคี้ยะ) นำผ้าจุ่มน้ำย้อมสีเอาเทียนออก นำไปตากให้แห้ง ทำซ้ำอย่างนี้ 3 ครั้ง ให้สีติดน้ำย้อมทำ
จากใบและกิ่งต้นคราม หมักกับน้ำขี้เถ้าผสมเหล้าขาวหมักไว้ประมาณ 1 อาทิตย์

ปัจจุบันมีกลุ่มสตรีผลิตภัณฑ์ผ้าม้งในหมู่บ้านเล่าลือและเล่าเน้ง เป็นสินค้าดีดสรร OTOP
ระดับ 3 ดาว

2.2.6 อาหาร ชาวม้งจะบริโภคพืชผักเป็นอาหารหลัก บริโภคข้าวเจ้าเป็นหลัก
ดื่มเหล้าเฉพาะงานพิธี อาหาร เป็นประเภทผัดผักและต้มจืด ถนอมอาหารประเภทเนื้อสัตว์บริโภค
ตลอดปีอาหารที่รู้จักเช่น ขนมหยั่วหรือจิวจะต้มไก่สมุนไพร น้ำพริกผักชี และ ข้าวใหม่ม้ง

2.2.7 งานประเพณี เช่น ปีใหม่ม้ง งานกินข้าวใหม่ งานแต่งงาน และ งานเทศกาล
กินเจ

ตอนที่ 2 ผลการจัดรูปแบบโฮมสเตย์

ผลจากการอบรมและประสบการณ์จากการศึกษาดูงานทั้งในและนอกจังหวัด ชุมชน
ได้ประสบการณ์นำมาถ่ายทอดและนำมาประยุกต์ในการจัดรูปแบบโฮมสเตย์ของชุมชน ดังนี้

1. ความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาดูงาน

ผู้วิจัยพร้อมคณะและตัวแทนชุมชน ได้ไปศึกษาดูงานที่หมู่บ้านทับเบิก ตำบลวังบาลอำเภอ
หล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อศึกษาการจัดการที่พักนักท่องเที่ยวของชุมชนบ้านภูทับเบิก พบว่า
ชุมชนทับเบิกจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านภูทับเบิก ชาวบ้านได้ร่วมกันถือหุ้น มี
คณะกรรมการดำเนินงาน มีอาคารสำนักงานเป็นคอนกรีต มีห้องน้ำบริการนักท่องเที่ยว จะกาง
เต็นท์ไว้บริการนักท่องเที่ยวที่บริเวณจุดชมวิว ราคาค่าบริการเต็นท์นอน หากเป็นเต็นท์นอน 4 คน
พร้อมเครื่องนอน ราคา 400 บาท เต็นท์นอน 2 คน ราคา 350 บาท ถ้านำเต็นท์มาเองคิดค่าบำรุง
สถานที่ 40 บาท ต่อคน ต่อคืน ส่วนห้องน้ำและห้องอาบน้ำนั้นบริการเต็มที

สำหรับกิจกรรมบริการนักท่องเที่ยว มีหอคิวและเทอร์โมมิเตอร์ยักษ์ ไว้วัดบอกอุณหภูมิ
ความหนาวเย็น จุดนี้สามารถมองควิวได้ 360 องศา ได้เห็นภูเขาสลับซับซ้อนรอบทิศ มีไร้
กะหล่ำปลีใหญ่ที่สุดในโลก มองเห็นถนนคดเคี้ยวตามไหล่เขาสลับซับซ้อนสวยงาม ยามค่ำคืนก็
ดูดาวบนดิน นักท่องเที่ยวต่างบอกว่าสวยที่สุดในประเทศไทย และมีวิวที่เห็นฟ้าให้กับคู่บ่าวสาว
การจัดการท่องเที่ยวของบ้านทับเบิกเป็นรูปแบบวิสาหกิจชุมชน การให้บริการที่พักนั้น
เป็นเพียงการบริการเต็นท์ที่พักเท่านั้น

การศึกษาดูงานรูปแบบโฮมสเตย์ที่ บ้านขุนกลางคอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็น
หมู่บ้านชาวปะกาเกอ(กระเหรี่ยง) ชุมชนได้จัดตั้งโฮมสเตย์ในรูปแบบสหกรณ์สมาชิกเริ่มแรกมี 20 คน
จาก 50 ครอบครัว ถือหุ้นคนละ 100 บาท หากใครไม่มีเงินก็ทำงานให้กลุ่ม โดยให้ค่าแรงเป็นเงิน
ปัจจุบันมีสมาชิก 80 คน บ้านพัก 10 หลัง รับนักท่องเที่ยวได้ 60 คน และโฮมสเตย์อีก 20 หลัง
ดำเนินกิจการมาแล้ว 12 ปี เฉลี่ยรายได้ไม่ต่ำกว่า 500,000 บาท/ปี หักค่าใช้จ่ายแล้วเหลือกำไร
ประมาณ 200,000-300,000 บาท/ปี รับนักท่องเที่ยว ช่วงเวลา 3 เดือน (ฤดูการท่องเที่ยว) การบริหาร
เป็นรูปคณะกรรมการมีทั้งหมด 14 คน วาระ 4 ปีได้แก่ ประธาน รองประธาน เหนือญติก เลขา และ
กรรมการ 10 คน กลุ่มสมาชิกมี 6 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์
กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ (ต้องชำระค่าวงรวมทั้งต้นต้นและดอกเบี้ยทุกวันที่ 9 ของเดือนจำนวนเท่ากัน
ตลอดทั้งปี ดอกเบี้ยร้อยละ 1 บาท สามารถปล่อยกู้ได้ภายในวันเดียว) และธนาคารข้าว สำหรับ
การจัดการด้านการเงินและการแบ่งเงินปันผลคืนแก่สมาชิก คณะกรรมการ 10 %ทุนการศึกษา10 %
ดูแลสิ่งแวดล้อม 10 % สาธารณประโยชน์ 10 % สำรองใช้จ่าย 20 % ที่เหลือเฉลี่ยคืนสมาชิก

2) กิจกรรมเดินป่าชมธรรมชาติกิจกรรมเดินป่าชมธรรมชาติ มี 2 เส้นทาง โดยจัดนักท่องเที่ยวกลุ่มละ 12 คนดังนี้

- เส้นทางที่ 1 เป็นเส้นทางระยะสั้น เดินชมวิถีชาวบ้านและดูไร่กาแฟและชิมกาแฟในหมู่บ้าน ศึกษาวิถีชีวิตของชนเผ่าปะกาเกออย่างค่าไกด์ 200 บาท/กลุ่ม
- เส้นทางที่ 2 เป็นเส้นทางระยะยาว ค่าไกด์เที่ยวละ 500 บาท/กลุ่ม เดินชมป่าธรรมชาติ ชมนก ชมน้ำตก และระบบนิเวศน์

3) ชมวิมวิมธาร ที่ตั้งบ้านพักโฮมสเตย์จะอยู่เรียงรายไปตามริม

4) กิจกรรมกลางคืน ได้ร่วมรับประทานอาหารเย็น รายการอาหารมีทั้งอาหารไทยและอาหารพื้นบ้าน ชมรายการแสดงพื้นบ้านเป็นการเล่นดนตรีดีดซิง เครื่องดนตรีพื้นบ้านของปะกาเกอโย ไพรเราะมาก วิทยากรมี นายมนตรี ชัยเจริญสุข เป็นนักดนตรี นายแดง หม่อโพธิ์ เป็นนักร้องนำ และนายดวงจันทร์ เมฆวิชัยวงศ์ เป็นนักเป่า

2. การกำหนดรูปแบบโฮมสเตย์

จากการดำเนินกิจกรรมวิจัยด้วยกระบวนการแบบมีส่วนร่วม มีการประชุม การประชุมกลุ่มย่อย การประชุมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงานทั้งในและนอกจังหวัด และการอบรม ความรู้พื้นฐานด้านการจัดการโฮมสเตย์ ทำให้คนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจและสามารถดำเนินการโฮมสเตย์ของชุมชนได้ดังนี้

2.1 กำหนดสถานที่พักนักท่องเที่ยว (โฮมสเตย์) ชุมชนเลือกใช้สถานที่ศูนย์บำบัด บ้านร่มเย็นเขาค้อ อยู่ทางทิศตะวันออก ระหว่าง บ้านเล่าลือ บ้านเล่าเน้ง และ บ้านเพชรคำ ติดกับถนนสายบ้านเพชรคำ เข้าทางศาลเจริญทองนึม เนื้อที่ ประมาณ 6 ไร่ เป็นโฮมสเตย์และตั้งชื่อว่า บ้านรักษชนเผ่า ทุนเดิมที่มีอยู่ เป็นอาคาร ได้แก่ อาคารที่พักผู้บำบัด 1 หลัง ห้องน้ำภายใน 4 ที่ ลำธารธรรมชาติ อาคารโรงครัว 1 หลัง บ้านพักมุงหญ้าแฝก 2 หลัง พร้อมเครื่องนอน โรงตีเหล็ก 1 หลัง ห้องน้ำ 2 หลัง และส่วนอื่น ๆ อีก เช่น สวนดอกไม้และสวนผลไม้ ลานกิจกรรม (สนามหญ้า) แปลงนาข้าวไร่ และลำคลอง ธรรมชาติ หลังจากชุมชนเลือกสถานที่ ที่ศูนย์บำบัดบ้านร่มเย็นเขาค้อ เป็นที่พักโฮมสเตย์ของชุมชนแล้ว ผู้วิจัยได้นำนักศึกษามาทดลองพักจำนวน 30 คน 1 คืน 1 วัน นักศึกษาทุกคนได้รับความประทับใจ

2.2 การรวมกลุ่มสมาชิก ประธานกลุ่มโฮมสเตย์ (นายนิรันดร์ วจนผาสุข) ได้เชิญชาวบ้านบ้านเล่าลือ บ้านเล่าเน้ง และบ้านกระหนกงามซึ่งอยู่ใกล้เคียงเข้ามาเป็นสมาชิกด้วย ระยะเริ่มต้นมีผู้สนใจจะเป็นสมาชิกจำนวน 40 คน ได้ประชุมระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดตั้งโฮมสเตย์ การประชุมสรุปได้ว่า ผู้ที่เป็นสมาชิกสามารถมาลงทุนสร้างบ้านในพื้นที่ศูนย์บำบัดบ้านร่มเย็นเขาค้อได้

บ้านหนึ่งหลังจะลงทุนร่วมกันสร้างก็คนก็ได้ดูแลเฉลี่ยรายได้กันเอง แบ่งรายได้ให้กลุ่มด้วย ส่วนกิจกรรมนั้นส่วนกลางเป็นผู้ดำเนินการ เจ้าบ้านเป็นผู้จัดหาอาหารเน้นอาหารพื้นถิ่น

2.3 โปรแกรมการให้บริการ คือ พักค้างคืนพร้อมอาหาร คิดค่าบริการ 500 บาท ถ้ามาทำกิจกรรมไม่พักค้างคืน คิดค่าอาหาร 200-350 บาทต่อหัวต่อวัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับชนิดและประเภทของอาหาร สำหรับรูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยวประกอบด้วย (1) การศึกษาธรรมชาติและ (2) การศึกษาวิถีชีวิตชุมชน

2.4 โครงสร้างการบริหาร

2.4.1 กระบวนการบริหาร โฮมสเตย์บ้านรักษัชนเฝ้าเป็นส่วนหนึ่งและอยู่ภายใต้การดูแลของฝ่ายการตลาดขององค์กรกลุ่มวิถึวัฒนธรรม 4 ชนเฝ้า

2.4.2 โครงสร้างการบริหารองค์กร (กลุ่มโฮมสเตย์บ้านรักษัชนเฝ้า)

รูปที่ 5.1 โครงสร้างการบริหารกลุ่มโฮมสเตย์บ้านรักษัชนเฝ้า

2.4.3 บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ 1) ประธาน มีหน้าที่ ควบคุมแผนงาน ประสานงาน จัดหางบประมาณ และร่วมประชุม 2) รองประธาน มีหน้าที่ ควบคุมงานและกิจกรรม นัดประชุม ประสานงานทั่วไป 3) หัวหน้าฝ่ายที่พัก มีหน้าที่ ดูแล อำนวยความสะดวก ประสานงาน ควบคุม จัดคิว จัดระเบียบ และวางแผนการพัฒนารอบบริเวณที่พัก 4) หัวหน้าฝ่ายกิจกรรม มีหน้าที่ ดูแลอำนวยความสะดวกประสานงาน ควบคุมจัดโปรแกรม วางแผนและพัฒนากิจกรรม 5) หัวหน้าฝ่ายอาหาร มีหน้าที่ ดูแลอำนวยความสะดวกและประสานงานด้านอาหาร ควบคุมความสะอาด และการจัดเมนูอาหาร 6) หัวหน้าฝ่ายบริการ มีหน้าที่ ทำกับและดูแลงานด้านการประชาสัมพันธ์ ประสานงาน อำนวยความสะดวกงานทั่วไป กำกับดูแลความปลอดภัยวางแผนพัฒนากิจกรรมด้านการประชาสัมพันธ์ และงานบริการทั่วไป 7) เลขานุการ มีหน้าที่ จัดบันทึกการประชุม ดูแลเอกสาร จัดทำข้อมูล ดูแลทรัพย์สิน

สำนักงาน อ่านรายงานการประชุม 8) เพรียญภูมิ มีหน้าที่ควบคุมดูแลรายรับ รายจ่ายการเงินของกลุ่ม จัดเก็บเอกสารทำบัญชีระบบการเงินให้เป็นไปตามแผน ชี้แจงรายงานการเงินในที่ประชุมทราบ 9) การตลาดประชาสัมพันธ์ มีหน้าที่ ทำการประชาสัมพันธ์ ทำการตลาด 10) รักษาความปลอดภัย มีหน้าที่เฝ้าดูแลความปลอดภัยที่พักและทรัพย์สิน และการจราจร

ตอนที่ 3 การพัฒนากิจกรรมโฮมสเตย์

ประสบการณ์จากการศึกษาดูงานและการอบรม ชุมชนได้กำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิง การเรียนรู้วิถีและวัฒนธรรมชนเผ่า และทำโครงการของบสนับสนุนจากจังหวัดดังนี้

1. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงการเรียนรู้วิถีและวัฒนธรรมชนเผ่า

- 1) 50 คำภาษาม้ง ทานข้าวฟรี และแนะนำโปรแกรม 10 นาที 100 บาท/คน
 - 2) ชมวิถีและวัฒนธรรมชนเผ่า เช่น ต้าข้าวเกี่ยวหนุ่ม โหม้ข้าวเกี่ยวสาว โยนลูกช่วง เลือกลูกคู่, เป่าจิ้งห่อง (จ้าง Ncas) ส้อมรัก, เป่าขลุ่ยส้อมรัก 30 นาที 100 บาท/คน
 - 3) ยิงหน้าไม้, ตีลูกข่าง, เพื่อเลือกผลไม้ 10 นาที 100 บาท/คน
 - 4) ชมวิถีและวัฒนธรรม ในบ้าน 12 หลัง ๆ ละ 10 นาที
- หลังที่ 1 . บ้านพิธีกรรมทางความเชื่อ เช่น การพยากรณ์กระดูกไก่, การเรียกขวัญเด็ก, การดูแลแม่และเด็ก. และรายการอื่นอีกมากมาย 10 นาที
- หลังที่ 2. บ้านวิถี จะมีเครื่องมือเครื่องมือ เกี่ยวกับวิถีชีวิตประจำวันให้ชม
- หลังที่ 3 บ้านสมุนไพร มีข้อมูลเอกสารสมุนไพรมีแปลงปลูกสมุนไพรเป็นแหล่งเรียนรู้, มีการนวดจับเส้น, มีการรักษาโรค 45 นาที 1500-2000 บาท
- หลังที่ 4. บ้านเครื่องประดับ และชุดประจำเผ่า
- หลังที่ 5. บ้านดนตรีมีเครื่องดนตรีชนเผ่า ทุกประเภทพร้อมเป่าให้ฟัง
- 5) หลังที่ 6. บ้านประกอบพิธีแต่งงาน จัดมีการประกอบพิธีแต่งงานแบบจำลองเพื่อการศึกษาเรียนรู้ หรือ จัดพิธีการแต่งงาน ให้นักท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ของนักท่องเที่ยว
 - 6) หลังที่ 7 บ้านภูมิปัญญา จัดมีการ โชว์ภูมิปัญญาของชนเผ่า เช่น แพะต้าข้าวอุปกรณ์เครื่องมือดักสัตว์ทุกประเภท เสียงนกทุกประเภท และอื่นอีกมากมาย ชั่วโมง
 - หลังที่ 8. บ้านธรรมชาติ จัด โชว์ทรัพย์สิน ธรรมชาติ เช่น ชื่อหินประเภทต่าง ๆ ไม้ และเห็ด ต่าง ๆ
 - หลังที่ 9 บ้านเมล็ดพันธ์ จัด โชว์เมล็ดพันธ์พืชประเภทต่าง ๆ เช่น พันธุ์ข้าว พันธุ์แตง และพันธุ์พืชอื่น ๆ อีกม

หลังที่ 10 .บ้านไกลเกลี้ยว โข้วกระบวนการไกล่เกลี้ยวและวิธีการตัดสินของชนเผ่า และอัตราค่าปราบของชนเผ่า

7) หลังที่ 11. ร้านอาหารของชนเผ่าและชื่อของฝากจากกลุ่มสมาชิก

หลังที่ 12. ประวัตินุ่บ้าน ประวัติศาสตร์ของชนเผ่า

หลังที่ 11. ร้านอาหารของชนเผ่าและชื่อของฝากจากกลุ่มสมาชิก

หลังที่ 12. ประวัตินุ่บ้าน ประวัติศาสตร์ของชนเผ่า

8) ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ระยะทาง 8 กิโลเมตรไป-กลับได้แก่ ชมดงพญาผาหมอก ชม มาวินทะเลภู ศึกษาธรรมชาติชมพู่ชื้อคือสวยที่สุดของทิวเขาคือ ชมเต่า 1,000 ปี ภาคกลางคืนเที่ยว ถนนคนเดิน 4 ชนเผ่า เลือกชื้อผลิตภัณฑ์ชาวเขา และ เลือกชื้อพืชผักทางการเกษตรของชุมชน

9) มีบ้านพักตลอดสแต่ย์แบบม้ง 12 หลัง แต่ละหลัง จุคนได้ 2 - 4 คน

10) มีบ้านพักตลอดสแต่ย์แบบม้ง 12 หลัง แต่ละหลัง จุคนได้ 2 - 4 คน

2 .โครงการบ้านรักษ์ชนเผ่า

กลุ่มบ้านรักษ์ชนเผ่าได้เขียนโครงการของงบประมาณสนับสนุนจากจังหวัด โดยส่งผ่าน สำนักงานพัฒนาสังคมหน่วยที่ 38 เพื่อนำเสนอโครงการแก่คณะรัฐมนตรีสัจจร มีรายละเอียดดังนี้ ชื่อโครงการ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และ เรียนรู้วัฒนธรรมชนเผ่า เกี่ยวกับแผนงาน โครงการ ท่องเที่ยว

2.1 ขั้นตอนแผนงานกิจกรรม

ขั้นตอนแผนงานกิจกรรมจัดแยกออก เป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียมการ ได้แก่ (1) จัดเก็บข้อมูล ประวัตินุ่บ้าน ผู้นำ เรื่องเล่า นิทาน / ธรรมชาติ / สัตว์ / ฤดูกาล / ศาสนา (2) รวบรวมเครื่องมือวิถีของเก่าที่ควรแก่การอนุรักษ์ เช่น เครื่องมือหัตถกรรม (3) ตำรวจแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (4) เตรียมพื้นที่/ซ่อมแซมเส้นทางเข้าสู่ศูนย์ (5) เตรียมสถานที่ที่จะเก็บ อุปกรณ์ เครื่องมือที่จะทำการอนุรักษ์ (6) จัดอบรมเพิ่มทักษะให้กลุ่มสมาชิก (7) ศึกษาฐานกระตุนแรงจูงใจ (8) จัดนิทรรศการวิถี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรม/ ประกวดธิดาข้าวใหม่ (9) สร้างบ้านจำลองชนเผ่าเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรม (10) สร้างงานหัตถกรรมเครื่องมือทางวิถีชีวิตไว้เพื่อการศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 เปิดบริการการท่องเที่ยว ได้แก่ (1) ชมการแสดงกิจกรรมบนเวที (2) ชมกิจการจากประเพณีและวิถีวัฒนธรรม (3) ศึกษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรม โครงการหมู่บ้านท่องเที่ยว (4) ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ระยะทาง 3.5 ก.ม (4) ชื้อของฝากนานาชนิดราคาถูกที่ร้านสวัสดิการกลุ่มท่องเที่ยว (5) ทานข้าวฟรีที่ร้านอาหารบ้านรักษ์ชนเผ่า (6) ทานข้าวฟรีที่ร้านอาหารบ้านรักษ์ชนเผ่า

(7) เจาะไข้แดงน้องไอน้ำพักบ้านรักษัชนเผ่า

ขั้นตอนที่ 3 ขยายแผนงานการท่อก่เกี่ยวข้องผู้ชุมชน (ตลาดนัดคนเดิน) ได้แก่ (1) จัดตั้งกลุ่ม (2) พัฒนาจัดตั้งแวดล้อมในชุมชน (3) จัดอบรมกลุ่มสมาชิก การบริหารจัดการ แปรรูปผลิตผล การเกษตรและผลิตภัณฑ์ (5) จัดการองค์ความรู้ ภูมิปัญญาของชุมชน

2.2 แผนงานโครงการ

แผนงาน โครงการท่อก่เกี่ยวเชิงอนุรักษ์เรียนรู้วัฒนธรรมชนเผ่า 12 หลัง ซึ่งแต่ละซ้มนั้นจะบรรจุข้อมูลเครื่องมืออุปกรณ์ทางวิชิชนเผ่าพร้อมกัมีห้องพัก 2 ห้อง เดียงเดี่ยว (2 คน) ห้องนี้ภายในบนบ้านชาวเขาซึ่งในละซ้มนั้นจะประกอบด้วยรายละเอียดโดยย่อ ดังนี้

ซ้มนที่ 1. บ้านบรรพบุรุษ	ประเภทข้อมูล/เครื่องมือ	ผู้รับผิดชอบ
ขนาด 8X 6 สูง 2.50 เมตร มุงหญ้าคาหรือใบค้อ ล้อมด้วยไม้ไผ่ พื้นเป็นดินผสมปูน ประตู 2 บัน หน้าต่าง 2 บัน	- แทนบูชาครบชุด เตาไฟใหญ่ เตาไฟเล็ก กะทะใหญ่ กะทะเล็ก Sab cib กระต้ง หม้อจาน ช้อน ครกกระเดื่อง บันไค ชั้นวางของ เดียงรับแขก เดียงพ่อแม่	นายเจ้าเปา แซ่เท้า
ซ้มนที่ 2.บ้านตีเหล็ก ขนาด 4 X 4 สูง 2.50 เมตร มุงหญ้าคาหรือใบค้อ ล้อมด้วยไม้ไผ่ พื้นเป็นดินผสมปูน ประตู 2บัน หน้าต่าง 2 บาน	-ข้อมูลเครื่องมืออุปกรณ์ตีเหล็ก ครบชุด -ข้อมูลเครื่องมืออุปกรณ์ทำเครื่องเงินทอง ครบชุด	- นายจ้งหม้อ แซ่ท้าว - ช่างตีเหล็ก -นายพิชัย พงศถิติณา ช่างทำเงิน
ซ้มนที่ 3 บ้านวิลิ้มง ขนาด 8X 4 สูง 2.50 เมตร มุงหญ้าคาหรือใบค้อ ล้อมด้วยไม้ไผ่ พื้นเป็นดินผสมปูน ประตู 2 บัน หน้าต่าง 2 บัน	-เครื่องมือประกอบอาชีพประเภทมีดมีงทุกแบบ -เครื่องมือประกอบอาชีพประเภทขวานมีงทุกแบบ -เครื่องมือประกอบอาชีพประเภทจอบมีงทุกแบบ -เครื่องมือประกอบอาชีพประเภทสิ่วมีงทุกแบบ -เครื่องมือประกอบอาชีพประเภทเป้มีงทุกแบบ	นายพิสิฐ จำลองเดช
ซ้มนที่ 4.บ้านดนตรี ขนาด 8X 4 สูง 2.50 เมตร มุงหญ้าคาหรือใบค้อ ล้อมด้วยไม้ไผ่ พื้นเป็นดินผสมปูน ประตู 2 บัน หน้าต่าง 2 บัน	- เครื่องดนตรีประเภทเป่ามี แคนไม้ แคน พิวิชิ - ขลุ่ยไม้ ขลุ่ย พิวิชิ - จี๋หนองทองเหลือง - ดนตรีใบไม้- ลีซอ - กลอง	นายจ้งหม้อ แซ่ท้าว
ซ้มนที่ 5 .บ้านคลินิกสมุนไพร ขนาด 8X 4 สูง 2.50 เมตร มุงหญ้าคาหรือใบค้อ ล้อมด้วยไม้ไผ่ พื้นเป็นดินผสมปูน ประตู 2 บัน หน้าต่าง 2 บัน	สมุนไพรประเภทต้มทานเป็นอาหาร -สมุนไพรประเภทประคบรักษาบวมซ้ -สมุนไพรประเภทห้ามเลือดรักษาแผล -สมุนไพรประเภทช่วยหญิงตั้งครรภ์+ชายสู้ -สมุนไพรประเภท กันผี -คลินิกฝังเข็ม,นวด, จับเส้น,และอื่น ๆ -ดูแลแม่และเด็ก	นางสมหมาย แซ่หย่าง และทีม
ซ้มนที่ 6 บ้านเอกลักษณ์ ขนาด 8X 4 สูง 2.50 เมตร มุงหญ้าคาหรือใบค้อ ล้อมด้วย	-ผ้าเขียนลายเทียน 12 แบบ -ผ้าปักลาย 12 แบบ -ชุดแต่งกายหญิงชาย	นายชัยนันท์ วันจันทร์สิริ

ไม้ไผ่ พื้นเป็นดินผสมปูน ประตู 2 บาน หน้าต่าง 2 บาน	-ชุดแต่งกายวันอำลาโลก -ชุดเครื่องประดับ หญิงชาย 12 แบบ	
ซุ้มที่ 7. พันธุ์พืช ขนาด 8 X 4 สูง 2.50 เมตร มุง หญ้าคาหรือใบค้อ ล้อมด้วยไม้ ไผ่ พื้นเป็นดินผสมปูนประตู 2 บาน หน้าต่าง 2 บาน	-เมล็ดพันธุ์พืชทุกชนิด -เมล็ดพันธุ์ประเภทหัวมัน ทุกชนิด -เมล็ดพันธุ์ประเภทเป็นลำต้น ทุกชนิด -เมล็ดพันธุ์ประเภทไม้ดอก ไม้ประดับ ทุกชนิด -เมล็ดพันธุ์ประเภทเห็ด ทุกชนิด	นายภักดี แสงคำกุล
ซุ้มที่ 8.บ้านภูมิปัญญา ขนาด 8X 4 สูง 2.50 เมตร มุง หญ้าคาหรือใบค้อ ล้อมด้วยไม้ ไผ่ พื้นเป็นดินผสมปูน ประตู 2 บาน หน้าต่าง 2 บาน	-พยากรณ์ชะตาจากกระดูกไก่ -लगงสังหรณ์จากธรรมชาติ (สัตว์) -ฤดูกาลกับเสียงนกและจิ้งจก -ฤดูกาลกับป่าธรรมชาติ	นายบุญมั่น แสงคำกุล
ซุ้มที่ 9.บ้านสันติชุมชน ขนาด 8 X 4 สูง 2.50 เมตร มุงหญ้าคาหรือใบค้อ ล้อมด้วย ไม้ไผ่ ดินผสมปูน ประตู 2 บาน หน้าต่าง 2 บาน	- ละครภูเขากับการ ปกครอง - เทคนิคการ ไกล่เกลี่ย กระบวนการประนีประนอม - อัคราโทษ - สัญญาลงนามแบบชาวเขา	นายบุญมี ค้อศกฤกษ์สกุล
ซุ้มที่ 10.ศูนย์ข้อมูล ขนาด 8X 4 สูง 2.50 เมตร มุง หญ้าคาหรือใบค้อ ล้อมด้วยไม้ ไผ่พื้นเป็นดินผสมปูน ประตู 2 บาน หน้าต่าง 2 บาน	ประวัติหมู่บ้าน สถานทีราชการ และข้อมูลทั่วไป -ข้อมูลทาง จปฐ ของหมู่บ้าน -ข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวทั่วไป	นายวันรินทร์ วณะสาสุข
ซุ้มที่ ๑๑.บ้านหัตถกรรมและ เครื่องทอ ขนาด 8 X 8 สูง 2.50 เมตร มุง หญ้าคาหรือใบค้อ ล้อมด้วยไม้ ไผ่พื้นเป็นดินผสมปูน ประตู 2 บาน หน้าต่าง 2 บาน	-งานหัตถกรรมทุกประเภท -ต้นกัญชงและใยกัญชง -ขั้นตอนการผลิตผ้าใยกัญชง -เขียนลายเทียนผ้าใยกัญชง -ผ้าเขียนลายเทียน	นางหอม วณะสาสุข
ซุ้มที่ 12.บ้านประเพณี ขนาด 8 X 4 สูง 2.50 เมตร มุง หญ้าคาหรือใบค้อ ล้อมด้วยไม้ ไผ่พื้นเป็นดินผสมปูนประตู 2 บาน หน้าต่าง 2 บาน	-รับประกอบพิธีสมรสให้นักท่องเที่ยว -รับฝึกสอนอบรมพิธีกรรม,วัฒนธรรม -รับฝึกอบรมมารยาทแบบม้ง และ อื่นๆ	นายประดิษฐ์ บำรุงศิริ

2.2 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ คือ (1) คนในชุมชน บ้านกนกงาม บ้านเล่าลือ บ้านเล่าเน้ง บ้านเพชรดำ และหมู่บ้านใกล้เคียงมีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และ ศึกษาเรียนรู้ วิถีชีวิตวัฒนธรรมของตนเอง (2) นักท่องเที่ยวได้ศึกษาวิถีชีวิตวัฒนธรรมชุมชนชาวเขาและมาเที่ยวอำเภอเขาค้อมากขึ้น(3) คนเขาค้อและชุมชนบ้านกนกงาม บ้านเล่าลือ เล่าเน้ง บ้านเพชรดำ สามารถจำหน่ายผลิตผล

ทางการเกษตร ของที่ระลึกให้นักท่องเที่ยวเป็นการ สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน (4) กลุ่มผู้ผ่านการบำบัด ผู้สูงอายุ เยาวชน สตรี มีอาชีพมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการบริการ และจำหน่ายของที่ระลึก (5) ชุมชนมีความตระหนักร่วมกันในการจัดการรักษาสิ่งแวดล้อม มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (6) อำเภอเขา คือมีแหล่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรม (7) เป็นต้นแบบโครงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เรียนรู้วิถีชีวิตวัฒนธรรมให้กับชุมชนอื่น (8) มีทักษะและขีดความสามารถทางการตลาดท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น และ (9) มีแหล่งศึกษาเรียนรู้การขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของชุมชน

คุณสมบัติของสมาชิก

คุณสมบัติของสมาชิก 1) เป็นบุคคลที่มีจิตอาสาพร้อมที่จะ อนุรักษ์ วิถี จารีตประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญา 2) เป็นบุคคลที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลเขาค้อ 4) มีความรับผิดชอบ ชื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน และ ตรงต่อเวลา 4) ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด 5) เป็นผู้ผ่านการบำบัด มีอายุ 15 ปี ขึ้นไป 6) เป็นบุคคลที่มีสัญชาติไทย และ 7) ไม่เป็นบุคคลที่มีโรคติดต่อร้ายแรง

โครงสร้างการบริหาร

รูปที่ 5.2 โครงสร้างการบริหาร
กลุ่มบ้านรักษ์ชนเผ่า

รวมทั้งกลุ่มรักษารักษาเผ่าได้ แต่งตั้งคณะกรรมการและกรรมการที่ปรึกษา จัดทำกฎระเบียบ
เงื่อนไขและข้อสัญญาตกลงร่วมในการประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว ใบสมัครสมาชิก ใบลา หนังสือ
ของบประมาณและขออนุญาตครุภัณฑ์ก่อสร้าง และกำหนดบทบาทหน้าที่คณะกรรมการบริหาร

อภิปรายผล

หมู่บ้านเล่าลือ หมู่บ้านเล่าเน็ง และหมู่บ้านเพชรคำ ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติภูหัวโป่ง
หล่น ภูวังชมพู ติดกับอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง สูงกว่าระดับน้ำทะเล 1,200 เมตร อยู่ริม ทาง
หลวงหมายเลข 2325 กม. 16 สามารถเป็นเครือข่ายการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติสืบบล
ทุ่งสมอและหมู่บ้านใกล้เคียงในตำบลเขาค้อ เช่น หมู่บ้านวงษ์ปัญญาและหมู่บ้านกนกงาม แหล่ง
ท่องเที่ยวทางธรรมชาติของตำบลทุ่งสมอที่อยู่ใกล้กับหมู่บ้านเล่าลือและหมู่บ้านเล่าเน็งและเพชรคำ
ได้แก่ ลานบินและผาวัวหลง ลานหินปุมหรือชาวบ้านเรียกกันว่าชานาหินร่อง ถ้ำค้างคาว ถ้ำป่าและ
น้ำตกป่าขนาน ลานไหแตก จุดชมวิวแปลงปลูกป่า ปตท และกั้นพลังลมผลิตไฟฟ้า ส่วน หมู่บ้าน
ใกล้เคียงตำบลเขาค้อ ได้แก่ พระบรมธาตุเจดีย์กาญจนาภิเษก และจุดชมทะเลหมอก ซึ่งที่ว่าการ
อำเภอเขาค้อ ซึ่งคนนิยมไปเที่ยวกันมาก สำหรับพื้นที่ธรรมชาติในชุมชน มี ชมดงพญาผาหมอก ภูชี้
ค้อ เต่า 1000 ปี วิวทะเลภู ป่าศาลเจ้า ป่าสนอ่างเก็บน้ำบ้านเล่าเน็ง และศูนย์บำบัดบ้านร่มเย็นเขาค้อ

ชุมชนได้ร่วมกันจัดตั้งโฮมสเตย์ของหมู่บ้าน โดยเลือกให้ศูนย์บำบัดบ้านร่มเย็นเขาค้อ เป็น
โฮมสเตย์ของชุมชน ทั้งนี้เพราะบ้านอยู่อาศัยของชาวบ้านยังไม่พร้อมที่จะรับนักท่องเที่ยว เหตุผล
คือสภาพบ้านและติดที่ธรรมเนียมปฏิบัติในการให้ผู้อื่นเข้าค้างแรมที่บ้านตนด้วย และเห็นว่าศูนย์
บำบัดบ้านร่มเย็นเขาค้อรับผู้บำบัดรักษาอยู่เป็นประจำอยู่แล้ว หากพัฒนาให้เป็นโฮมสเตย์ ย่อมจะ
เหมาะสมกว่าบ้านของชาวบ้าน พร้อมกับจัดโปรแกรมการให้บริการ คือ พักค้างคืนพร้อมอาหาร
คิดค่าบริการ 500 บาท ถ้ามาทำกิจกรรมไม่พักค้างคืน คิดค่าอาหาร 200-350 บาทต่อหัวต่อวัน ทั้งนี้
ขึ้นอยู่กับชนิดและประเภทของอาหาร สำหรับรูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยวประกอบด้วย การศึกษา
ธรรมชาติและ การศึกษาวิถีชีวิตชุมชน ซึ่งการ ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติใน ระยะทาง 8 กิโลเมตรไป-กลับ
ได้แก่ ชมดงพญาผาหมอก ชมมาวิวทะเลภู ศึกษาธรรมชาติชมภูชี้ค้อสวยที่สุดของทิวเขาเขาค้อ ชม
เต่า 1000 ปี เป็นต้น ภาคกลางคืนเที่ยวถนนคนเดิน 4 คนเผ่า เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชาวเขา และ เลือก
ซื้อพืชผักทางการเกษตรของชุมชน และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงการเรียนรู้วิถีและวัฒนธรรมชน
เผ่า ได้แก่ 50 คำภาษาม้ง ทานข้าวฟรี และแนะนำโปรแกรม 10 นาที 100 บาท/คน ชมวิถีและ
วัฒนธรรมชนเผ่า เช่น ตำข้าวเกี่ยวหนุ่ม โม่ข้าวเกี่ยวสาว โยนลูกช่วงเลือกหาถั่ว, เป่าจิ้งห่อง (จ้าง
Ncas) สั้่อรัก, เป่าขลุ่ยสั้่อรัก 30 นาที 100 บาท/คน ยิงหน้าไม้, ตีลูกขาง, เพื่อเหลือขุนพล 10 นาที 100
บาท/คน และชมวิถีและวัฒนธรรม ในบ้าน 12 หลัง ๆ ละ 10 นาที

หลังจากนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ได้เข้าพักโฮมสเตย์แล้ว ได้พัฒนาโฮมสเตย์ต่อ โดยเสนอโครงการของบสนับสนุนจากจังหวัด การดำเนินการของชุมชนในการวิจัยครั้งนี้ นับว่าคนในชุมชนสามารถพัฒนาทักษะในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนและโฮมสเตย์ได้ สอดคล้องกับ ญาณิศา วัฒนคำนวน (2545) ในงานวิจัยเรื่องทักษะแรงงานในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนกรณีศึกษา : หมู่บ้านทรงไทย ปลายโพงพาง จังหวัดสมุทรสงคราม การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทักษะและแนวทางการพัฒนาทักษะ แรงงานในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนทั้งในระดับชุมชน และครัวเรือน ตำบลปลายโพงพาง จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า วิธีการเกิดขึ้นของการจัดการท่องเที่ยวชุมชนของหมู่บ้านทรงไทย ปลายโพงพางเริ่มต้นด้วยผู้มิบทบาทเด่นในการกำหนดทิศทาง การดำเนินงานในรูปแบบของ ชมรมอนุรักษ์หมู่บ้านท่องเที่ยววิถีคือผู้นำตามธรรมชาติซึ่งเป็นบุคคลที่ชุมชนให้การยอมรับนับถือ และศรัทธา สำหรับทักษะแรงงานที่พบเป็นทักษะที่เกิดจากการประสานทักษะ ที่มีอยู่แต่ดั้งเดิม เช่น ทักษะการจัดการอาหาร ทักษะการจัดการบ้านพัก ฯลฯ เข้ากับ การเปิดรับทักษะใหม่ ๆ ในการบริหารจัดการ เช่น ทักษะการประชาสัมพันธ์ และสร้าง เครือข่าย ทักษะการต่อรอง ทักษะการจัดสรรผลประโยชน์ ฯลฯ แล้วนำทักษะที่เป็นทุน ดั้งเดิมและทักษะในการบริหารจัดการ มาพัฒนาปรับปรุงให้อุปประโยชน์และเหมาะสม รวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าความสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับโฮมสเตย์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นแนวคิดที่เชื่อว่าสามารถทำให้เกิดความยั่งยืนทั้งทรัพยากรธรรมชาติและชุมชนมีองค์ประกอบ 4 อย่างและต่างสัมพันธ์ซึ่งกันและกันการจัดการโฮมสเตย์ที่อยู่ภายใต้พื้นฐานการคิดที่เข้าใจระบบนิเวศ ความเข้าใจ ในลักษณะธรรมชาติของพื้นที่ (Nature – Based Tourism) การไม่คิดทำลายสมดุลของธรรมชาติด้วยการคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่และชุมชนเอง ใช้ทรัพยากรอย่างระมัดระวัง และรอบคอบให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวสร้างอาชีพและการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง ในขณะที่ช่วงกันการพักอาศัยอยู่ในชุมชนได้เปิดโอกาสให้เกิดการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน ทั้งความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมความเป็นอยู่ การเรียนรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ทำให้ชุมชนสามารถหาทางออกในการจัดการ ทั้งเชิงรับ และเชิงรุกเกี่ยวกับโฮมสเตย์เพื่อปกป้องทรัพยากรและผลประโยชน์ของชุมชนโดยรวม

จะเห็นได้ว่าการพัฒนาการจัดการโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านเล่าคือ บ้านเลาเน้ง และหมู่บ้านเพชรดำเนินมีมาตรฐานเทียบได้กับ กระทรวงท่องเที่ยวฯ นำเสนอ 10 มาตรฐานจัดเกณฑ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทยใหม่ นายปัญญา ไกรทัศน์ ประธานสัมพันธ์สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เปิดเผยว่า ในปี 2551 ได้จัดเกณฑ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทยเพิ่มเติมจากเดิมขอให้ผู้ที่ประสงค์จะดำเนินการจดทะเบียนเพื่อขอรับมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ดำเนินการดังต่อไปนี้

1) มาตรฐานด้านที่พัก ต้องเป็นลักษณะบ้านที่เป็นสัดส่วน ที่พักที่นอนสะอาดและสบาย มีห้องอาบน้ำ และห้องส้วมที่สะอาดมิดชิด มีมุมพักผ่อนภายในบ้านหรือชุมชน 2) มาตรฐานด้านอาหารและโภชนาการ ต้องคำนึงถึงชนิดของอาหารและวัตถุดิบที่ใช้ประกอบอาหาร มีน้ำดื่ม สะอาด ภาชนะที่บรรจุอาหารสะอาด มีห้องครัวและอุปกรณ์ที่ใช้ในครัวถูกสุขลักษณะ 3) มาตรฐานด้านความปลอดภัย มีการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการปฐมพยาบาลเบื้องต้น มีการจัดเวรยามดูแลความปลอดภัย 4) มาตรฐานด้านอธยาศัยไมตรีของเจ้าของบ้านและสมาชิก ต้องมีการต้อนรับและการสร้างความคุ้นเคย มีการสร้างกิจกรรมและเปลี่ยนความรู้ในวิถีชุมชน 5) มาตรฐานด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ต้องมีรายการนำเที่ยวที่ชัดเจน ซึ่งต้องผ่านการยอมรับจากชุมชน มีข้อมูลกิจกรรมการท่องเที่ยว และเจ้าของบ้านเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น หรือประสานงานให้มัคคุเทศก์ท้องถิ่นนำเที่ยว 6) มาตรฐานด้านทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม มีแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียง มีการดูแลแหล่งท่องเที่ยว มีแผนงาน หรือมาตรการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อลดผลกระทบจากการท่องเที่ยวและลดสถานะโลกร้อน 7) มาตรฐานด้านวัฒนธรรม มีการดำรงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น รักษาวิถีชุมชนให้คงไว้เป็นกิจวัตรปกติ 8) มาตรฐานด้านการสร้างคุณค่าและมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชน มีการสร้างผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อเป็นของที่ระลึกหรือจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว ต้องมีผลิตภัณฑ์ที่สร้างคุณค่าและมูลค่าที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน 9) มาตรฐานด้านการบริหารของกลุ่มโฮมสเตย์ ต้องมีเอกสาร สิ่งพิมพ์ เพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนและ 10) ต้องมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

- 1) เป็นข้อมูลด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชนแก่องค์กรภาครัฐ
- 2) ชุมชนสามารถนำผลการวิจัยไปดำเนินการจัดตั้งโฮมสเตย์ต่อไป

2. การเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยต่อไป

ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ โฮมสเตย์ได้อย่างยั่งยืน

- 1) การจัดการ โฮมสเตย์โดยชนเผ่าแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน
- 2) การพัฒนาเครือข่ายธุรกิจโฮมสเตย์ตามแนวเศรษฐกิจสร้างสรรค์